

БІБЛІОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БІБЛІОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БІБЛІОТЕКА • ГАЛАКТИКА •

ПЕРПЕН- ДИКУЛЯРНО ВРЕМЕ



ПЕРПЕНДИКУЛЯРНО ВРЕМЕ
СБОРНИК
НАУЧНОФАНТАСТИЧНИ
РАЗКАЗИ

chitanka.info

В тази книга читателят ще се наслади на интересните хрумвания и гротескното въображение на авторите, които разрешават по един оригинален начин някои от злободневните и утрешни проблеми на човечеството. В тези седемнадесет разказа те демонстрират най-различни възможности от богатия арсенал на комичното: от фейлетонната хумореска до иронично-подигравателната пародия, от хапливата весела сатира до иронично-парадоксалната гротеска.

ОГНЯН САПАРЕВ

СМЕХЪТ ВЪВ ФАНТАСТИКАТА

ИЛИ КАК ЧОВЕЧЕСТВОТО СЕ СМЕЕ НАД СВОЕТО МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ И БЪДЕЩЕ

„Човек е мярка за всички неща — за съществуващите, че съществуват, и за несъществуващите, че не съществуват.“

Протагор от Абдера,
V век пр.н.е.

Трудно е да се каже кой на кого служи: смехът на фантастичното или фантастичното на смеха. При голяма част от фантастиката смехът е търсен и желан художествено-естетически ефект; но той е и спонтанна реакция на нашите културно-ценностни представи пред Невероятното; същевременно създаването на такова отклонение от нормата, което да предизвиква смях, нерядко води до нарушаване на правдоподобието, до невероятност. Всъщност Невероятното е комшийската порта между фантастичната и хумористично-сатиричната литература, през която се осъществяват добросъседските взаимоотношения.

В „номенклатурния списък“ на комичната технология има немалко похвати, които водят пряко към фантастичното: реализация на метафората, прекалена хипербола и литота, инверсия, смяна на предметносмислови плоскости, гротескно уподобяване между живо и неживо, човешко и животинско... Комичното винаги се съпътствува от повишена условност, от изобретателно-игрово отношение към пропорциите, отношенията и смисъла на елементите на

действителността. И ако в много случаи не говорим за фантастика, причината е в откровено — условния характер на тяхната употреба.

Смехът е желан спътник, но и опасен враг на фантастиката. Не само когато е непреднамерен, неочакван в нежелан, когато разобличава наивните писателски фантазмагории; той лесно превръща фантастиката в „игра на фантастика“, разголява художествените конвенции, руши псевдореалния художествен свят. Несъмнено част от хумористично-сатиричната (фантастична!) литература се намира в граничната (обща и освен това подвижна) зона между фантастичната и нефантастичната литература. При този тип фантастика условността е винаги по-открвена, отколкото при сериозната (или ужасна) фантастика, която значително повече се преструва, че вярва в своята „реалност“. Знаем, че в процеса на възприемане всяка художествена творба неминуемо се съотнася с действителността. И все пак художественият свят на хумористично-сатиричната фантастична творба е по-малко „автономен“ в смисъл, че при него това съотнасяне е не само по-открвено, но и естетически по-функционално и необходимо. Съпоставката предизвиква не само естественото в случая разпознаване-обогатяване на творбата; без това няма да се създаде отношението-противопоставяне, което именно ражда смеха, т.е. няма да се създаде онзи „естетически предмет“, съответстващ на художествените намерения на автора, който всъщност преживяваме — обогатеният, преживян, съживен текст.

Спецификата на съотнасянето между произведението и реалната действителност при фантастиката е може би най-благоприятната среда за проява на пародийното в цялото му „менделеево“ закономерно многообразие. Понеже реалната действителност и подчертано обособеният от нея фантастичен художествен свят образуват два успоредни реда, обект за пародийно съотнасяне може да бъде вече не конкретно явление (творба, жанр), както става обикновено, а по-обща характеристики на действителността като такава: аксиомите на човешкия свят, нормите на човешката култура, законите на цивилизацията, принципите на реалистичното художествено отражение... Смехът във фантастиката често крие пародийни нюанси и алюзии дори когато не е откровено пародиен.

Знаем, че пародията е един от универсалните механизми на художествения процес, с чиято помощ се осъществява трансформация

(отрицание-използване-преодоляване) на закостенели или морално остарели форми и схващания. Погледнато исторически и жанрово, фантастиката е относително обособена сфера със свои традиции и приемственост, която периодично освежава чрез осъвременяване своя арсенал. Например научната фантастика охотно използва образи и мотиви от вълшебните приказки и демонологичната фантастика, от митовете и библейските сказания. Както показва този сборник, тя може да интерпретира пъкъла като Автоматична Душеизстисквачка (съкратено АД), да превърне Одисей в отговорен космически пратеник на чуждопланетни завоеватели (т.н. древногръцки богове, както неправилно сочи традицията), а хунските сборища — в пикник-оргия на побеснели за развлечения екскурзианти във времето... Приемствеността на образи и мотиви в художествения процес (ретранслация и трансформация) е често пъти именно пародийна, макар това да не е единствената възможност. Роботът например може да бъде пародиен двойник на човека (дубльор с едностранчиви или ограничени възможности) или пародийно-изпълнителен слуга, награждаван с двойна порция машинно масло, но може да бъде и сериозен помощник, съперник и дори демоничен враг.

Смехът може да се появи и непредвидено: една крачка има не само от великото до смешното, но и от невероятното до смешното. Достатъчно е едно пресилване, едно невнимание към кръга на асоциациите, техническо недоглеждане — и се ражда подигравателен смях, който развенчава усилията на авторите и превръща творбата в непредвидена (и затова несполучлива) пародия.

Човешките оценъчни (естетически) реакции са по неизбежност антропоцентрични. Когато „отклонението от нормата“ (човешката норма!) бъде прекалено античовешко, реакцията ще бъде ужас или отвращение. Още Аристотел знаеше, че „смешното е някаква грешка и грозота, не болезнена и не пагубна, каквато е тъкмо комическата маска — нещо грозно и разкривено, но без болезнено въздействие...“ Като изключим отвращението, което може да бъде второстепенен елемент, но не и цел на естетическото въздействие, остават *ужасът (страхът)* и *смехът* (амбивалентен или унищожителен) като два универсални полюса на човешкото отношение към Невероятното. И става ясно колко е безкрайно разнообразието на форми, норми и представи, които ще бъдат оценени като смешни от човешка гледна точка, която — както

знаем — е културно-исторически, биологически, расово, класово и пр. обусловена.

Как да си представим Образа на Неизвестното, единственото сигурно нещо, за което знаем, че ще бъде по-различно от познатото настояще? Как да постигнем гледната точка на бъдещето тук и сега?

Единият начин е сериозното прогнозиране и формотворчество: позитивното конструиране на нов свят, нови форми, нова действителност с нови закони. Опасностите са в ограничеността на човешкото въображение, в късогледството на дългосрочното пророчество, което (както доказва практиката) смешно бързо остарява.

Другият начин е смеховото отрицание (превъзмогване) на актуалното. То има някои предимства. Образът на Неизвестното е не ясно-позитивен, а смътно-негативен: появява се не чрез конструиране на нещо ново, а чрез преосмисляне (деструкция) на старото, познатото.

„Последната фаза на една световноисторическа форма е нейната комедия... — писа Маркс. — Защо е такъв ходът на историята? За да може човечеството *весело* да се разделя със своето минало.“

Фантастиката се стреми да открива *смешно минало* в настоящето и *смешно настояще* в бъдещето; тя изправя *смешното настояще* като свое минало пред съда на бъдещето и *смешното бъдеще* — пред съда на настоящето. Защото бъдещето (такова, каквото понякога си го представяме — довеждащо до абсурд недостатъците на настоящето) също може да изглежда смешно и даже ужасно.

Смехът се радва на особено внимание сред българските фантасти. И ако по редица културно-исторически причини у нас почти липсва фантастика на ужаса, хумористично-сатиричната фантастика определено доминира. Такива са повечето разкази (с високи литературно-естетически достойнства) на Любен Дилов. Такива са всичките фантастични творби на Емил Манов, който от доста години проявява активен и плодоносен интерес към сатиричните възможности на научната фантастика (убедително доказателство за което са и поместените в този сборник два негови разказа). Този тип фантастика привлича и по-младото поколение — автори като В. Настраданова, Й. Попов, А. Мелконян, Л. Николов. Както личи от съдържанието на сборника, на това изкушение не са удържали както известният

хуморист Мирон Иванов и неговият млад колега В. Робов, но и уж „посериозният“ писател (геолог, автомобилист и ловец) Дончо Цончев. И ако не от вчера познаваме „фантастичната“ усмивка на Йосиф Перец, приятно е да видим в тази добра компания и дебютанта Л. Пенков.

Естествено тези 17 разказа на 13 автора демонстрират най-различни възможности от богатия арсенал на комичното: фейлетонна хумореска („Врата към земята“, „Елипан“), иронично-подигравателна пародия („Най-дългият смях“), лиричен хумор, изобретателна иронична поанта („Съдба“), хаплива весела сатира („Остров Утопия“, „Писмо от Космоса“), присмехулна ирония („Новогодишна трагедия“, „Последното интервю на Адам Субсе“), иронично-парадоксална гротеска („Напред, човечество!“)... Особено място заемат творбите на Й. Радичков „Верблюд“ и „Странно летящи“ — многозначно чудати, лирично-иронично-пародийни гротески. Присъствието на Радичков не трябва да ни учудва: девизът на неговите черказци „Бъди невероятен!“ е в неочаквана, но явна хармония с Невероятното, присъщо на хумористично-сатиричната фантастика. Странният разказ „Верблюд“ (парадоксалномногозначен образ на злото), една от най-значителните гротески е новата българска литература, тук е тъкмо на мястото си.

И този случай ни припомня нещо, което понякога пренебрегваме: че тъкмо хумористично-сатиричната фантастика (която даже невинаги се схваща като фантастична литература) е един от ефективните канали и фактори за нобилитация на научната фантастика, за реабилитиране на нейната значимост като художествена литература в очите на взискателния читател. Защото ако „сериозната“ фантастика понякога робува на жанровите стереотипи (влага почти цялата си енергия в ефектна рекомбинация на познати елементи, в изобретателство на атракционни обстоятелства и аксесоар), комичната фантастика руши стереотипите, подиграва се с наивния технократичен патос, с лековерните надежди и черногледства, с всяка (минала, настояща и бъдеща) човешка ограниченост. Тя никога не забравя, че „човек е мярка за всички неща“ и затова всяко нещо трябва да бъде съизмерено и съизмеримо с човешкото. И ако то прекомерно превъзхожда (потиска) човека, на помощ идва смехът — с негова помощ съотношението на силите веднага се променя. Защото смехът във

фантастиката — това е триумфът на човешкото над космическите сили на хаоса, вечността и безсмислието.

Огнян Сапарев

ЕМИЛ МАНОВ

ОСТРОВ УТОПИЯ

Слънцето изплува наполовина от водите на океана и първите му лъчи откроиха дълги сенки по острова. Дълга сянка хвърли и уединената тръстикова колиба на високия бряг.

Слънцето проникна в колибата. Президентът на южното човечество кихна и се събуди. Той се размърда и още сънлив седна на тръстиковото си легло, покрито с щавени крокодилски кожи. Почеса се силно и измъкна от сплъстените си руси коси една крокодилова въшка. Преди да я хвърли в пепелището дето тлееха сушени водорасли, той я тури на дланта си и я наблюдава известно време с отвращение и злорадство. Въшката се бе добре насмукала през нощта, Едва мърдаше. Мръсни животинки! Бяха се появили на острова преди двадесетина години, бог знае откъде. Може би някой ураган ги бе довял от далече, а може и да се бяха самозародили с цел да измъчват човечеството. Наричаха ги крокодилови — едно защото хапеха ужасно, второ, понеже достигаха до три сантиметра дължина и трето, защото освен крокодили на острова нямаше, кажи-речи, други животни с които да бъдат сравнени. Ако не се смятат, разбира се, две семейства магарета, които се бяха размножили и служеха за общ транспорт, както и за личен превоз на самия президент.

Президентът се усмихна отмъстително, като чу как зацвъртя въшката върху въглените. После грабна вода с глинен черпак от делвата и дълго пи — гореше го маисовата ракия, която снощи бе опитал в компанията на двамата си министри, на войната и на изхранването. Министрите си той уважаваше, понеже си гледаха добре работата; единият поддържаше в отлична изправност оръдията на границата; другият бе изобретил кактусовите плантации и фермите за развъждане на крокодили или крокофермите, както ги наричаха за краткост, и така беше осигурил допълнително прехраната на южното човечество. Негова беше и идеята маисовите ниви да се ползват само само за варене на ракия — една много уместна идея, тъй като

плодородна почва на тоя каменист и песъчлив остров, кажи-речи нямаше и маисът растеше съвсем оскъдно.

Президентът препаса на кръста си една късичка рогозка, изплетена собственоръчно от жилава плажна трева, нахлупи на главата си широкопола шапка от същата материя и взе в ръка жезъла си. Това беше тояга от твърдо мангрово дърво (друг дървесен вид на острова не съществуваше), украсена с резба и с няколко изрязани на горния и край писмени знаци, които човечеството не бе още разчело, но които, според устното предание, означаваха: „Нека тази тояга се употребява само за подпиране — сега и през вековете“. Жезълът, знак на президентско достойнство, съчетаващо, духовна и светска власт, беше твърде старинен и надписът, пак според преданието, бил направен от първия президент на острова преди повече от триста години, тоест преди човечеството да се раздели на северно и южно. Президентът свято пазеше завета на първия президент, макар понякога да употребяваше жезъла си не само за подпиране — понеже човечеството не винаги уразумяваше неговите разпореждания и грижи за благо на същото човечество... Президентът окачи на шията си огърлица от три големи морски раковини, най-големите, които можеха да се намерят по брега и чрез гмуркане във водата — огърлица, с която благодарното му подведомствено южно човечество го бе декорирало по време на предишното пълнолуние за неговите неизчислими заслуги. Той се плесна доволно по голите гърди, погледна снизходително жена си, която още спеше и като се подпираше на своя жезъл, излезе от колибата.

Утрото бе слънчево, въздухът златист. Океанът търкаляше широки обли вълни към скалистия бряг. Президентската колиба се намиреше на най-високата точка на брега, а може би и на целия остров. На юг, на самия хоризонт ясно се виждаха двата омагьосани острова и президентът по навик тури длан на очите си да ги види по-добре. Той знаеше, че това няма смисъл — островите бяха недостъпни за човечеството, и за южното и за северното, тъкмо защото бяха омагьосани, и президентът не без потръпване отправяше поглед към тях. Преди три-четири поколения се бе случило нещо ужасно: двама смелчаци от южното човечество бяха нарушили древното табу. Бяха задигнали единствената лодка, наследена от прадедите, която се пазеше в приводната Пещера на Прадедите, точно под високия бряг с

президентската колиба, и бяха доплували до двата острова. Смелчаците се бяха върнали с един куп метални предмети с неизвестно предназначение, взети от развалините на омагьосаните острови, и с рани от изгаряне по тялото. Нарушителите се кълнели, че не знаят от какво са тези рани, тъй като на островите нямало никакъв оган, а само студени руини от камък и желязо и много човешки скелети сред тях. Но никой не им повярвал. Освен раните от изгаряне, цялата кожа на телата им била силно зачервена и покрита със зловонна слюз и няколко дни по-късно двамата нарушители умрели в страшни мъки... Не само това. Южното човечество установило, че и над предметите домъкнати от онези острови, тежи зла магия. Проклятието на прадедите настигало всеки, който който се докоснел до тях — на ръцете му се появявали рани, които и самият главен жрец, тоест президентът не бил в състояние да излекува. За всичко това южното човечество предупредило северното, въпреки войната, която вече бушувала помежду им, та и за северното двата острова станали табу. Сетне с тържествена церемония и много предпазвания омагьосаните предмети били хвърлени в една дълбочина далеч от брега. Оттогава лодката на прадедите стои в придворната пещера, вързана с дебели въжета от плажна трева, и се намира винаги под непосредственото наблюдение на съответния южен президент. Пазеха я повече като реликва. Президентът разрешаваше плаване с нея само в определени тържествени случаи, когато беше нужно, съгласно законите на религиозния обряд, цялото южно човечество да се събере на брега, за да се поклони на изгряващото или на залязващото слънце. В такива случаи човечеството падаше на колене, а президентът, съпроводен от двамата си министри, сядаше в лодката; специално удостоени гребци водеха лодката покрай коленичилия бряг, човечеството викаше „хип-хип“ — и това биваше заключителната част на церемонията.

„Впрочем — каза си президентът, като свали ръка от челото си — онези острови едва ли са вече толкова опасни за нас. От времето на ония двама глупаци кожата ни надебеляха значително.“

Той се почеса по гребена от големи костени израстъци на гръбнака си, после по корема и другаде. Навсякъде усети солидната дебелина на кожата си, едно качество която я правеше почти недостъпна не само за ухапванията на въшките или за твърдите човешки нокти, но дори и за зъбите на крокодилите от крокофермите.

Цялото човечество, и южно, и северно, отдавна се бе сдобило с епидерма, дебела по четири-пет сантиметра, поради което боят с тояги най-сетне бе отменен и за най-тежки престъпления като безполезен. Всички имаха големи гръбначни израстъци, включително крокодилите и магаретата; по тази причина хората се бяха отучили да се яхат един друг, както и да си нанасят удари в гръб и това бе повдигнало на голяма висота нравственото ниво на острова. Единственото неудобство на гръбначните израстъци се заключаваше в това, че на гол магарешки гръб не можеше да се седне, а самарите изискваха една поусложнена конструкция. Що се отнася до крокодилите, техните израстъци сами улесняваха човечеството: крококолячите просто се хващаха за някой по-длъшък израстък и забиваха каменния нож под шията им. „Наистина там едва ли е опасно за нас — рече си президентът, като хвърли последен поглед към двата острова. — Дебелата кожа и магия не я лови... Само че — без реформи, сакън! Инак кой знае накъде биха залитнали моите поданници. Табуто си остава табу.“ Доволен от мисълта си, президентът, се усмихна и обърна гръб на океана. Долу, в низината лежеше селището на южното човечество и президентът го огледа с бащинска загриженост. Скоро ураган не бе посещавал острова и колибите си бяха целички върху голямото пространство от пясък и камънак. Нямаше нужда нито от строеж на нови колиби, нито от ремонт на стари — а това означаваше, че единствена президентска грижа си оставаше изхранването. И слава богу: за изхранването тъй или инак отговаряше министърът на изхранването; ако нещо би се случило, я мор по крокодилите в крокофермите, я засуха по кактусовите плантации, имаше кой да отговаря. Понеже в подобни случаи трихилядното южно човечество в подобни случаи биваше принудено да не цепи басма никому, от което следваше, че липсата на урагани тая година предвещава дълго президентствуване на Негова Почтеност. Трихилядното южно човечество още спеше и нийде не се виждаше гребен от гръбначни израстъци. Президентът пхна пръсти в русите си коси, но и там нямаше нищо. В южния край на селището изрева ранобудно магаре и той погледна слънчевия часовник в нозете си. Време беше човечеството да се хване на работа. Той се спусна с достойнство по пътеката която свързваше колибата му със селището, като почукваше с жезъла си по камънака и си мислеше мимоходом за

съня, сънуван тази нощ. Този сън го измъчваше твърде често — особено след някой и друг черпак от маисовата.

Президентът излезе на площада. На един прът по средата на площада висеше привързан малък метлически бидон; бяха го намерили сред вещите в лодката на прадедите още преди триста години, а точно последния от тримата прадеди го бе завещал на синовете и дъщерите си заедно с лодката, а последната от двете прабаби им бе завещала една лъскава жълта гривна и чифт обици от същия метал. Гривната и обиците висяха над бидона и веднъж в годината южното човечество изпълняваше около тях религиозен обред: пееше песни и подскачаше в кръг около пръта. Сега гривната и обиците блестяха красиво под утринното слънце, но те не интересуваха президента. Той вдигна жезъла и заудря с него по бидона. Над селището се понесе остър звън, който заглуши за момент шума на прибоя.

От колибите наизскачаха полуголи мъже и жени и като се почесваха по големите си гръбначни израстъци, почнаха да се трупат около президента. Голи дечурлига подхванаха своите вечни игри, като се гонеха и крешяха. Обадиха се още пет-шест магарета и това окончателно разбуди човечеството.

Двамата министри — на изхранването и на войната — пристигнаха с известно закъснение, поздравиха почтително президента и зачакаха нарежданията му. Те бяха доста махмурлии от снощната гощавка. Особено зле изглеждаше министърът на изхранването, понеже не само бе препил, но и се бе пренатъпкал със супа от миди и с крокодилово филе, гарнирано със салата от кактуси; неговият най-голям недостатък бе лакомията му, но президентът гледаше на това през пръсти, понеже и той самият страдеше от подобен недостатък. Много повече и с по-голямо основание той се дразнеше от скромната сдържаност на военния министър, защото тя много приличаше на мълчалив упрек.

Когато южното човечество се събра на площада в пълен състав, президентът вдигна жезъла над главата си.

— Драго ми човечество — призова той — всички на труд и бойни подвизи! Кактусоделците наляво! Бойците надясно! Половината от женурята и децата ще плетат рогозки и ще правят грънци, другата половина — на лов за миди! Крокофермерите да заколят, изкормят и одерат двайсетина крокодила, тъй като утре е осмото пълнолуние,

тоест нощта на Огнения Вихър, и човечеството трябва да се пооблажи... Толкова! На работа, мило човечество, на бой, скъпи бойци! Един магаретар с магарето си при мен?

Човечеството тутакси образува заповяданите команди. Всеки си знесе мястото и длъжността и разпорежданията на президента бяха по-скоро един ритуал, отколкото някаква необходимост. Министърът на изхранването възглави детско-женската команда, той като тя беше най-недисциплинираната, а военният министър строи своите войници — триста яки мъже — и застана пред тях.

— С коя команда ще бъде Ваша Почтеност — обърна се той към президента.

— Разбира се, с моите славни бойци — отвърна президентът и като яхна магарето, заповяда на магаретаря да го поведе пред колоната.

— Магарето заситни, а бойците заудряха с боси пети каменливата почва. Те вървяха в крак като всички бойци във вселената, а строят им беше по един в редица, за да бъде колоната по-дълга и повнушителна. Бяха полуголи, с по една рогозка, увита на кръста и единственото им различие от останалото човечество бе това, че на пояса си имаха по един каменен нож, а на шиите си, обесен на връвчица, по един крокодилов зъб, което бе знак на воинско достойнство. Но стъпката им беше твърда и отсечена и ако онези, които преди три века бяха предизвикали Големия огнен вихър, биха могли да ги зърнат отнякъде, положително биха се възхитили от своите потомци.

Колоната се бе насочила на север, по една пътека между кактусовите плантации. Слънцето напичаше все по-силно и ако не бяха широкополите сомбрера от плажна трева, мнозина биха пострадали от дамла.

Разстоянието до границата със северното човечество, дето минаваше и бойната линия, не бе повече от десетина хиляди стъпки и колоната щеше да го вземе на един дъх, ако не се бе наложила една непредвидена почивка. Магарето на президента, без да се съобразява с плановете на военния министър и неговия началник-щаб, нито с желанието на самия президент, неочаквано нададе тъжен рев, спря се и замислено отпусна глава. Магаретарят го подръпна за връвта, подръпна го, но неговият възпитаник не мръдна от мястото си. Тогава магаретарят помоли президента да слезе от магарето и президентът

изпълни молбата му. Магаретарят свали самара, откърши парче бодлив кактус и почна да налага по нозете и гърба, особено по големите гръбначни израстъци, които го оприличаваха на малък динозавър, но то продължаваше да гледа замислено предните си копитца. Работата беше в това, че в резултат на някои общи мутационни процеси магарешките кожи бяха надебелели не по-малко от човешките и бяха нечувствителни към всякакви външни въздействия.

Магаретарят обезсърчено отпусна ръце. Президентът се обърна към министъра на войната:

— Какво може да се направи, Бойна чест?

— Доколкото уразумявам, нищо, Ваша Почтеност. Познавате нрава на тези благородни животни.

— В такъв случай дай почивка на армията.

Президентът се прозя и се настани върху самара в сянката на магарето. Слънцето препичаше по тропичному.

— Да имаше малко от маисовата — рече си президентът, като бършеше потта от високото си чело. — Нали знаеш, Бойна чест, клин клин избива.

— Заповядайте, Ваша Почтеност...

Министърът развърза от пояса си малко мехче от коремна крокодилска кожа и го подаде на своя повелител. Онзи развърза гърлото на мехчето, напъха го в своето гърло и натисна отдолу с две ръце. Течността бълбукаше мелодично под завистливия поглед на министъра.

— Ето и на тебе, Бойна чест — рече след известно време президентът и му върна мехчето съвсем спаружено.

— Мерси, Ваша Почтеност.

Колоната бе налягала под крайпътечните кактуси и бойците си разменяха мехчета, които по нищо не се отличаваха от министерското. Някои се пощеха един друг или си чешеха взаимно гръбначните израстъци като добри приятели и бойни другари. Скоро се разнесе гъгниво песнопение, което прерасна в застрашителен боен концерт. Всичко това настрои романтично президента. Той се смъкна от самара и се изтегна на земята. Главата му почиваше под магарешкия корем.

— Чувай, Бойна чест — въздъхна блажено той. — Не ти ли се струва че тая война трае прекалено дълго? Не е ли време да го решим

тоя проблем?

— Мир, Ваша Почтеност?! — възкликна флегматично, министърът на войната. Този разговор се подхващаше не за първи път и министърът се бе уморил да възкликва.

— Амче мир, какво друго — отвърна блажено президентът. — Не ти ли омръзна това разкарване до бойната линия и обратно? Толкова ли не можем да намерим по-приятно времепрекарване?

— Простете, но едва ли, Ваша Почтеност. Нима не е забавно да надвиваш врага? Освен това не се ли опасявате, че мускулите на човечеството ще атрофират и разумът му ще стане ленив като на сит крокодил? Пък и какво ще правят моите триста бойци? Та те не умеят нито да садят кактуси, нито да правят гърнета от глина. Те знаят само да действат с нашите великолепни оръдия...

— Ей, вярно бе! — съгласи се енергично президентът. — В такъв случай напред, към бойното поле!

Той се поразмърда, но забеляза, че магарето нямаше подобно намерение и мина към други теми:

— Бойна чест, пак сънувах оня дивашки сън.

— Хвъркатите същества, чийто кореми са пълни с хора?

— Тях, да ги вземат дяволите... И, разбира се, оня бял човек със златни коси като моите, който всеки път, щом се появи, ме нарича „моето малко добро момченце“. А какво момченце съм аз? Вече съм на четиристотин пълнолуния, ако не и повече... Но най-мръсното е че хвъркатите гадина така реват, гърмят и трещят, че се събуждам винаги облян в пот... Отде са тия проклетни сънища, а, Бойна чест?

— Подсъзнанието ви е твърде активно Ваша Почтеност.

— Какво, какво?

— Подсъзнанието.

— Какво е то?

— И аз не знам. Чух тая дума веднъж на сън. Някаква жена ме водеше уж на знахар и каза, че той щял да ми излекува подсъзнанието, понеже съм имал обичай да се попикавам, когато спя. Пък аз наистина имам такъв обичай.

— Каква беше жената, млада или стара — прекъсна го президентът.

— Стара.

— Хм, положително някоя от нашите баби се занимава с магии, та ни праща такива сънища. Трябва да я видим тази работа.

Магарето прояви желание да тръгне и президентът се надигна. Помогна на магаретаря да намести самара, яхна магарето и го сбута по корема с голите си пети. Колоната, предвождана от министъра и началник щаба го последва.

— Интересно — каза президентът, — какво ли ново злодеяние е сторило през нощта това пусто северно човечество... Бойна чест, да си забелязал увеличаване на въоръжението и ефективите на врага?

— Генерале, да си забелязал такова нещо? — обърна се от своя страна военният министър към своя началник-щаб.

— Не, Ваша почтеност, не, Бойна чест. Плацдармът, както знаете, е тесен и ограничен. Всяко увеличаване на войските и средствата е безмислено.

Президентът кимна. Плацдармът, едно понятие, което кой знае как се бе съхранило в съзнанието на човечеството, наистина беше ограничен. Границата между северното и южното човечество се намираще точно по средата на острова, на един тесен провлак, който съединяваше двете му половини. Така че плацдармът бе широк не повече от сто и петдесетина крачки и нито една от воюващите страни не можеше да разположи там повече от тридесетина оръдия.

Слънцето не бе достигнало още зенита си, когато колоната излезе на плацдарма. Пясъкът тук се бе нажежил, та бойците вдигаха като опарени босуте си нозе, но строя не нарушиха. След петдесетина стъпки те стигнаха до бойната линия и по команда на началник щаба застанаха зад оръдията — по десет човека зад всяко оръдие. По средата на провлака, непосредствено пред оръдията се издигаше пясъчна дюна, висока около десет стъпки. Към нея бяха насочени цевите на оръдията. Край всяко от тях бе струпана купчина камънак. На тези купчини се покатериха бойците и застинаха в очакване на заповед за бойни действия.

Но командуването не бързаше. Президентът, военният министър и началник щабът се приближиха до подножието на дюната, по цялото протежение на което бяха забити тръстикови колчета. Тримата се наведоха и внимателно изследваха няколко от тях. Президентът пръв се изправи.

— Да — рече той загрижено. — Поработили са нощес враговете. Колчетата са засипани на три педи височина, а това значи че дюната се е преместила почти шест педи в наша територия.

— Тъй вярно, Ваша почтеност — отзова се военният министър. — При това ако позволите да забележа, пясъкът, който оръдията им са издухали към нашата фронтова линия е доста едът. Може би те са разчитали, че сме тук и песъчинките ще попаднат в очите ни.

— Ами — рече небрежно президентът, — те не са толкова кръвожадни. Пък и знаят, че можем да им го върнем тъпкано... Впрочем ще трябва да оттласнем дюната обратно на мястото ѝ, а по възможност и да я преместим на шест педи в тяхна територия... На бой прочее!

Те се завърнаха зад оръдията и застанаха в центъра на позицията, за да могат по-добре да наблюдават действията по целия сто и петдесет стъпков фронт.

— Пригответи се! — изкомандува министърът на войната.

— Началник щабът повтори командата и бойците, стъпили на купчините камънак, се хванаха за дългите и дебели дръжки на оръдията.

— Огън!

Бойците увиснаха на дръжките, скочиха от купчините камънак — и тридесет тръстикови цевии блъвнаха силни струи въздух към подножието на дюната. Пясъкът се поразлетя, вдигна се пушилка. Бойците пуснаха дръжките и те почнаха бавно да се вдигат нагоре, към изходното си положение. Оръдията всмукваха въздух в своите мехове и така се самозареждаха. Бойците отново се бяха покатерили на купчините камънак в очакване на нова команда...

По-късно огънят бе пренесен към средата на дюната, а привечер насочиха цевите към гребена ѝ. Положението на дюната беше не само възстановено, но тя бе издухана и на цели шест педи в противникова територия.

Преди да се мръкне, началник-щабът изсвири с уста сигнал за отбой, бойците се строиха и в колона с висок боен дух се запътиха към селището.

Войната между двете половини на човечеството, южно и северно, се водеше вече близо два века, с променлив успех, в смисъл, че нощем наделяваха северяните, а денем печелеха славни победи

южняните. Двете половини на човечеството произхождаха от едни същи прадеди и прабаби — трима мъже и две жени, случайно попаднали по време на Огнения вихър на този пустинен тогава остров, благодарение на което се бяха запазили относително невредими и способни да създадат поколение. Както твърдеше преданието, Огненият вихър погубвал само населените земи и щадял пустините.

Отначало човечеството било едно и единно и наброявало не повече от двайсетина братя, сестри и първи братовчеди. Но по-сетне поради липса на контрол върху раждаемостта, то се увеличило, поразселило се в двете половини на острова, при което всяка половина почнала да поглежда с възделение към към територията на другата. Идеята за една война назряла, а дюната по средата на провлака я направила много удобна и лесно за осъществима.

Войната поддържаше самочувствието и на двете половини на човечеството. Може би в бъдеще последното щеше да се устреми към по-велики цели и дори да открие някой материк, но засега то не мислеше за такива неща. То си воюваше мирно и спокойно и това му доставяше голямо удоволствие. Почти толкова голямо колкото крокодиловото филе и маисовата напитка, които, слава богу, не липсваха на острова.

ЕМИЛ МАНОВ

ПИСМО ОТ КОСМОСА

— Не, каквото и да говорим, не е лесна нашата служба — въздъхна моят приятел и колега, като се изтегна на дивана в целия си ръст.

Той беше прав. Най-тежкото в нашата служба бе изтягането по гръб. За тази работа се изискваше умение, продължителна тренировка и добри професионални навици.

— Да — казах аз и също се изтегнах. Леко им е на колегите от континенталните станции. Едно пъхване на щепсела в съответната дупка и получаваш по желание Северния полюс или Антарктида, или който и да е пункт от Хималаите. А ние? Месеци и години наред трябва да се прозяваме, докато приемем едно-единствено съобщение от някоя планета, по-загубена и от нашата... Само мисълта, че страдам за благо на човечеството, ме утешава донякъде.

— Да, ама пък скуката е голяма — рече приятелят ми, който обичаше да гледа на медала откъм опаката му страна. — Хай да му се не види макар! Дорде това съобщение пристигне, съвсем ще ми изстине ентузиазмът. Вече забравих как изглеждат момичетата.

Не можех в душата си да не се съглася с него. От осем месеца ние се намирахме неотлъчно в станцията за интерастрални връзки и понеже професията ни беше дефицитна, нямаше кой да ни смени. Чакахме отговор на едно запитване, отправено до Ипсилон 19 — неголяма планета, скрита в малка сива мъглявина вляво и на една педя по-долу от Млечния път. С тази планета ние поддържахме редовни контакти поради близостта ѝ до нашата цивилизация. Тя беше само с половин век, четири месеца и осем дни по-напред от нашите земни постижения, тъй че обмяната на опит ни беше крайно полезна.

Впрочем когато каза, че ще му изстине ентузиазмът, приятелят ми си направи всъщност една неуместна шега, тъй като запитването до Ипсилон 19 имаше пряко отношение тъкмо към проблема за настроението или по право за оптималния вариант на всеобщия и

повседневен оптимизъм, който занимаваше напоследък Вселенския съвет по психомеханика. А този проблем не допускаше шеги, защото бе извънредно сериозен. Големият прогрес на кибернетичните устройства, управляващи производството, бе изострил дотам тяхната чувствителност, че понякога тя се отразяваше зле върху количеството и качеството на продукцията. При облачно време например или при недостатъчно учтиво отношение към тях устройствата изпадаха в униние и явно забавяха рефлексите си. По тази причина случваше се някои пространства от втория етаж на гъсто застроеното земно кълбо да останат без достатъчно сметана за сладолед и така да се лишат от шестия си десерт. Още по-неприятно беше, когато не достигаха елмазени копчета за масова употреба. При такъв недостиг страдаха главно мъжете, защото известно е, че когато се скъса мъжко копче, то или се загубва, или няма кои да го зашие... С една дума, човечеството очакваше с нетърпение отговор на въпроса как да се осигури добро настроение на мислещите машини, та да не се случват такива работи.

Беше 31 февруари на 3005-а година, 10 часът вечерта. Ние с приятеля ми лежахме на своите дивани и слушахме приспивна музика, но не можехме да заспим. Твърде изопнати бяха нервите ни, каквито, за съжаление, ние заедно с цялото човечество все още притежавахме. Какво ли не правихме през тези проклетите осем месеца, за да убием времето. Освен безбройните модерни средства за забавление бяхме използвали и почти всички старинни. Така например играхме шахмат, макар че с помощта на шахробота ходовете на противника ни бяха ясни от първия до последния; по темпореконструктора гледахме варварски зрелища от рода на гладиаторските игри, бой с бикове и футболни мачове с линчуване на рефери; четохме криминални романи от ХХ век, които ни хвърляха в тъжни размисли относно интелектуалното равнище на тогавашното човечество; извличахме корен квадратен от облите черепи на някои философи и бивахме изумени от честия нулев резултат; опитвахме се да открием принципите на дейността, наречена политика, без да постигнем какъвто и да е видим успех; съзерцавахме филми и театрални спектакли от същата епоха, при което аз от притеснение си счупих едно ребро, и т.н., и пр.

Вече нищо не помагаше. Станах и пуснах на магнетофона последния научнофантастичен роман, написан половин хилядолетие

преди нашата епоха, но сега пък една неловка прозявка изкълчи долната челюст на моя приятел.

— Каква бедност на въображението — промърмори той, след като си намести челюстта. — Умът ми не го побира как тая специалност е могла да бъде някога на почит.

— Коя специалност?

— Ами че писателската. Сега всеки посредствен робот върши същата работа, и то къде по-успешно и безпогрешно.

— Прав си — казах, — но не съвсем. Все пак ония хора имат известни заслуги. Те много са помогнали на човечеството да изчака своето светло бъдеще.

— Как тъй?

— Като са го забавлявали... Неотдавна четох една старинна хроника. Весела работа, ти казвам. Не е минавал ден без някой писателски скандал от местен или национален мащаб. При това те са се опитвали да решат проблема, по който ние трябваше да се отнесем чак до Ипсилон 19.

— Горките — въздъхна приятелят ми. — И тяхната не е била лесна. Само като си помисли човек как са напъвали бедните си мозъци...

Не чух края на мисълта му, защото тъкмо в този момент прозвучаха трите познати мелодични сигнала. Ние скочихме и се втурнахме към приемателния апарат.

След пет минути, които ни бяха нужни, за да приспособим слуха си към песенния говор на Ипсилон 19 (защото ипсилонците са толкова щастливи, че се сношават чрез пеене, а не чрез говор), ние трескаво записвахме съобщението. И какво беше нашето учудване, когато вместо редовния научен доклад, какъвто получавахме винаги от тази далечна планета, ние приехме в края на краищата едно обикновено писмо, написано от обикновен, третостепенен ипсилонец...

Не, тези уж разумни същества положително не умееха да пестят космическата енергия. Писмото беше твърде наивно и във висша степен безполезно. Все пак ние счетохме за свой дълг да го доведем до знанието на целокупното човечество от първия и втория етаж, понеже такава ни бе службата и понеже се надявахме, че ще предизвика поне усмивки, ако не и смях.

„Скъпи далечни приятели — започваше писмото. — Драги жители на планетата УПК–409^[1].

Нашият Ипсилонски космически радиотелеграф за пропаганда на неуспехите ме помоли да напиша настоящото и аз се съгласих — в името на Прогреса, за благо на Ипсилон 19 и за щастието на всяка живинка във Вселената.

И тъй, четете!

Съм среден, стандартен ипсилонец с добър нрав и сговорчив характер. В нормални времена служа на нашата планета като статистическа единица под названието «глава от населението» и като обект на всестранни грижи. В по-малко нормални времена се трудя върху поправянето и изкупуването на грешките или бивам използван за овладяване на съседната Галактика, където живеят същества, нетърпимо различни от нас и вас. Всичко това върша със себеотдайна радост.

Що се отнася до професията ми, аз работя (по-право работех доскоро) в нашия ипсилонски Институт за регулиране на психиката, т.е. именно в учреждението, което разработва (по-право разработваше) интересувания ви проблем. Вследствие на това аз се оказах в центъра на събития, които разтърсиха нашата стара планета. Това ми дава смелост да ви занимая с тези събития и със себе си.

Завършил съм два факултета. Единия — по ипсилоноведение, което ми дава възможност да следя перипетиите на собствената си душевност и да размишлявам. Втория — по фортунология. Тъкмо тази наука ми разкри дверите на споменатия вече институт.

Преди да постъпя там, аз бях изправен пред известни затруднения, свързани с моето бъдеще. Както ви е известно, ние ипсилонците сме същества с високи естетически изисквания и много прекрасни за лицезрение, поради което всеки ипсилонец е задължен да отговаря на приетия еталон за красота, включваш точни мерки за ръст, тегло, физически качества и душевни предразположения. У нас всеки недостатък, физически или душевен, се унищожава още в бебешка възраст заедно със самото бебе, за да си нямаме по-късно неприятности. По този начин ние усъвършенствуваме своята раса. Последният урод и досега се съхранява в стъклена чаша със спирт и се показва на публиката, както вие показвате телета с две глави или морски сирени по комбинезон.

Аз съм се родил, разбира се, съвършено нормален, но с една бенка на левия клепач. След проучване на наследственото ми вещество било констатирано, че тази бенка се дължи на един мой праядо от доисторическата епоха, който търгувал със сушено семе от ареотиквария — растение, твърде подобно на вашите земни тикви. Това било известно нарушение на закона за Висшата хармония, гласуван три дни преди появата ми на бял свят, но не толкова голямо, че да ми попречи... Трябва да добавя още, че имам и късогледство от дванадесет диоптъра. Но тъй като този недостатък не е наследствен, а придобит от честния ми стремеж да чета в очите на повисокостоящите, той не се взема под внимание.

Все пак беше ми трудно с тези данни да си намеря призванието. Повтарям, ипсилонците и особено отделите за кадри са крайно чувствителни към всеки намек за несъвършенство. Ето защо, когато реших да направя постъпки в Института за регулиране на психиката, аз предварително се въоръжих с търпение.

За моя изненада получих отговор още същия час. Викаше ме при себе си самият Велик Доор на института (това отговаря на вашето велик учен и началник в едно и също лице). Тази бързина беше необичайна дори за нашата напреднала планета и, честно казано, аз си глътнах езика. Добре, че съпругата ми излезе съобразителна, та го измъкна с щипците си за вежди, преди да е слязъл по-надолу.

Окопитих се, облякох чер костюм, турих си вратовръзка и се явих. Доорът ме посрещна в кабинета си с радушна усмивка. Това беше ипсилонец от висш разред, състоящ се, както всички доори, от глава, чело и едва забележим корпус. Челото му се красеше от няколко значителни подутини, съдържащи таланти. Най-значителната от тях бе тази на изобретателството. Няма защо да ви казвам, че беше много симпатичен.

Най-напред той ме попита как се чувствавам и дали ми се харесва нашата планета. Отговорих му утвърдително, като се мъчех да не мигам, за да не види клепача с бенката. Той забеляза моята потиснатост. Усмихна се дяволито и плесна с ръце. Докато разбере какво става, появи се един безшумен робот и ми напъха нещо в устата, което аз от смайване преглътнах.

Тутакси по тялото ми се разля вълна от блаженство. Почувствавах се самоуверен, горд и щастлив дотолкова, че дори

Великият Доор ми се видя като муха. Това трая наистина рамо една секунда, но светлото чувство си остана в душата ми и никога не ме напусна.

— Е, как е сега? — попита любезно Великият Доор.

— Прекрасно — казах аз дръзко. — Можем да беседваме.

Доорът се усмихна и поклати голямата си глава. После вдигна ръце да я спре, понеже тежестта ѝ непрекъснато увеличаваше амплитудата.

— Това, което глътнахте, беше една малка демонстрация на смисъла на нашия институт — каза той. — А що се отнася до вашата бенка, не се безпокойте. Толкова по-добре.

— Моля ви се, как тъй по-добре? — възразих аз, като помислих, че ми се подиграва.

— Виждате ли — каза Доорът, — всяка бенка означава за нас една гаранция повече, за дисциплина и работоспособност. А това е от значение... Но да ви обясня. Нашият институт представлява един интелектуален тръст. Тук ние размишляваме и творим по посока на някои извънредно важни неща, които не се поддават все още на планиране, но които трябва да се поддадат. Едно от тези неща е настройката и регулирането на човешката душевност в кратки срокове и с максимален ефект... В името на тази цел ние изобретяваме например евтини пилюли за масова употреба от рода на този, който току-що опитахте; рисуваме подходящи щампи за картини и портрети, които излъчват силни дози светло чувство; изработваме малки, но извънредно вместителни казанчета за пастъоризация на духовните храни; предлагаме чертежи за високочестотни метрономи и барабани, които ускоряват, изравняват и стабилизират стъпката и другите телесни движения; строим лостове, скрипци и везни, с помощта на които се поддържа душевното равновесие; създаваме вентилатори за проветряване на замърсени възгледи; подготвяме модели за книги и театрални спектакли, въздигащи многократно жизнения тонус и трудовата производителност, и пр., и пр. Сега тъкмо сме на път към най-голямото си постижение — еликсира на веселата смърт.

— Каква смърт?! — възкликнах аз въпреки погълнатия пилюл.

— Веселата смърт — кимна усмихнат Доорът. — Да, да, да, точно това казах. Помислете сами — защо е нужно да се плаче, когато някой умира? Защо е нужно самият умиращ да трови последните си

минути, като се отдава на скръб и сълзи? Нима не е възможно траурното тържество с всичките му речи и церемонии да се превърне в жизнерадостен празник както за близките на покойния, така и за самия покойник? Напълно е възможно. Просто глътвате няколко капки еликсир и смъртта става за вас удоволствие, а за близките ви — желано и приятно зрелище. Смях и закачки ви изпращат до последното жилище. На другия ден всички с изключение на вас, разбира се, се явяват на работните си места с повишена трудоспособност. Нима това няма да ви радва?... Изобщо мисията на нашия институт, както сами забелязвате, е върховна. Тя се налага от повелите на времето. Ето защо за разлика от другите учреждения ние подбираме сътрудници тъкмо измежду ония ипсилонци, които волно или неволно са нарушили Закона за висшата хармония. Те именно притежават по необходимост мек, услужлив нрав и висша сговорчивост — качества, осигуряващи ни гладка и безаварийна дейност... Имате ли образование?

— Два факултета — казах аз.

Великият Доор се замисли за миг:

— Хм, това са два сериозни минуса. Но предполагам, че те ще се компенсират от вашите дванадесет диоптъра, които не ще ви позволят да се отвлечете от преките си задължения... Назначавам ви прочее за свързка между етажите.

Благодарих, поклоних се и излязох заднишком.

За да разберете моята радост, драги земни жители, трябва да кажа, че в нашия институт даже чистачките постъпваха само след завършване на техникум за непрекословие и добри нрави, а аз минах без тоя най-важен ценз.

И тъй, намирах се на седмото ипсилонско небе. Тогава не подозирах, че Великият Доор бе извършил една фатална грешка: говорейки обнадеждено за моите диоптри, той ги бе надценил и бе забравил, че ние ипсилонците се радваме не само на зрение, но и на отлично обоняние... Впрочем да не изпреварваме събитията.

Може би длъжността, която ми бе дадена, ще ви се стори странна, тъй като у вас, доколкото ми е известно, такава длъжност не съществува. Тя се налагаше обаче от стила на сградата, в която се помещаваше институтът, и беше напълно целесъобразна.

Архитектурно тази сграда бе едно чудо на пирамидално-ипсилонския стил. Нещо подобно на вашия пирамидално-египетски

стил, но минал през модернизиращото влияние на вековете. Сградата беше триетажна и извънредно ажурна. За разлика от вашите триетажни сгради нашата опираше с покрива си в долните слоеве на стратосферата, която у нас започва малко по-високо, отколкото у вас. При това положение и за по-тесен контакт на ръководителя с различните рангове подчинени от първия до втория етаж имаше 888 стъпала, а до третия — още 1330. Асансьорът бе предназначен за ползване от Доора, както и клозетът на горния етаж — с цел да не се смущава неговото мислене от странични явления... Очевидно е, прочее, че без моята длъжност учредението ни едва ли би могло да функционира.

Съобразно с архитектурните особености на сградата най-горният ѝ етаж беше най-тесен. Състоеше се само от доорския кабинет и секретарското преддверие и беше изцяло изграден от лазурит — небесносиня, прозрачна, меко светеща сплав. Тази материя, от една страна, осигуряваше непокътната илюзията за ясно и слънчево време при всички стратосферни условия, а от друга — даваше на Великия Доор възможност за по-близък и пълен обзор върху действителността. Освен това стените на етажа бяха звукочувствителни и свръхпроводителни, тъй че Доорът можеше да слуша не само научните прения на своите сътрудници, но да долавя и най-тихите им случайни и незакономерни въздишки. Така той биваше улеснен да си прави научно-психологическите изводи и да се радва на всеобщо и безусловно страхопочитание.

По-долният, вторият етаж се заемаше от подвеликите доори и техните помощници. Той имаше нормални стени и прозорци, обърнати към прекрасната гледка на широк зелен булевард. Последното обстоятелство поддържаше постоянно и благодатно ведро настроение у среднополувисшия персонал и се отразяваше благотворно на неговите оценки, доклади и предложения.

Що се отнася до първия етаж, той приютяваше хора без всякакво административно значение, а именно: мислители, изобретатели, учени, редактори, чертожници, референти, вътрешни рецензенти, външни пропагандатори на институтските постижения и прочее интелектуален дребосък. Поради голямо струпване на мисловни единици прозорците на този етаж гледаха на две страни към булеварда и към задното пространство. Впрочем те не се отваряха никога, понеже климатичната

инсталация ги правеше излишни. Тук владееше абсолютна, тишина. Това не беше случайно, ако се има предвид удивителната, звукопроводимост на стените — оттук е произлязла собствено и нашата ипсилонска поговорка, че и стените имат уши. Необходимата размяна на идеи, доколкото такива се появяваха от време на време, ставаше посредством изразителни погледи и мърдане на вежди и уши.

Аз не попаднах обаче на нито един от етажите. Съответно на длъжността ми моята канцеларийка се помещаваше на стълбището между първия и втория етаж. Стаичката бе хигиенична, с изглед към задното пространство. От нейния единствен прозорец се откриваше пленителна гледка към балконите, кухните и проснатите чорапогащи на ипсилонските жители, за чийто психоудобства се трудеше нашият институт. Това ми създаваше ярка представа за положителните изменения на ипсилонската душевност, за които аз от време на време докладвах на Великия Доор. Моите наблюдения винаги съвпадаха с неговите прогнози и диагнози и това ме правеше извънредно щастлив.

Никога през краткия си двестагодишен живот не бях още служил в толкова интересно и полезно учреждение. Службата ми беше приятна във всяко отношение и беше просто странно, че бившата междуетажна свързка, която аз замених, бе починала от спукване на сърцето. В същност повечко тичане по стълбите падаше само в дните, когато се пишеха отчети до по-горните инстанции. В такива дни въпросът за успехите на института предизвикваше затъмнение на всички останали въпроси, а уточняването на превъзходните степени — многобройни препращания на папките от етаж на етаж и леки ставни болки в не дотам тренираните ми нозе. Изобщо всичко си течеше гладко и безаварийно, както изискваше Великият Доор, и аз се радвах на своя творчески труд.

Пита се — не е ли нужно да свършим най-сетне с този осведомителен увод и да разкажем какво се случи по-нататък, та да се изясни защо споменаваме нашия институт в минало несвършено, а тук-таме и в минало свършено време?

Нужно е.

Събитията, както всички исторически събития, започнаха с едно незначително произшествие. Беше прекрасен слънчев ден. Аз си седях в междуетажната стаичка, разтривах подутите си нозе и си тананиках песничката, съчинена неотдавна в чест на рождения ден на Доора.

Песничката беше много хубава и аз я повторих няколко пъти, за да я запомня, понеже с нейна помощ всички врати на института се отваряха автоматически. Много се бях увлякъл в мелодията, когато внезапно усетих недостиг на въздух. Помислих отначало, че това се дължи на особеностите на моята служба, но после разбрах, че се е повредила климатическата инсталация, и изтичах, та отворих прозореца. Тази ми постъпка собствено постави началото на събитията, за които споменах по-горе.

Вдъхнах дълбоко въздух. Вместо обаче да усетя облекчение, сърцето ми се разтупа и аз получих мъничък шок. Когато дойдох на себе си, установих нещо странно; от дъното на задното пространство, накъдето бе обърнат моят прозорец, лъхаше някаква необичайна миризма. Тя беше сладникаво-гнусна с миазмично-гнилостни елементи и примеси на вонливи изпарения. Наведох се навън, за да открия източника на миризмата, ала поради голямата височина и моите дванадесет диоптъра не ми се удаде. Моето обоняние обаче ми говореше, че такъв източник има.

Загадката беше разгадана едва когато се принудих да сляза в задното пространство на института. Оказа се, че то е пълно със странични явления, Най-важни от тях бяха разположените в идеален ред големи пластмасови кофи за битови отпадъци. Наистина кофите бяха много красиви по форма и цвят, но аз не се учудвах, че миришат, понеже знам от опит, че това се случва и с най-красивите неща. Опитах се да ги изместя по-далеч от прозорците, ала те бяха твърде тежки за моите два факултета.

Тогава се явих при моя непосредствен подвелик доор на втория етаж. Той ме изслуша със странна усмивка и не каза нищо. Това малко ме смути, но аз съм доста упорит ипсилонец и почуках на вратата на по-горния подвелик доор. Резултатът бе същият, с тази разлика, че доорът ме изгледа с детско любопитство и рече едно «хм», което навярно изразяваше много мисли... Нямахме друг изход, освен да обезпокоя самия Велик Доор.

Така и направих. Изтичах всичките хиляда триста и трийсет стъпала, усмихнах се на секретарката, която впрочем не ме и забеляза, понеже бе включила работа за маникюр и водеше с него задълбочен разговор относно последната марка боя за очи, и се спрях пред вратата

на знаменития кабинет, дето имаше надпис: «Чукай, без да влизаш». Аз обаче направих обратното и се озовах вътре.

Великият Доор беше много зает. Голямата му глава си почиваше в дълбокия фотьойл и на пръв поглед той като че спеше. И даже като че косъмчетата в носа му ритмично потрепваха от равното дишане. Но аз знаех, че това е само признак на вгльбяване пред прага на някое епохално откритие. Дълго време останах безмълвен до вратата.

Най-сетне се осмелих да се покашлям. Великият Доор се сепна. Отвори замъглени от размисъл очи и все още в творческа омая промърмори: «Аз го намерих, уважаеми Превелики Доори... Аз го открих... Еликсира на веселата смърт... Остава ми само технологията...»

Кой знае докога щеше да бълнува, ако не бях помогнал на покашлюването с една кихавица. Доорът ме забеляза.

— Простете ми, че наруших тока на мислите ви, Велики Дооре — казах благоговейно. — Кофите обаче миришат.

— Кофите! Какви кофи? — погледна ме той изумено.

— Кварталните — поясних аз. — Ония от задното пространство.

— Какво пространство? Кой сте вие?

Аз се представих още веднъж и обясних случая. През цялото време той ме гледаше малко недоверчиво. После вдигна глава към лазурното кубе на кабинета, подуши стратосферния въздух, който хлуеше през едно отворено прозорче, и сви рамене.

— Странно — каза, — аз нищо не усещам. Не мирише... Изобщо, струва ми се, че вие приказвате празни работи.

Но аз събрах кураж и настоях на своето. Тогава той ме изгледа продължително, помисли, па стана. Хвана ме за ръката и ме поведе към асансьора. След миг ние се намерихме на първия етаж. Влязохме в залата на административно непълноценните интелектуални дребосъци.

Странна гледка се откри пред очите ми. Прозорците на залата бяха разтворени и откъм фасадата, и откъм задното пространство, за да става течение. Това беше логично, ако се допусне, че климатичната инсталация не работеше. Наведени над масите си, служещите мълчаливо и прилежно се трудеха и всеки от тях бе привързал под носа си по един цвят от фикодръндон, който съответствува на вашия земен трендафил. Това също бе логично, доколкото кофите се намираха до самите задни прозорци. Но ах, колко често все още ние,

ипсилонците, се мамим, доверявайки се на логиката! В това аз се убедих и този път.

Един от служещите, стар специалист по метрономология, ни забеляза най-сетне, по-право забеляза главата на Великия Доор. Той разтърка очи, за да се увери, че не се лъже, сетне скочи с безумно радостна усмивка на лицето и плесна три пъти с длани. Сkochиха всички, като размахаха ръце приветствено и в дружен ритъм. Великият Доор им отвърна със същото, след което въдвори тишина.

— Мили приятели — започна той. — Дошли сме с нашата нова междуетажна свръзка за една консултация... Доколкото си спомням, най-младите от вас работят тук вече над сто години и знаят какво представлява институтът, както и сградата му. Възможно ли е, следователно, да се развали нашата климатична инсталация?

— Съвсем не — отвърна единодушно залата.

Тук Великият Доор хвърли недоволен поглед към задните прозорци, измъкна носна кърпа и я притисна към носа си, поради което думите му нататък звучаха малко глухо:

— Изхождайки от тази абсурдна предпоставка, нашата междуетажна свръзка твърди още, че ѝ миришело откъм някакво си задно пространство. На вас мирише ли ви?

— Не, не и не! — рече дружно залата и цветовете фикодръндон бяха стъпкани от стотици предани нозе.

— Не е ли твърде смешно такова едно твърдение? — попита Доорът.

Залата се люшна от смях.

Тогава Великият Доор се обърна към мене и ме погали по главата.

— Виждате ли, млади момко — каза той бащински и кихна три пъти в кърпата си. — Боя се, че вие страдате от халюцинации. Боя се, че причината за тези халюцинации се крие във вашата бенка на левия клепач и свързаната с нея наследственост... Нужно ви е да се лекувате, мила свръзка, и нека се надяваме, че всичко ще мине благополучно.

Така свърши нашата консултация. Аз се прибрах в канцеларийката си между етажите малко озадачен, но като размислих, стигнах до заключението, че Великият Доор е прав: невъзможно бе толкова умни хора да не усещат миризмата и само аз да я възприемам. И наистина, щом като осъзнах тази мисъл, миризмата изчезна и аз се

успокоих. Нещо повече, през отворения прозорец долетя и ме удари в носа омаен мирис на зюмбюл и водни лилии.

От този ден миризмата повече не ме посети. За съжаление обаче психическото ми разстройство си остана. Халюцинациите, избликнали под влияние на бенката, приеха нови форми. Така например, ръководен от натрапчивата идея, че всяка материя подлежи на химически и структурни изменения (една доисторическа идея, отдавна преодоляна от мислещото импсилончество), аз по едно време почнах да си въобразявам, че кранът на една от вторетажните чешми се е повредил. Даже започнаха да ми се привиждат струйки и поточета вода, които бълбукаха надолу по стълбите и образуваха светли локвички във фоайето пред общата зала. Даже почна да ми се струва, че обувките ми подгизват при циркулирането ми от ранг до ранг и че вечер жената ми суши чорапите на малката домашна атомна печица.

Опитите ми да се излекувам от тази нова халюцинация чрез осъзнаване на нейния болестен характер не дадоха резултат. Видението не изчезваше. Въпреки усилията ми да не го забелязвам, то ми се струваше понякога толкова реално, че един ден не издържах и спрях стария специалист по метрономология.

— Извинете, не виждате ли вода? — попитах го. — Не ви ли е мокро?

Той ме погледна печално и още по-печално се почука по челото:

— Бедничкият... Нима още не сте се излекували? Побързайте, драги мой, побързайте. Много жално би било, ако Великият Доор си помисли, че нямате желание и че вашата бенка е предумишлена.

Тези думи ме убедиха. Болестта ми явно се задълбочаваше. Вярно е, че лекарите не можаха да открият нищо, но това само подчертаваше нейния извънредно опасен характер. Тя се развиваше прогресивно и количествено, и качествено... Така например не се мина време, и към въображаемо разваления кран се прибавиха няколко въображаемо спукани водопроводни тръби, а поточетата по стълбите се превърнаха в потоци, които бавно подкопаваха стените и перилата. Малко по-късно си въобразих, че са запушени отходните места, поради което са почнали да изригват. Още малко по-късно — че по таваните се появяват мокри вонливи петна и тъй нататък.

Но аз постепенно свиквах с болестта си. Стремих се да не й обръщам внимание. Много ми помагаха в това отношение подвеликите

доори и останалите сътрудници, които виждах сутрин да влизат в института, джапайки бодро из локвите и езерата около сградата. Ревящите потоци по стълбите не им правеха никакво впечатление и те ги преодоляваха, като бърбореха помежду си за последния модел аеромобили. Малките водопадчета, които се изливаха от време на време в шиите им, предизвикваха само игрив смях.

Най-трудно свикнах обаче със зрелището, което разстроеното съзнание ми поднасяше в общата творческа зала на първия етаж. Залата представляваше един тих и прозрачен басейн, нарядко раздвижван от леки къдрави вълнички. В този басейн тихо плуваха столовете и масите заедно със служителите, наведени над тях. Когато някой пожелаеше да размени мисли с колегите си, той просто гребеше с ръце или избираше подходящо течение и така се приближаваше към целта. От време на време парче мазилка от тавана цопваше във водата или улучваше главата на някой сътрудник. Това обаче нито за миг не нарушаваше творческата вглъбеност, тъй като в този именно период се разработваше проектът на Великия Доор за веселата смърт.

Аз привикнах и към това зрелище. Вече нищо не можеше да ме учуди. Дори когато се прибирах в къщи и халюцинациите временно ме напускаха, аз се чувствавах някак неудобно. Беше ми чоглаво, сякаш обличах чужда дреха. Жена ми скоро разбра от де иде лошото ми настроение и често посред нощ ме отвеждаше до института, за да ме ободри.

— Мили — казваше тя деликатно. — На теб ти е необходима друга атмосфера. Не искаш ли да се разходим?

Връщяхме се оттам — тя замислена, а аз убеден, че в същност целият останал Ипсилон не е нищо друго освен една халюцинация. И не знам наистина как щеше да завърши всичко това, ако един ден то все пак не завърши, макар и донякъде печално.

Този ден бях занесъл на Великия Доор редовния тримесечен отчет на института, който започваше с думите: «Творческата работа продължава с горди ипсилонски темпове»... — и си почивах в своята канцеларийка, като вдишвах с наслада мириса на водни лилии, когато слухът ми долови едно подозрително и всеобщо скърцане и пропукване. Ослушах се настръхнал. Звуците се повториха и потретиха в едно страхотно кресчендо. Добих болезненото усещане, че

подът под мене мърда. Една тухла се отрони от стената и ме цапна по ухото.

Това вече бе прекалено. Болката толкова приличаше на истинска, че аз ужасен се втурнах навън, хвърлих се във водопада, който заменяше стълбите, и в един миг бях изплют на улицата.

Почувствувах се доста натъртен и зашеметен. Опитах се да се изправа, ала някакъв оглушителен, фантастичен трясък ми отне съзнанието.

Когато дойдох на себе си, един лекар в бяла престилка и един милиционер се опитваха да ме наместят в аероколата за бърза помощ. На булеварда пред института шумеше огромна тълпа любопитни ипсилонци. Очите на всички бяха устремени някъде нагоре. Погледнах и аз нататък и се опитах да припадна втори път, но една лекарска плесница ме върна към действителността.

Да, гледката бе потресаваща: на мястото на нашата пирамидално-ипсилонска институтска сграда бе останала да стърчи само нейната идейна конструкция — един гол стоманен скелет, който се губеше в небесата. В основите на скелета димеше огромен куп развалини. А на върха му, закрепил се по чудо на един от пилоните, все така си стоеше фотьойлът на Великия Доор и в него — самият Велик Доор — величествен, невъзмутим, с ведра оптимистична усмивка на лицето. Това беше твърде знаменателно, понеже впоследствие се оказа, че усмивката е само символична, доколкото лазурното кубе, преди да се свлече долу, бе засегнало невнимателно една от най-светлите глави на нашето време...

На следния ден изпратихме Великия Доор до последното му жилище. Изпратихме го съкрушени, че не можа да доведе делото си докрай, поради което нашите ипсилонци и досега се радват на ражданията и кръщенетата и плачат при умирачка.

Впрочем изпращахме го само аз и превеликите доори на Ипсилон. Останалите сътрудници на института твърде дълго бяха пробвали върху себе си средствата за регулиране на психиката, за да могат да се спасят. По недоглеждане те бяха изтървали сублимния момент на срутването.

Така, задоволявайки се само с леки телесни повреди, аз се излекувах от своите халюцинации, а Ипсилон — от някои възвишени и оригинални намерения.

Бодър ипсилонски привет, драги земни жители.

Ваш...“

— Да — казах аз, когато приключихме разшифровката на писмото. — Твърде жална история... Ама че обмяна на опит!

[1] Б.а. — така определят в Космоса нашата планета, тъй като не могат свястно да изрекат името ѝ и често произнасят Змия, което е неприятно както по същество, така и по форма. ↑

ЛЮБЕН ДИЛОВ

НОВОГОДИШНА ТРАГЕДИЯ

Не бих разказвал тази срамна случка, защото моят най-добър приятел — главният участник в нея — е честлюбив човек и тежко я преживява, но ме ядоса шумът, които сега се вдига така лекомислено в средствата за информация: някакъв си робот защитил докторска дисертация по философия на тема „Машината — приятел и закрилник на човека“.

Аз съм минералог, работя от три години на Титан, най-големия спътник на Сатурн, и естествено нито съм, нито мога да бъда противник на машината. Без машините не бих направил и крачка в отровната атмосфера на Титан, камо ли пък да се ровя под вечния му сняг за редки минерали. Но може би защото професията ми е по-пряко свързана с природата, у мен са си будни изконното недоверие и предпазливостта ми спрямо всяка нова рожба на техническата мисъл. Моят колега и приятел Иван (премълчавам фамилното му име пак поради споменатата в началото причина) мисли също като мен и тук е истинската трагедия: че тъкмо на него се случи това, а не на някого от празноглавите клакьори на новоизпечения доктор по философия.

Беше преди месец, както се казва, навръх Нова година. Щяхме заедно да я празнуваме, но те не ми се обадиха в навечерието на празника и аз реших, че Иван не е успял да се върне. Той беше тогава в командировка на Земята. Бе съобщил на жена си, че са го забавили някои от пробите, които трябваше да се направят в земни условия, но че щял на всяка цена да се върне за празника.

Позвъних вечерта у тях. На екрана се мярна жена му и веднага изключи образа. Реших, че ще да се е намазала с някакви козметики, та затова ми предлага само гласа си.

— Няма го — отвърна ми гласът ѝ почти разплакан. — Не дойде.

— Иване — рекох ѝ. — Не преживявай излишно! Просто не е намерил място в космолетите. Нали знаеш какво е пред Нова година.

— Не съм Иван, а Ивон! — сопна ми се тя.

— Прощавай! — рекох ѝ.

— Докога да ти прощавам? — озъби ми се тя съвсем не на шега, но пак не се показа на екрана.

Какво да ги правя: той — Иван, тя — Ивон! Той поне не ми се сърдеше, когато сбърквах. Подхванах внимателно и този път грешката ми не беше толкова голяма:

— Ивоне — предложих ѝ. — Ела ти тогава. Сама ли ще кукуваш на Нова година?

Тя обаче ми подхвърли едно сърдито „Весело прекарване“ и прекъсна връзката.

Малко след фойерверките аз отново ѝ позвъних, за да ѝ честитим с жена ми Новата година, но никой не се обади. Решихме, че е отишла да празнува другаде, а жена ми — уж са приятелки — рече:

— Тая парижанка дори на Титан намира начини да му слага рога.

Беше си чисто заяждане. Сред снежните пустини на Титан можеш да се скриеш някъде само в скафандър, пък в скафандър трудно се флиртува дори само с погледи. Няколкото хотела по всяко време са претъпкани от туристически групи. А за новогодишния наплив дори сглобяват временни херметични бараки в Долината на мълчанието.

Не знам кой идиот я е нарекъл така — във всички долини на Титан, па и по върховете му мълчанието си е едно и също. Вероятно някой от агенцията Титантурист, но все пак е бил по-умен от клиентите си. На Земята хората са петимни за тишина и щом им предложиш една седмица в някоя Долина на мълчанието, веднага са готови да ти изсипят всичките си спестявания. Като натъпчат обаче няколко хиляди души в привременните бараки, настъпва едно мълчание, та си готов да побегнеш чак на другия край на Слънчевата система.

Разбира се, жена ми напразно завидя на умението на францужойката. Ивон ни събуди рано-рано. Шампанското още пукаше мехурчета в мозъка ми и трудно щях да се съвзема, но тя този път не скри лицето си. Цялото бе обляно в сълзи.

— Ела, моля те! Веднага!

— Какво има?

— Ела, видиш!

Доста бавно навлякох скафандъра си заради парализираните си рефлексии, пък трябва да се внимава, защото вън е опасно. Избутах

ракетната шейна от гаража, но и с нея се поизмъчих, докато запали. Въпреки че живеем на постоянно огрятата от Сатурн страна и въпреки че има атмосфера, на Титан цари почти космически студ. Жена ми поиска също да тръгне, но аз я върнах. Само мен бе повикала, можеше да е нещо не за женски нерви.

Поради закъснението ми Ивон изглеждаше вече спокойна, когато ми отвори херметичната врата на шлюзовия коридор. Очите ѝ бяха сухи, но продължаваха да горят от някаква жестока болка. Докато вдигах шлема си, я попитах за по-дълго ли е работата, да свалям ли скафандъра, а тя само ми кимна и побягна обратно в хола. Все така озадачен, аз свалих скафандъра, посресах се — Нова година беше все пак — и почуках на вратата на хола.

— Влизай, влизай! — обади се отвътре Ивон.

Тя стърчеше като часови зад високата облегалка на надуваемия фатерщул, а в него седеше Иван — с притворени очи, завит до под брадичката с одеяло. Лицето му имаше цвета на снега в ония краища, където серните примеси са повече от метановите. Жълто-бяло, но без приятната златистост, а с моравите сенки, които хвърлят скалите върху него, когато Сатурн ги погрее косо с бледото си сияние. И не вдигна клепачи, сякаш унесен в болнав сън.

— Какво е станало бе, хора? — подвикнах пресилено бодро, с надеждата, че случилото се няма да е толкова страшно.

Отвърнаха ми с мълчание, но с истинско, не като онова сега в Долината на мълчанието. Пристъпих, турих длан на челото на приятеля си, а той внезапно хвана ръката ми, затисна с нея очите си и изхлипа:

— Братко!

— Виж какво доживяхме! — рече Ивон и с някакво ожесточение дръпна одеялото от него.

Сега ми е трудно да кажа какво точно изпитах при откритата се гледка. Вероятно не е било само едно чувство. Сигурно най-напред съм изпитал едно, после друго, после трето, после всичко се е омесило. Едни бухнали женски бедра, розово-бели, едни изящни крачета, едни заоблени коленца... Това е, което смогнах да зърна в мига, преди Иван панически да върне одеялото върху себе си.

Засмях се, взел това за някой новогодишен фокус, донесен от Земята.

— Покажи де, покажи го пак!

Иван обаче отново изхлипа своето драматично „братко“, а и видът на жена му говореше, че не си правят шега с мен.

— Но какво е станало, кажете най-сетне! — рекох аз отново посмутен.

А тя викна почти истерично:

— Нека той да ти разправя, глупакът му с глупак!

— Ивон... — обърнах се аз към него.

— Аха — злобно възтържествува французойката. — Така, така! Сега вече не е никакъв Иван, сега си е Ивон, спокойно можеш да му викаш така.

— Прощавайте, ама с тия ваши имена... — измърморих. — Какво се е случило?

— Нали заради тебе, мила! — простена с тъничък гласец приятелят ми, но тя пак закрещя:

— Все аз съм виновната! Все заради мене...

— Я ни остави сами — кипнах аз на края. — Иди при жена ми, да не скучае! Вземи моята шейна, готова е.

— Аха, ще ти се! — нахвърли се тя пък върху мен и аз вече съвсем се обърках.

Седнах на един по-далечен стол, скръстих ръце и обидено им заявих:

— Ще чакам точно две минути. Ако дотогава не разбере за какво сте ме повикали, отивам си! И то завинаги.

Ивон се стресна и подканящо блъсна рамото на мъжа си.

— Чакай! Сега пък иска да се самоубива, глупакът. Трябва да го пазим. Като нищо ще изскочи навън без скафандър.

Демонстративно погледнах хронометъра си, размърдах се на стола.

— То какво ли ще помогнеш и ти — подхвана приятелят ми със своя странно изтънял гласец. — Тя вече звъня навсякъде. Всичко празнува. А с роботите да се разправяш, знаеш какво е. По-големи бюрократи човечеството не е виждало...

— Все още нищо не разбирам — заплаших го аз, почуквайки с пръст стъклото на хронометъра.

— Нали ти разправям вече де! Поне ти не ме тормози — рече той. — Видя на какъв хал съм. Никаква друга възможност нямаше за

връщане. Чаках резултатите до последния момент, пък Местата в космолетите били ангажирани още преди аз да тръгна за Земята. Повечето бяха вече й отлетели. А в пътническото бюро ми викат: единственият изход бил в телетранспортицията. Не само за мен, за цялото човечество. Напразно сме се плашели. Не ми обобщавайте, скарах се аз, сега не ме интересува човечеството. Вие ми кажете как аз да се добера за Нова година на Титан! Не съм никакъв разглезен турист, там работя, жената ме чака, работата ме чака. А те пак: телетранспортицията! По-скъпичко било, учрежденията с тяхната бюрокрация все още не изплащали при командировки разликата в цената. Багажа по-късно съм щял да получа, с товарния космолет, но пък за час и половина съм на Титан. Иначе — две седмици. И аз склоних, какво да правя? Нали Ивон, каквато е ревнива, ще ми издере очите, ако и за Нова година не се върна.

— Да де, да де! Все ние сме причината — вметна войнствено французойката. — За всичките ви глупости все ние сме причината!

Не й обърнах внимание. Такива са нашите жени на Титан, експлозивнички. Все с един мъж, все в херметични помещения или в скафандри, изнервят се. Добре, че той също не се подведе от репликата й, а веднага продължи:

— А да не мислите, че и с телетранспортицията било лесно. Тоя народ е пощурял да пътува. Едва се вредих два часа преди Новата година. На групи, на групи ни изстрелвах.

Той въздъхна треперливо и млъкна.

— И как мина? Разправяй де! — подканих го.

Аз самият още не бях ходил дори на станцията за телетранспортиция, която неотдавна направиха и при нас на Титан. Не знам дали бих се и решил някога да я използвам. Ние геолозите по професия сме си малко консерватори. Може телетранспортицията наистина да е бъдещето на човечеството, може да е гениално и революционно, и каквото си ще там още откритие или изобретение, но има нещо недостойно за човека в нея. Поне в моите очи. Да те вкарат гол в някаква кабина-реактор, да те разложат там на кванти и на тути-кванти и така да те изстрелят в Космоса! А после на някоя там планета да ти събират отново квантите. Вярно, движиш се с възможно най-високата скорост, със скоростта на светлината, но пак не бих се оставил да ме разлагат на кванти. Противоестественно е.

— Интересно ли беше поне — любобопитствувах. — Какво усещаше така, когато...

— Ти сега ме питай какво усещам! — изпъшка той.

— Защо?

— Как защо бе, човек! Не видя ли?

Едва сега проумях и викнах:

— Лелеее, ама от това ли — защото иначе щях да се разсмея, пък той беше много чувствителен. — Я да видя!

Скочих и посегнах към одеялото, но Ивон перна ръката ми:

— Какво има за гледане, видя го вече!

Пред очите ми засияха бухналите бяло-розови бедра, светнаха облите коленца... Скуката на Титан вероятно развива по-силно въображението ни, отколкото у хората на Земята.

— И как стана? — рекох, позасрамен от видението си.

— Отгде да знам. Нали ти казах каква навалица беше. На групи ни изстрелваха. Кой знае къде и как е станало объркването, но на — цялата ми долна половина е женска!

— Майко мила — възкликнах аз, насилвайки се към съчувствие. — Но в приемателната станция...

— Роботи! — избухна той. — Нова година, човек не можеш да зърнеш там! И дрехи дори не бяха останали. Възможни били такива грешки, казват. Линията била нова, през астероидния пояс минавала. Нищо не можели да направят, докато не се открие закъде е отпътувала моята долна половина. Още не се били обадили за грешката от никоя друга станция. Идете, си сега така, викат ми, пък ние ще ви потърсим. А отгоре на всичко ме и заплашват: внимавайте, викат, носите отговорност за чуждата долна половина! Ама че нахалство! Като че ли аз нарочно съм я задигнал! Като че ли си умирам от удоволствие да ида при жена си в такъв вид! И то за Нова година! Смей се, смей се — избухна той на края, познал, че едва се сдържам.

— Иване — рекох аз на французойката, — моите новогодишни съболезнования!

И отидох в банята.

Смах се, докато ме заболяха коремните мускули, после измих лицето си със студена вода, разтрих го и вече осъзнах сериозността на положението. С какво можех обаче аз да помогна на своя колега и приятел? И можеше ли изобщо да му се помогне? Поливизор как да е

мога да разглобя, но от техниката на тая проклета телетранспортиция нищо не разбирам. Как е станало объркването, как ще стане замяната — нямах никаква представа. А очевидно не е за хирург работата. Не можеш просто да срежеш човека на две и пак да го зашиеш, всичко е сигурно не на молекулярно, а на субмолекулярно равнище.

Когато излязох от банята, в коридора звънецът на входния шлюз трещеше като повреден. Отворих бронираната херметична врата и през нея залитна някаква грамада в яркочервен скафандър. С такива просташки скафандри на Титан се разхождат само туристите. Агенцията им ги раздава, та отдалеч да си разпознава стадото. Той заръкомаха над главата ми, но естествено не можех да го чуя, понеже ми говореше по шлемофона си. Посочих му да си свали поне шлема, щом иска да ме пита нещо, и той трескаво се зае с тази очевидно непривична за него работа. Наложих се да му помогна.

— Вие ли сте Иван еди-кой си — избълва той, след като измъкна най-последната глава от шлема, огледа ме запъхтяно: — Не, не сте вие. Къде е той?

Посочих с палец през рамо и той връхлетя по най-невъзпитания начин върху холната врата. Миг след трясъка го видях да пада на колене пред фатершула. Отметнал одеялото от изтегнатия в него Иван, той извика:

— Тя е! Тя е!

И с упоение зацелува краката и коленете на приятеля ми. Тоест онова, което бяха му прикачили по време на телетранспортицията. Ивон и Иван така се бяха втрещили, че не помръдваха. Едва успях да отместя тая човешка грамада от краката на... Избутах го до стола, на който бях седял преди, скарах му се:

— Я се дръжте прилично! Къде се намирате? — А докато се борех с него, за да го туря да седне, подвигнах на все още вцепенената францужойка: — Дай някоя твоя рокля или панталон, да не седи така!

Тя хукна в другата стая да търси дрехи, а в това време грамадата извика трагично:

— Но това е жена ми! — сочейки Иван, който, разтърсен от вика му, хвърли одеялото върху себе си и закри най-последно блясъка на тази изумителна за Титан гледка.

Бях вече разбрал, а с това си възвърнах и самообладанието:

— Сигурен ли сте, че така изглежда жена ви? Я погледнете по-внимателно!

Вместо да се вгледа, той рухна сломено на стола.

— Ох, ще полудея!

— Заплахата е обща — рекох му съчувствено. — Искате ли да пийнете нещо?

— Прощавайте, че така... Но представете си и моето положение — извини ми се той. — Вчера сключихме брак и веднага тръгнахме за Рея, съседния спътник на Сатурн. Там да караме Новата година и медения месец. И да ни се случи такова нещо, точно на нас да се случи...

Пак ме напуши смехът, а не беше за смях работата, истинска трагедия си беше. Едва смогнах да изрека:

— От станцията ли ви дадоха адреса? Къде е сега жена ви?

Той изпъшка повторно:

— Уф, тя не е с неговата половина!

— Каквооо — изрева Иван във фатерщула. — А къде е?

— Не знам. И на станцията не знаят. Още не се е обадил третият пострадал.

— А жена ви... — не успях аз да формулирам въпроса си, защото и под одеялото виждах младите ѝ прелести, но той ме разбра.

— Тя е с чужда женска половина.

— Е, все пак имате поне цяла жена — дръзнах аз да са усмихна.

— Каква жена бе — проплака и той. — На някаква стогодишна бабичка е половината!

— Леле, майчице! — рекох аз и пак изтичах до банята.

А като се върнах, ме спря викът му:

— Не влизайте!

Влязох, защото се уплаших тоя дивак да не би да е направил нещо на приятеля ми.

— Ей! — извика той и разпери одеялото.

Иван обличаше долната си половина в донесените от Ивон дрехи.

— Стой там! — заповяда ми и тя.

— Я — рекох. — Че откога той се срамува да се облича пред мен? Като студенти в една стая живеехме.

— Ей, вие — закани ми се грамадният младоженец и още по-усърдно огъна стената на одеялото около приятеля ми. — Що се правите, че не разбирате? И изобщо какво правите тук?

— Иване — рекох. — Да си вървя ли?

Французойката се уплаши:

— Моля ти се! Тука стой, кой знае какво може да му хрумне на тоя!

— Ще повикам милиция! — заплаших го и аз.

Туристът-младоженец не знаеше, че на Титан няма милиция, и въодушевено се съгласи.

— Повикайте я, веднага! Тя трябва да се пази.

— Коя бе, човече? От кого?

Той не отвърна на въпросите ми, защото друго бе му дошло в главата.

— Моля ви се, хайде елате с мен на Рея! А?

Иван; който тъкмо оглеждаше смешно пременените си с карираните панталони на жена му крака, побърза да ги напъха пак под одеялото във фатерщула.

— Моля ви! Нали ще дойдете с мен? Хайде! Все пак вие ми принадлежите, на мен принадлежите, макар и отчасти...

Иван го гледаше, сащисан, но Ивон се обърна към мен с язвително хладнокръвие:

— Няма ли начин да изгониш от дома ми тоя луд?

— Това за вас се отнася — рекох му.

— Но защо да съм луд? Нямам ли право...

— Вън — закрещя Иван във фатерщула. — Махайте се! Вън!

— Аааа — рече младоженецът. — Не мърдам оттука! Или ще дойдете с мен, или...

— Или? — наведох се аз над него със свити юмруци, но това си беше чист курназлък. Пък и лекомислие си беше, защото той бе два пъти по-силен от мен, а Иван в тоя си вид едва ли щеше да ми окаже мъжка помощ.

И все пак това му подействува.

— Но аз не мога да я оставя така — отново изплака той. — Всичко може да й се случи.

— Аз ще я пазя — рекох му.

— Аха, знам аз как ще я пазите! Изобщо вие не ми обясните какво правите тука? Нямате ли си жена, ами... Доколкото знам, на далечните планети не пускат ергени.

— Гражданино — рекох му. — Аз разбирам мъката ви и ви съчувствувам, но това не ви дава право да се държите неприлично. А вие продължавате да тормозите приятеля ми. Той и така е пред самоубийство.

Грамадата скочи обезумял от ужас — изглежда имаше много живо въображение.

— Та вие ще убиете и жена ми!

— Видиш ли, Ивоно — рекох му. — Не посягаш само на себе си, и на друг човек ще посегнеш. А това вече е убийство, не е самоубийство.

— Но какво ще правиш? — проплака изтънко приятелят ми.

— Ще чакаме — рекох му бодро. — Това е!

Пък и какво друго можех да му отвърна, какво друго ни оставаше?

За да успокоя младоженеца, повиках жена си. Това го поукроти, но пък нея хвърли в една постоянна тревога. Тя непрекъснато се въртеше около Иван и не ни оставяше нито минутка насаме, пък на него сигурно му се щеше да сподели и някоя мъжка приказка с мен. Попитах го веднъж как се чувствава, той рече: много особено. И му идвали разни не негови мисли в главата и разни идиотски картини, и някакви флуиди пълзели отдолу нагоре по тялото му... Но не каза какви мисли и какви образи. Та и как да ги каже през двете жени, които като ревниви тигрици обикаляха около него!

Младоженецът започна да снове с редовния планетолет между Рея и Титан, между горната и долна половина на жена си, защото в хотелите на Титан няма никакви места. И току ни осведомява с все поточяни комюникета: На младоженката поникнали бабешки му стачки. И космати брадавици, и не знам какво още...

На Иван пък му растат гърди. Поисках да ги видя, но жена ми не разреши. Хайде, хайде, вика, не си виждал гърди!

А проклетата бабичка никаква не се обажда. Изглежда се чувствава добре с младата долна половина на приятеля ми. Търсят я усилено, но докато преровят всичките девет спътника на Сатурн... Пък тя може и да се е върнала на Земята или на друга някоя планета да е

отишла. А ние седим и чакаме. Ни работата може да си гледаме, ни семействата! Аз пазя приятеля си да не се самоубие. Жена ми пази мен да не се доближавам до него. Ивон пък следи и трима ни. За чуждата половина ли трепери толкова, за неговата ли, но все е около нас. А щом Иван тръгне с кокетна походка и въртеливо задниче към тоалетната или банята, редовно се караме мъж ли трябва да го придружи или жена, та да не се измъкне после навън без скафандър и да се отрови...

Ето това нека дойде да види оня робот, дето е станал доктор по философия, па да го питам аз какво още ще ми изфилософствува!

ЛЮБЕН ДИЛОВ

НАПРЕД, ЧОВЕЧЕСТВО

Сега, когато летим вече в първия си боен полет, от който аз не зная дали ще се завърнем, макар задачата ни да не е да влизаме в схватка с врага, а да разузнаем местоположението му и неговите бойни средства, аз бих могъл само да напомня предисторията на конфликта. Истинската летопис на тая война ще я пишат други. Ако, разбира се, тя се състои или ако след нея остане изобщо някой, който да е способен да пише. Впрочем, историята показва, че действителните причини за войните обикновено са били скривани зад някакви незначителни поводи, докато в случая поводът съвсем не може да бъде наречен дребен. И това е основната отлика на нашия свещен и справедлив поход от всички предишни войни на Земята.

Началото бе сложено в малкия градец Нима, където се намира психиатричната клиника на известния професор Зимеринг. Как точно е станало, и досега е загадка, но, така или иначе, когато нощта се оттеглила от това полукълбо, всички болнични помещения в клиниката се оказали празни. Не бил останал нито един пациент, дори от приспаните с успокоителни инжекции. Паниката сред дежурния персонал трябва да е била неописуема. Тогавашните репортажи във вестниците дават известна представа за нея. Не по-малка е била паниката и в Нима — двеста и петдесет избягали луди за едно такова градче е ужасяваща цифра. За щастие повечето от жителите му се познавали, ако не по име, то по физиономия, така че подозрителното взирание един другиму в лицата, за да се познае преоблеченият луд, не е траело дълго. Но полицията не успяла да открие нито един от тях, а и полицейските кучета преследвали следите им само до средата на голямата поляна в болничния парк, където горките животни почвали да се въртят като обезумели и да вият от злобно безсилие. На десетия ден дежурният в злокобиата нощ лекар се самоуби, а директорът проф. Зимеринг, най-големият жив представител на виенската психиатрична школа, полудя и бе настанен в клиниката на проф. Отара, неговия

заклет научен противник. Седмица по-късно обаче клиниката на проф. Отара също осъмна изпразнена. Изчезнаха безследно още 186 душевно болни, повечето от тях, както се говореше, опасно луди. Между тях и старият проф. Зимеринг.

Отара направи изявление на пресконференция, че зад цялата тая история, според него, стоял Зимеринг, в чието душевно здраве той винаги се бил съмнявал. Зимеринг, след като организираше бягството на своите пациенти, се промъкнал в клиниката му, за да отвлече и неговите болни. От въпроса на журналистите обаче, как той, опитният специалист, не е могъл да познае, че Зимеринг симулира, Отара се измъкна твърде ловко. Една диагноза в такива случаи не можела да бъде поставена за няколко дена, а освен това имало видове шизофрения, при които болният развивал необикновена съобразителност и бил способен да осъществи своя налудничав замисъл с конгениални логика и хладнокръвие.

Три дни след неговите изявления изчезнаха пациентите на още пет психиатрични болници, и то в съвсем противоположни краища на страната. Обществото нададе вик: Как е възможно да изчезнат не едни и не двама души, а точно осемстотин петдесет и четири човека, при това хора с ненормално държание, а полицията да не е способна да открие нито един от тях. Най-близкото до ума обяснение бе, че тя самата е замесена в тази мистериозна аферд, и директорът ѝ подаде оставка. Но това с нищо не повлия на хода на нещата.

Опозицията отначало беше предпазлива; тя само питаше в своя орган: „Една държава, която не е в състояние да опази своите луди, може ли да се грижи за своите нормални граждани?“ И поиска оставката на правителството. Никое правителство, разбира се, не е лудо да си подава оставката заради искането на опозицията, но когато и осемнайсетата психиатрична клиника се събуди празна, въпреки че бе обградена от десетина души въоръжени до зъби агенти, неговото положение стана неудържимо. А старият президент се появи на телевизионния екран. Имаше много уморен, бих казал, съкрушен вид. „Аз не зная какво става в тази страна...“ — започна той и това признание на един президент трогна републиката му. После той призова гражданите да запазят спокойствие, да имат доверие в него и хвърли вината най-напред на вражеския лагер, който сигурно бил отмъкнал с неясна засега провокаторска цел нашите скъпи психично

болни. Но истинският виновник, според него, в последна сметка се оказва тая хилава демокрация, в която именно било възможно да се случват подобни неща. Той така закрепя накрая срещу демокрацията, наричайки я непригодна вече форма за управление на съвременното общество, че навярно някой от съветниците му се видя принуден да го сръга зад кадъра. Президентът заекна, избърса с невинно бяла кърпичка набръчканото си чело и заяви сломено, че не вижда засега друг изход, освен да обяви военно положение.

Сутрешните вестници, като коментираха неговата реч, още можеха да си позволят да бъдат на разделено мнение. Едни подхващаха версията за вражеската ръка, други изказваха предположението, че лудите са били унищожени в страната от привържениците на ония възгледи, според които неизлечимо болните били излишно бремене на обществото и трябвало чисто и просто да бъдат изтребвани. Сатиричният вестник дръзна даже да направи предложение да се създаде вносна централа за луди, та да се попълнят празните клиники. А вестникът на опозицията отново задаваше въпроси. Защо, питаше той, изчезват ония, които в най-лошия случай са способни само да изпотрошат мебелите в някоя стая? Защо не ония луди, които тласкат народа ни към катастрофа? Но военното положение бе вече обявено и такива въпроси не се прощаваха. Вестникът биде спрял, а редакторите му арестувани за подстрекателство към по-нататъшното отвлечане на душевно болните.

В интерес на истината трябва да кажем, че правителството полагаше сериозни усилия да разбули тая мистерия. То напълни две психиатрии с амбулаторно болни, постави между тях агенти-симуланти, но болните, които дотогава кротко си бяха седели в къщи, изчезнаха въпреки силната охрана, а агентите останаха, без да усетят каквото и да било. В тая нощ те спали непробудно, заедно с цялата охрана на клиниките. Мълвата, разбира се, деформира този ход на правителството и го превърна в планомерно събиране на тихите луди от домовете им, за да бъдат също унищожени. Радикалната младеж изпочупи прозорците на правителствените учреждения, проля се кръв, а всички, които имаха такива близки, ги изпокриха. Но въпреки че цензурираната вече преса не съобщи нищо за това, паниката постепенно обхвана целия народ, дори и ония, които никога дотогава не бяха се замисляли, че на света има душевно болни и страхотно се

изненадаха от действителния брой на психиатричните клиники. Защото в едно общество, където са възможни такива произволи, никой не може да ти гарантира, че утре и ти няма да бъдеш обявен за луд, да изчезнеш в някоя пещ или на дъното на океана — каквито слухове също се носеха.

Правителството се обърна към международната полиция, въпреки че по този начин силно накърняваше своя престиж, но след като не бе открита и следа от лудите, естествено се налагаше предположението, че те са били изведени извън страната. Обявите, които Интерпол разпрати по света, бяха повече от необикновени за тая почтена и препатила организация — снимка, име, ръст, цвят, коси, очи, представя се за китаец, въпреки че е белокож, или: страда от манията, че е жираф и постоянно източва врата си, за да гледа отвисоко, или: при среща с други хора вие като вълк...

Светът се смееше и правителството почна да се готви за война със съседната държава. То бе решило, че в този момент само една война би предотвратила революцията. За да придаде все пак на решението си демократичен вид, то свика разпуснатия преди парламент. Но по улиците на столицата се появиха листовки, а полицията и правителството получиха анонимни писма, които им известяваха, че в насрочения ден щели да бъдат откънати и лудите от парламента. „Безсмислено е да вземате каквито и да било мерки — съобщаваха писмата и листовките. — То, все едно, ще стане, както и досега, без да го усетите!“ Войската и полицията обградиха целия парламент с телени мрежи и танкове, но на заседанието не се яви нито един депутат. Едни бяха се обадили, че внезапно са заболели, други — трябвало да заминат по спешна работа. И макар че авторът на тоя шантаж, който даде такъв поразяващ ефект, веднага бе заловен, войната не се състоя.

Докато правителството размишляваше как да подхване наново работата, разузнаването донесе, че и в държавата, която трябваше да бъде нападната, лудите вече били изчезнали от клиниките, само че тамошното правителство, поучено от опита на съседите, смогнало да запази за по-дълго време тайната за това от народа си. Така президентът, който бе изправен пред избора или да се оттегли, или да започне война, можа с облекчение да се яви отново пред телевизията и да обяви, че бедствието е сполетяло и вражеската държава. А само

след няколко дни той отмени и военното положение. От всички краища на света загърмяха съобщения, че навсякъде и по същия мистериозен начин се изпразват психиатричните клиники...

Никога в своята история човечеството не бе разтърсвано така дълбоко от каквито и да било събития. Смутът бързо прерастваше в мистична уплаха пред необяснимото явление, застрашаваше скоро да премине във всеобщо безумие. За това не малко допринасяха и разните философи, журналисти и политици, които коментираха събитието в пресата, както и необмислените действия на някои правителства. Някъде те бяха освободили болните от психиатриите и ги разпратили по домовете им. Лудите не изчезнали като своите събратя, но пък започнали да правят пакости. Прибрали ги отново и скоро след това те също сякаш се изпарили във въздуха. Герон, патриархът на философите, разсъждаваше дълбокомислено в една публикация, подета от целия световен печат: „Ако така изчезнат всички ненормални от Земята, кое тогава ще бъде мерило за нормалност? Способно ли е да съществува едно общество само от нормални?...“ Църквата пък, която хилядолетия бе жадувала такова чудо, истерично призоваваше от амвона: „Покайте се, грешници! Върнете се в лоното божие! Това е само прелюдия към новите Содом и Гомор. Бог прибира при себе си чистите и невинните, за да сгромоляса след това своя унищожителен гняв върху грешниците...“

За паниката допринесе особено много и едно произведение на изтъкнатия писател-фантаст Минос Папазян. Твърде необмислено, воден само от чисто литературни спекулации, той не бе обявил в подзаглавието, че разказът му е фантастична измислица, а бе му придал „документален“ вид, като го водеше от името на някакъв човек, който по погрешка бива отвлечен заедно с лудите, а после бил върнат. Папазян разработваше всъщност една вече банализирана тема в научната фантастика, според която човекът не бил произлязъл по еволюционен път на самата Земя, а бил „посят“ във формата на предпрограмирани клетки от някаква висша цивилизация. И тя сега, в определено от програмата време, просто се намесвала в своя гигантски експеримент, като отбирала ония индивиди, които са се отклонили от своята програмираност, за да проучи на какво се дължи това отклонение. Тоест, нещо като плевене, като пролетното почистване на градините от бурени.

Разбира се, не само литературният трик на Папазян допринесе за паниката. В създалата се вече психологическа ситуация всеки бе готов да повярва на всякакви измислици и хората едва не обезумяха, четейки и преразказвайки си тоя „Страшен документ“. Останали насаме, те с основание се питаха: А мен ще оплевят ли? Аз се мисля за нормален, но ония, които са ме програмирали, те какво мислят?

Това не особено умно произведение обаче, както обикновено става в литературата, покрай бедите извърши и нещо полезно. То насочи хората да търсят обяснението на чудовищната мистерия в някакви извънпланетни сили. Така най-после бе открито писмото, което всяко правителство отдавна бе получило, но никой дотогава не бе му обръщал внимание сред купищата анонимни шеги и злостни шантажи. Ще го цитирам почти изцяло, защото то именно предизвика оня революционен поврат в историята на човечеството, пред който днес сме изправени.

Написано на земна електрическа машина, то разказваше, че подателите му — голяма група представители на една друга цивилизация — от дълго време скрито изучавали живота на Земята. В този процес мнозина членове на експедицията често приемали вида на земните същества, но многократно били улавяни и затваряни в тия ужасни домове, които ние сме наричали лудници. Там те се убедили, че човечеството по необясними причини се отнася много зле към една своя твърде голяма част. Тези хора били смятани за ненормални, за излишни, за бreme. Затова експедицията решила, че може да си позволи да извърши нещо, което няма да бъде сметнато за агресия или вмешателство в земните работи — да пренесе тия смятани за излишно бreme хора на друга планета, където да им създаде благоприятни условия за живеене и ги освободи по този начин от неоправданото насилие. Засега експедицията се въздържа да съобщи местоположението на избраната за тая цел планета, защото не била в състояние да предвиди как ще реагира човечеството. От дългото проучване те се убедили, че цивилизацията, която нарича себе си човечество, никога не е наясно в своите намерения по каквито и да било въпроси. Но те са готови да ни дадат винаги информация за състоянието на иззетите хора... Следваха координати в наши математически величини, които сочеха посоката на източника за информация към звездата Проксима от Кентавър. И подписът: Ваши

събрата от голямото звездно обединение, което вие наричате Галактика.

Тъй като Проксима е най-близката до нас звезда (1,3 парсека), станцията на Луната веднага изпрати своя позив и все пак работата изглеждаше отчайваща — според нашите теории трябваше да се чака отговор най-малко след девет години. Но какво беше смайването, когато той пристигна само след седмица! Нямахме съмнение, че той дойде точно от указаната посока, а това противоречеше на нашите познания за пределната скорост на вълновите движения. Или тия същества се намираха много по-наблизо от звездата Проксима, или владееха средства за по-бързи съобщения от скоростта на светлината, или нашите представи за Космоса, въпреки големия ни напредък, са в основному неверни. Всичко това толкова обърка учените, че те не посмяха да съобщят съдържанието на отговора и чак след като повториха експеримента и след като завързаха дори нещо като диспут с неизвестните същества, това най-сетне стана достояние на човечеството.

Толкова мечтаната дотогава връзка с друга цивилизация не зарадва никого. Та и кой си я е представял такава — да дойдат и ей тъй под носа ти, без да те питат, да отмъкнат твой брат? Той може да е ненормален, може да е неизлечимо луд, но той е твой брат! Всеобщото негодувание като ураган обиколи земното кълбо, а вразумителните послания на неизвестните похитители не бяха в състояние да отслабят неговия напор. Пък и техните обяснения в повечето случаи съдържаха нещо обидно — колкото и да са високоразвити, колкото и да са ни проучвали, те явно не бяха съумели да вникнат в тънкостите на нашия живот. То се виждаше и от примерите, които ни даваха, за нашето уж несправедливо отношение към психично болните. Някой си твърдял, че бил куче и искал да живее като куче, а ние не сме му вярвали и сме го малтретирали. Те направили проверка и видели, че животното, което ние наричаме куче, се ползува с голяма обич сред хората. Защо тогава ние сме нетърпими към една толкова законна потребност на един свои събрат, конто не искал нищо друго, освен да се ползува със същото уважение и обич?

Отначало се опитахме да ги запознаем с понятието хуманизъм, да им обясним, че то произтича от думата „човек“ и следователно само ние имаме право да определяме как да се отнасяме помежду си.

Предпазливо им дадохме да разберат, че те нищо не разбират от земните работи, и ги укорихме, загдето не са влезли във връзка с нас, преди да предприемат тая с нищо необоснована агресия. После си позволихме и нещо като ултиматум: Върнете ни лудите, ако искате да живеем в мир! Но на това те отвърнаха по един съвсем обиден начин: наблюденията им ги убедили, че в своята еволюция ние не сме били стигнали още до способността да поддържаме мирен и плодотворен контакт с друга цивилизация, такъв контакт липсвал още дори между самите нас. Затова го били отложили. Нашата реакция сега също им показвала, че са прави. Нямамо никаква логика в нея. Държели сме се били лошо с тия хора, без те да имат каквато и да било вина спрямо обществото, смятали сме ги за излишно бреме, а сега си ги искаме обратно. Щом са ни били нужни, защо сме ги изолирали от обществения живот? А щом са ни ненужни, защо настояваме за връщането им?

Заедно с тоя отговор те ни излъчиха цял филм от неизвестната планета, където сред дивна природа се виждаше един толкова луксозен и красив град, какъвто на Земята кой знае кога ще бъде създаден, а по улиците и парковете му се разхождаха нашите луди. Мнозина познаха своите близки и роднини. Опитаха се още да ни уверят, че отвлечените ни събратья се чувствували отлично в новите условия, че нямамо нито един случай на болест или смърт и така нататък. Но кого можеше да убеди това? Институтите за обществено допитване отправяха едни и същи въпроси: Искате ли си вашия луд и как преценявате постъпката на неизвестната цивилизация? Резултатите бяха категорични — хората си искаха обратно своите събратья и определяха отвлечането им като грубо посегателство върху престижа на Земята. А тук и там обхванатите от земен патриотизъм маси направо пребиваха с камъни нихилистите и пораженците, които стигаха дори до наглостта да твърдят, че сме били завиждали на нашите луди заради свободата и разкоша, в който живеят, и предлагаха да сме ключели споразумение с тая цивилизация да й пращаме и бъдещите душевно болни, докато не се научим да ги лекуваме. (Тук му е мястото да кажа, че през цялото това време психиатричните клиники на Земята отнопо се напълниха до спукване, защото мнозина не издържаха на небивалото нервно напрежение, обхванало човечеството. Сред тях се оказваха обаче и

необичайно много симуланти, постъпили в лудниците с тайното желание също да бъдат откъснати.)

Обществото на обединените нации единодушно гласува патетичния призив да се спрат всички локални войни, да замлъкнат всички спорове пред надвисналата ни угроза, а отделните държави да внесат своите военни бюджети в обща каса за създаването на бойни космически средства, на единна космическа армия, която да е способна да защити ефикасно Земята от чуждите посегателства.

И стана чудото. За пръв път всички правителства се вслушаха в призива на тая своя организация, националните и расовите вражди мигновено изчезнаха, а под егидата на ООН в неимоверно кратки срокове се създаде първата общочовешка армия. Така човечеството най-после се обедини, сякаш само наличието на душевно болните бе му пречило да стори това по-рано!

И ето ни най-после на път! С петнайсет разузнавателни космолета. Щастие ми да попадна на тях като журналист е толкова голямо, че аз не смея да го приписвам на своите професионални качества, а просто на онова, което на земен наш език се нарича късмет. И ако нещо малко ме безпокои, то е да не би все още неизвестните ни врагове да се опитат да избягнат войната, като видят решимостта ни да се бием на живот и смърт, па макар и по този, според тях, абсурден повод. Би било нечовешко, ако всичко завърши с кротки преговори. Слава богу, бойният ни дух и волята ни да защитим нашия престиж са толкова силни, че засега поне нямам основание да се съмнявам в здравия човешки разум! Той сигурно не ще допусне да се стигне до някакви позорни компромиси.

Минавайки покрай Марс, ние приехме, поздравите и благопожеланията на нашата тамошна станция, превърната вече в преден боен пост. Нататък следва неизвестността. Какво ли ще донесе тя на хубавата ни Земя? Но нека не губим вяра в добрата ѝ звезда, драги бъдещи читатели ни моите скромни репортажи!

Напред, човечество!

ЛЮБЕН ДИЛОВ

ПОСЛЕДНОТО ИНТЕРВЮ НА АДАМ СУСБЕ

Току-що отминалата Година на мъжа изведе на историческата сцена едно ново име — Адам Сусбе. Той нашумя най-напред с филмовия си трактат „Какво съм аз — какво е тя“, а след това и чрез пропагандните си пътувания, с които даде неочакван тласък на твърде анемичното движение на еманципация на мъжете. Нашата редакторка Сази Ваг има щастливото хрумване да го придружи в последната му обиколка и още по-щастливата за всяка журналистка възможност последна да разговаря с него. Както съобщихме в сутрешното си издание, снощи Адам Сусбе бе застрелян от своя съименник, студента по философия Адам Сусбе. В първите си показания убиецът е заявил, че убитият позорил неговото име и честта на неговия пол с опитите си да върне мъжете към оня противоположен им начин на живот, съществувал преди хиляда години.

САЗИ ВАГ: Смятате ли, че Годината на мъжа бе полезна за обществото?

АДАМ СУСБЕ: Като обяви 2980 година за Година на мъжа, Планетарният съвет, в който 85% са жени, в същност само реагира на съществуващата вече борба за правата на мъжете. Мотивите обаче, според мен, не бяха нито много умни, нито достатъчно хуманни. Планетарният съвет даде по този начин на станалите неспокойни мъже да посмучат едно кисело-сладко бонбонче с надеждата, че най-после в обществото ще настъпи спокойствие. И все пак тая година бе полезна. В две насоки. Първо: Провъзгласяването на Годината на мъжа е вече

едно официално признание, че мъжкият проблем съществува. Трудностите за мъжете досега се състояха в това, че тяхната онеправданост никога не се признаваше официално, че никога не ѝ се даваше публичност, поради което повечето мъже тънеха тъпо в потисничеството, бунтът им си оставаше индивидуален, неориентиран, предизвиква у тях масови неврози. Второ: В повечето краища на Планетата-майка Годината на мъжа бе чествувана с един чудовищен цинизъм. Това не беше Година на мъжа, а една олимпиада за насмешки и вицове по адрес на мъжете. Жените чудесно използваша тая година, за да се налудуват и позабавляват. Ето това е ползата от нея.

САЗИ ВАГ: Ха-ха-ха! Вие също умеете да иронизирате! Навярно сте и лично засегнат. През тая година средствата за информация много се занимаваха с вас и, трябва да призная, наистина по не особено ласкателен начин.

АДАМ СУСБЕ: Непрекъснато ме оплюваха и каляха. Това не ме изненада, но въпреки това ме огорчава. Очаквах поне от по-сериозните средства за информация да не се нахвърлят върху моята личност по тоя ирационален начин, занимавайки се с нея само от кръста надолу. Наричаха ме — по аналогия с психопат — „еманципат“ и „еманципатор“, рисуваха ме креслив, фригиден, фрустриран, грозен, истеричен. Превърнаха този образ в клише на всеки, който реши организирано да се бори за правата на мъжете. Започна се веднага след прожекцията на филма ми „Какво съм аз — какво е тя“. Тогава си виках: Но как може с такова безсрамие да се пише и говори за мен! Чувствувах се изнасилен, понякога крещях от болка, тъпчех вестниците с крака, счупих дори екрана на холовизора си. После свикнах. Казах си: Сигурно не може иначе, щом почти всички средства за информация се оглавяват от жени. Пък и тази им реакция е само едната страна на положението ми. Другата страна са хилядите писма, които получавам от ония мъже, които чрез филма и книгите ми са си създали един вътрешен симпатизантен контакт с мен. Понякога на улицата непознати мъже тайно ми стискат ръката и ми шепнат с надежда и плаха вяра: „Карай все така, мой човек!“ Ето тия неща хилядократно ме възнаграждават заради вашите ругатни.

САЗИ ВАГ: Средствата за информация отразяваха не само вашата дейност в тоя дух, а и на самото движение за правата на мъжете

се гледа като на едно смешновато обединение на чудаци. Не се ли дължи това и на неумението ви да ратувате за своята кауза?

АДАМ СУСБЕ: Не, казах ви вече. Този начин на отразяване си е присъщ на средствата за информация. В нашето уж демократично общество ония мас медия, в които мъже-журналисти решават какво и как да се отразява, могат да се преброят на пръстите на ръцете. Средствата за информация, както и повечето ръководни учреждения, са заети от жените, а всяка жена, колкото и просветена и толерантна да е, в някое ъгълче на съзнанието си е диктаторка. Естествено е да не реагират по друг начин, когато се касае за неща, способни да разтърсят основите на нашия лустросан и захаросан матриархат.

Признавам, че и много от мъжете, които под една или друга форма се вливат в движението, дават повод за такова лекомислено наплевателско отношение. Те все още не осъзнават истинската същност на борбата за правата им, не са способни да овладеят философията ѝ. Техният протест е по-скоро себичен, анархистичен, насочен срещу едноличния потисник — жената в къщи, а не срещу матриархалната институция. Включвайки се в борбата, те още не виждат пред себе си институцията-враг, а собствената си жена. На нея искат да отмъщават. Това наистина прави от някои от тях кресльовци и фрустрирани истерици. Ето защо нашето движение има засега предимно просветителски характер. А каквото съумеем покрай това да откопчим от обществото, ще бъде едно малко спечелено сражение, подготвящо бъдещата ни победа. Годаината на мъжа беше първото от тях.

САЗИ ВАГ: Кое най-много ви тегне, кое най-напред искате да се промени в положението на мъжа днес?

АДАМ СУСБЕ: Ако се постараете да бъдете поне мъничко непредубедена, сама ще го видите. Вземете най-напред господстващите възгледи, към които, за съжаление, все още се придържат и повечето от мъжете. Смята се, че природата е предопредила мъжа за две неща: да създава деца и да ходи на лов, за да ги храни. В първобитния матриархат, ако вярваме на науката, това наистина е било така. Мъжът е ходил на лов, а жената е управлявала живота в пещерата и в племето. Но какво е положението днес, в 2980 година? В която все още от деца ни се втълпява, че ние, мъжете, трябвало да си останем верни на своята природа? Пак жените

управляват разпределението на богатата и човешкото съжителство, допускам дори, че го управляват не по-лошо, отколкото бихме го управлявали ние, но какво остава за нас? Автомати произвеждат тия блага, работи ходят да ги пазаруват, работи чистят в къщи, работи хранят и възпитават децата, които в повечето случаи не са и истински наши. Защото присадната система на контролирано размножаване и подбор на наследствената маса направи смешно прозвището „баща“. Мъжът е превърнат в един примитивен инструмент за развлечение на жената — в семейната спалня (където нерядко също така го замества неуморимият и вездесъщ робот) и на стадионите, където го пускат да доказва мъжките си качества пред изкуствени мечки и тигри или да стреля с лък по автоматични зайци. В най-добрия случай, под влияние на атавистичното си майчинско чувство, жените ни третират като вечно невръстни деца, които непрекъснато трябва да бъдат наставлявани и поучавани.

Погледнете още веднъж и вашите любими средства за информация! Там мъжът не е нищо повече от състезател в някоя любима на жените дисциплина или пък фотомодел. Във всеки филм, във всяко ревю мъжът бива демонстриран като определени килограми месо с определени пропорции. Това отдавна няма нищо общо с култа към красотата на тялото, то си е чиста порнография. Защо например всяка реклама за нова марка шампоан трябва да бъде илюстрирана с мъж, и то непременно гол! Вярно, мъжът е по-красив от жената, но такова отношение уронва нашето достойнство.

Надникнете и в учрежденията! Никой що-годе добре устроен физически мъж не може да си намери прилична работа, без да даде кесарю кесаревото. Простете за древния израз! Искам да кажа: без неговата началничка да не посегне на най-милото му. Така мъжът се корумпира като служител. Учрежденията и институтите са пълни с мъже, които по цял ден пият кафе и клюкарствуват за мода и спорт, и гният в бюрократичната летаргия, поради това, че всеки от тях е човек на някоя си.

САЗИ ВАГ: Силни думи казвате, но, доколкото ми е известно, засега противниците ви сред мъжете са все още хилядократно повече, отколкото вашите привърженици.

АДАМ СУСБЕ: Така е. Но не бива да се забравя историческото развитие. Осемстотин години матриархат не се заличават лесно от

бедните им мозъци. Пък и робството си има своите удобства и своя уют за ленивите и конформистите. На първо място сред противниците ми, а те никак не са малко, са ония природно сбъркани или морално купени от жените мъже, чиято интимна мечта е да бъдат жени, да живеят като жените, та по този начин да влязат в ръководната върхушка. Други, също доста широки слоеве от мъжете, още не могат да се отърсят от политическата си апа...

САЗИ ВАГ: На това място разговорът ни бе прекъснат завинаги от безшумната светкавица на лазерния изстрел, с който необикновено красивият и мъжествен (23 год., 188 см, ханш — 95 см, бедро — 82 см), великолепият ловец, университетски първенец по разчекване на лъвове и континентален шампион по стрелба с лианова прашка, студентът по философия Адам Сусбе повали водача на еманципатите. Подробности за убийството дадохме в сутрешното си издание.

БЕЛЕЖКА НА ДЕЖУРНАТА РЕДАКТОРКА

Броят бе вече набран и заснет, когато получихме съобщението, че убитият не само не е бил истински мъж, а изобщо не е човек. Експертизата е установила, че това е изчезналият преди пет години при неизяснени обстоятелства от колонията на Плутон психоробот А. С. от първи звезден клас. Дезертирайки от задълженията си в усвояване на космическото пространство за човечеството, повреденият психоробот тайно се е върнал да тревожи Планетата-майка. Вече е в ход и проверката дали другите активисти на движението за правата на мъжете не са също такива психороботи, престъпно пренебрегнали четвъртия закон на роботехниката, който гласи, че роботът винаги и навсякъде е длъжен да се легитимира като робот. Повече подробности ще получите от утрешното издание. Засега редакцията призовава читателите си да се присъединят към справедливия повик: СВОБОДА ЗА ЧОВЕКА АДАМ СУСБЕ!

ЙОРДАН РАДИЧКОВ

ВЕРБЛЮД

ЛЕБЕДИ МОИ

Един циганин имаше няколко циганчета. Те бяха черни като дявола и мръсни като дявола. Веднъж циганчетата се втурнаха в една локва, почнаха да си играят и да се плакнат в нея и станаха по-черни от дявола и по-мръсни от дявола.

Излезе старият циганин пред катуна, видя черните и мръсни деца в локвата и възкликна от умиление:

„Лебеди мои!“

В старите черказки хроники е записано, че верблюдът живее навсякъде: в пясъка, във водата (имало водни верблюди), на небето; който може да погледне в Слънцето, ще види в неговото око верблюд. Записано е още, че той е дошъл най-напред от Луната — опустошил там всичко и когато нямало повече какво да пасе и потъвал навсякъде в прах до гърди, се разпръснал из вселената. Според същите хроники треви и храсти ще се появят на Луната едва след хиляда години и чак тогава ще може да се пасе.

Времето на разселването съвпада с чумното време. Черказци едва погребали своите умрели върху високото плато и на другия ден забелязали, че между камъните се разхождат верблюди. Възможно е туй да са били миражи, или пък очите на страха да са открили това. След време верблюдите изчезнали и когато черказци отишли на платото, видели, че то е оголено като кост и че тук и там върху камъните имало следи от зъбите на верблюда. Може би заради туй в

хрониките е записано, че верблюдът яде камъка, както ръждата яде желязото.

Бог създава, верблюдът руши; той превръща всичко в пясъци.

Там, дето живеят верблюди — в Сахара или зад дългата китайска стена, — земята е превърната в пясък. Никой не знае кога и откъде ще се появи верблюдът, защото той живее навсякъде.

Старите хроники отделят особено място на едно откритие: хората, живеещи с верблюд, виждат край себе си фантастични истории. Много странни работи са станали по времето на верблюда. Един ден на небето се появили крави с рибешки опашки. Те не били нито хвъркати, нито пък били заковани там, махали си съвсем спокойно опашките и преживявали. Друг път на платото излязъл египетският фараон и държал реч. В хрониките не е записано нищо от речта, вероятно летописците не са разбирали египетския език. Фараонът нарисувал върху небето крокодил, качил се на него и преминал над къщите. От комините на къщите му влязъл пушек в очите и той плакал.

Неизвестен черказец се прибрал една нощ и вместо жена си намерил в леглото коза. Щом погледнал навън, черказецът видял на прозореца глава на верблюд.

Благодарение на верблюда селяните можали да видят Ной и неговия ковчег. Той се появил на платото, пуснал гълъба, но птицата не намерила маслиново клонче (в Черказки маслиновото дърво не вирее), върнала се в ковчег и Ной си заминал, като решил, че водата на потопа още не се е оттеглила. Веднага след Ной на платото излязъл верблюд и почнал да чеше хълбоците си в камъните. Веднъж пък изникнала от земята триглава ламя и почнала да бълва огън и пушеци. Черказци се въоръжили и се втурнали да отсекат главите на ламята и да спасят селото. Чудовището изчезнало, сякаш пропаднало вдън земя. Вместо него черказци намерили там три верблюда да клатят спокойно косматите си глави.

Времето на верблюда станало като сън. Сините небеса се задръстили толкова много, че Слънцето едва намирало пролуки да се провере — то добивало формата ту на риба, ту на насекомо, ту подскачало като скакалец, ту ставало квадратно.

Небесата се изпълнили с градуве, крепостни стени, пасбища, имало две голготи и два божигроба, кръстоносци яздели железни коне, Мойсей се разхождал със скрижалите, като застъпвал Слънцето по

опашката, а турци и кърджалии въртели овни на шишове; в същото небе видели как Пилат си измива ръцете, как Крали Марко вдигнал цялата земя и потънал до колене в небето, как Геновева живее с кошутата, какъв е адът и как точно дяволите измъчват грешниците — всичко видели старите черказци — и огъня, и казаните, и катрана. Самите дяволи седели като турци край огъня и много приличали на турците, които въртели овни на шишове. Всичко съществуващо преди черказци — бащи, деди и бабички — се появявало и чезнело върху небето; там те видели и самия Попокатепетъл — вулкана — как изригва огнена земя и застива внезапно, за да добие формата на верблюд.

Хрониките отбелязват също, че старите българи, щом дошли на наша земя, отведнъж открили на нея своите стари пасбища, жените си, дори децата и внуците си, пуснали конете, решени, че тук им е коренът, и когато насядали край огньовете, за да си нарежат на тънки резени пастърмата, зърнали в древната нощ усмивките на славянки, блуждаещите сенки на верблюди и силуетите на коне, които пият вода от Волга. В хрониките не се обяснява как тези неща са видени заедно — вероятно в туй им е помогнал верблюдът — той тогава се е усмихвал.

Много работи са видени, а други са преразказани и записани според разказите на втори и трети лица. Наши мореплаватели са се опитвали да открият Америка, преди още тя да бъде открита, но по пътя си срещали огромни препятствия, страшни водни гърбици, които трошели на трески корабите им, и понеже нашите познавали вече верблюда, откривали него в тези водни гърбици (в началото казахме, че има и водни верблюди). Въпреки всичко някои са успявали да се измъкнат с хитрост и са откривали Америка, но нито един от тях не се е върнал в Черказки, за да разкаже.

Летописците твърдят, че онези, които помиришат верблюда, забравят своя произход и в душата им пониква едно черно цвете. Всичко туй е усложнено от предположения и преразкази и може да се обясни единствено с намесата на верблюда. Някои пък твърдят, че всеки умиращ виждал усмивката на верблюд. Цар Дарий също видял такава усмивка; старият кмет на Черказки, който направи чешма по времето на кметуването, признал, преди да издъхне, че един верблюд е влязъл в стаята, усмихва му се и го кани да тръгне с него на път.

Нашите и досега са убедени, че през студеното огнище на покойното време човек може да бъде пренесен единствено от верблюд.

Един черказки пустинник, уединен сред камъните на платото, виждал всяка нощ как една черказка селянка му се усмихвала и го викала. Тя лъскала светлите си зъби върху камъка и все повече се усмихвала. Една нощ пустинникът не издържал, излязъл иззад камъните и в същия миг открил, че не жена, а самият верблюд стоял там и си точел зъбите... Тъй е пропаднал пустинникът и колкото и да търсели на другия ден, дори кост не можали да открият от него — намерили там само една рибена люспа. Тогава решили, че колкото по-голяма е усмивката, толкова по-голяма е вероятността за верблюд.

Селянка разпространяваше дълго слуха, че мъжът ѝ ходи нощем с верблюд. Времената ставаха нови, верблюдът остаряваше, даже за известно време и съвсем го забравяха. Та тази селянка тъкмо в по-новите времена заговори за верблюд и отначало това събуди насмешка, но после зазвуча сериозно и нейните братя една нощ проследиха мъжа ѝ и макар че той много старателно прикривал дирите си, го намериха в една купа сено с верблюда. Черказецът си призна, че чак когато се пристрастил дотолкова, че всяка нощ ходел в купата със сено, разбрал, че това е работа на верблюд. Той не каза дали се е учил заедно с него да яде сено, пък и не го питаха, защото за какво ли друго е можел да ходи!

Пак по това време в черказкия манастир дойде калугер с шевна машина. Той си седеше кротко до прозореца в своята килия и въртеше машината. Можеше да ушие всичко на нея — и мъжко, и женско, и детско. Той шиеше съвсем евтино и седеше кротък като огнище зад прозореца със съвсем кротка усмивка върху косматото си лице. Черказките жени почнаха много да си шият дрехи и навсякъде заговориха за калугера и толкова много говореха, че мъжете решиха, че има някаква магия, и провериха съмненията си... Трябва ли да ви уверявам, че и тук имаше замесен верблюд в косматото лице на калугера.

Един чиновник в общината, незабележим човек с ръкавели, изведнъж реши да се ожени и премина няколко баира, за да си вземе жена. Тези баири лежаха кротко като верблюди и дядото на чиновника го съветваше да не отива толкова далече и да се спъва по гърбиците на верблюдите, защото не се знае какво ще влезе в къщата. Чиновникът

не вярваше на старите хроники и си доведе великолепна жена; тя бе яка като Дан Колов — поне тъй твърдяха всички, които бяха виждали бореца по панаирите. Веднъж (бяха си направили къща и я покриваха, жената носеше кал, а мъжът я качваше с кофа) двамата се скараха, жената му каза, че ще го хвърли от къщата, защото гредите на тази къща са нейни, нейният баща ги е докарал от планините. Тихият човек се разбесня, хвърли отгоре пълната кофа върху жена си и макар че тя бе много яка жена, падна в калта и лежа така известно време, за да си вземе дъха. После ревна като лъв и каквато беше едра и както бе гневна и потна, взе първото сечиво и почна да разбива с него къщата. Мъжът падна от покрива, струпана се съседи, но никой не смееше да пристъпи напред, за да измъкне сечивото от ръцете на жената. Тя въртеше своето страшно сечиво и разбиваше къщата и не спря, докато не превърна всичко в купчина тухли и греди, сякаш оттук бе минало земетресение. Жената се измъкна от червения облак, вдигнат при разрушаването, хвърли сечивото (това бе едно страшно и тежко рало) и погледна струпания народ спокойно, а народът откри върху лицето ѝ едва забележима усмивка. Почнаха да си шушукат, че това е верблюд, и се измъкнаха тихо, а верблюдът ги гледаше с меката си усмивка... Жената запази тази усмивка и след като лежа в болницата и нейният отпечатък се вижда и днес върху лицето ѝ. Тя крачи навсякъде из село, вдига рала и щом чуе гръмотевици, предупреждава черказци да се скрият по домовете, защото от небето ще дойдат верблюди и ще разрушат селото.

Знаменията в небето, записани в старите хроники върху кожата на верблюд, не се повториха. Никой повече не видя Ноевия ковчег, кръстоносците или пък египетския фараон с крокодила. Ние можем да завиждаме само на старите летописци, свидетели на фантастични събития и явления, но можем и да се радваме, че не живеем под страха за ужасната поява на верблюда, нито пък ще тръгнем подир миражите, които издига иронично пред нас, за да ни примами или да ни накара да настръхнат косите ни.

Благословено е нашето време!

И все пак, когато прелиствам старите хроники, когато преминавам през платото, върху чиито скали се виждат следи от зъбите на верблюда, или оглеждам венеца от планини, изплетен от гърбиците на верблюди, не мога да не усетя студенина в сърцето си. Спомням си

също записаното от последния езически летописец, когато в Черказки нахлули християните: „И боговете, и хората са създадени от верблюда!“ Опитвал съм се да гледам в Слънцето, за да видя наистина ли там има верблюд, но никога досега не съм откривал нищо, защото, щом погледна, и цялото небе се изпълва изведнъж с въртеливи движения.

Извънредно много съм затруднен с тези хроники и от самото название *верблюд*. На руски език тази дума значи камила. Но тълкуванието, което се дава на верблюда, отделни откъслечи от неговото описание и начинът на появяване и изчезване в никакъв случай не могат да бъдат свързани с камилата, макар че на няколко места става дума за гърбици. В една хроника се казва, че верблюдът ражда като човек, кърми като човек, макар че пасе само трева. Верблюдът живее единствено чрез тревата, доказателство за което е неговото преселване от Луната след опустошаването ѝ. Но как тогава да си обясним обстоятелството, че има и водни верблюди?

И после: защо верблюдът руши земята и я превръща в пясък? Не трябва ли тъкмо там да потърсим корена на загадката?

Още от детството ние, черказците, всмукваме заедно с майчиното мляко и хрониките за верблюда. Пак по същото време откриваме окото на Слънцето, за да зажумим пред неговата ослепителна светлина. Съветваха ни да не гледаме Слънцето, защото ще видим на него верблюд, а който види верблюд, ослепява. Ние не гледаме окото на Слънцето, затова пък можем да гледаме в което си искаме друго око. Червеното и кръгло кокоше око, жълтото око на кучето, черното биволско око, лъскавото око на коня, където човек може да се огледа. Това са все доверчиви очи, те са спокойни и ви гледат тъй, сякаш че търсят подкрепа. В тях няма верблюд.

Къде да търсим тогава верблюда?

Никой не знае каква форма има той, каква е неговата големина, какъв цвят и какъв мирис има.

Кожите от верблюд, върху които са писани старите хроники, са обработвани на ръка, после времето също тъй дълго ги е обработвало, тъй че ако ги погледнете днес, не ще определите цвета на верблюда и по никакъв начин не може да се докаже той люспест ли е, космат ли е, дали не е имал бронята на старите змейове, или пък е бил гладък като големите морски риби.

Разпитвал съм стари хора и някои от тях са ми казвали със сигурност, че верблюдът има копито — понякога нощем може да се чуе как удря с копито земята.

Други са ми казвали, че няма копито, а само глава като кука и две уши, за да може да чува всичко.

Трети пък твърдят, че верблюдът може да бъде дърво, куче, надгробно слово, коридор или пък човек, както и гущер; той можел да стои зад вратата ви, без да го виждате, само понякога ще усетите дишането му; или пък както си седите понякога, не сте ли забелязвали край вас въздухът да се раздвижва — виждали сте навярно: това е верблюд; или когато сте в къщи, с жената, изведнъж скачате настръхнали, готови сте да се разкъсате със зъби — знайте, че това е работа на верблюд, че той клечи в ъгъла и ви гледа с невидимото си око.

А има и черказци, които мислят, че това са стари истории, времената на верблюда са отминали, хората все пак са излезли похитри от него, като измислили времето, разделили го на години и всяка година ни отдалечава от верблюда. Затуй си честитим Нова година! Старите черказци, когато изпращали старата година, казвали: „Отиде си и тоя верблюд!“

В това предположение за времето има известен смисъл, човекът е трябвало да прибегне до хитрост, за да се спаси от ужаса на верблюда, макар че той продължава да върви с копитата си през времето и тук и там ние откриваме върху камъка следи от зъбите му. И досега още не е обяснено защо на няколко години има по една високосна година и месецът февруари става по-голям с един ден. Тъкмо този ден, казват някои черказци, е опашката на верблюда. Който имал добро обоняние, можел в този ден да усети мириса на верблюд.

Трябва да сме доволни все пак и да се поздравим, че човекът е измислил годината, за да може да измерва с нея отдалечаването си от верблюда; и пак посредством нея той ще определи кога са изминали тези хиляда години от преселението, за да поникне трева на Луната и да отидем на нея.

Първите летци след откриването на летателните уреди не забелязали никъде верблюди в пространството. Космонавтите на Съветския съюз и на Съединените американски щати също не разказват нищо за верблюда. Възможно е той да е проникнал много

дълбоко във вселената и подобно Халеевата комета само понякога да ни навестява.

Той обезателно ни навестява. През 1959 година учените се озадачиха, че Земята почна да се върти по-бавно. Убеден съм, че някой верблюд е легнал на пътя ѝ и си играе с нея, както котката си играе с кълбо прежда.

Мнозина черказци твърдят, че ако ви ударят в гръб, това било верблюд; че ако чукате на някоя врата и не ви отворят, знайте, че зад вратата дреме око на верблюд. Че ние няма къде всъщност другаде да го търсим, а трябва да се вглеждаме в човешкото око. Тези черказци се опират пак на старите хроники, където на няколко места е записано — вгледайте се в окото, надникнете в неговия кладенец и вижте дали на дъното не дреме верблюд. Старите черказци, преди да тръгнат на път, са се гледали дълго в очите, както и преди да започнат някаква работа. За тях това е било лесно, те са познавали верблюда.

Времето, макар и снизходително, е извършило тази несправедливост към нас, като ни принуждава да търсим нещо, без да го познаваме. Ние не можем да се откажем от търсенето на верблюда, след като заплашва да превърне земята ни в пясъци само заради ужасния си навик да живее в пясъци. Пък и не само земята, той всичко превръща в пясък. Старите хроники ни казват, че ако видим прашна въздишка в пустинята, то това било въздишката на верблюд. Физиците наричат този верблюд атомен взрив, от чиито нажежени зъби пясъкът става на глеч — подобно глечта на застиващия Попокатепетъл, който черказците видели в своите небеса. Ако в градината на човечеството зърнем прашната въздишка на верблюд, това е лошо знамение — небето може да се изпълни с кръстоносци, голготи и кърджалии, налякали край огньовете, а Ной ще пуска гълъба на платото, за да дири маслиненото клонче.

Верблюдът — казват хрониките — може да превърне в пясък и най-зелената градина на приятелството. Окото да бъде будно, защото никой не знае кога и откъде ще се появи той — той живее навсякъде!

Това ми казват старите черказки хроники за верблюда и аз не мога да не им вярвам, защото те са записани върху самата му кожа.

ЙОРДАН РАДИЧКОВ

СТРАННО ЛЕТЯЩИ

Светът е учуден от туй, че в пространството се появиха странно летящи тела. В старите черказки хроники тия странно летящи тела се наричат *верблюди*. Записано е, че верблюдът живее навсякъде; в пясъка, във водата — има водни верблюди, в пространството; който може да погледне в слънцето, ще види в неговото око верблюд. Никой не знае кога и откъде ще се появи той.

Миналата седмица един черказец отиде да коси сено и още докато клепал косата си, усещал, че ще се случи нещо странно. Аз, разказваше той, си клепвам косата и гледам някакви птици да летят странно — крилата им вързани на фльонги и те махат само опашките си. Наблизо имаше купи сено и щом птиците преминаха над купите, една купа се издигна над ливадата, също като ракета, и изчезна в пространството. Туй сигурно е било ракета, дошла от други светове, приземила се е през нощта и щом странните птици преминали, тя отлетяла.

Нашият веднага оставил косата и отишъл там да види дали странните посетители не са оставили някакви следи. Той намерил в ливадата едно странно легнало тяло. Младо ли беше? — попитахме го ние. Младо, каза той. Било младо и излъчвало радиации. Той се опитал да влезе във връзка с него и влязъл, но тутакси там се появила жена му и човекът по никои начин не могъл да я убеди, че това тяло в ливадата сигурно е от ония странно летящи тела в пространството, за които писаха вестниците. Жените обаче не четат вестници, а и да ги четат, се държат тъй, сякаш че никога не са чели вестници. Жената на тоя човек не правеше изключение и няколко дни ние бяхме свидетели на отчаяните му усилия да я убеди, но тя никак не искаше да се убеди.

Пак по това време у нас се появи друго странно тяло, което припкахе.

То само чакаше да се появи някой, устремен нанякъде, и веднага почваше да припка подире му. Другият си вървеше нормално, даже не

го забелязваше, а то припкаше услужливо и от припкането му се вдигаше дим и летяха искри. Друг път се спираше някъде, чакаше някои да се появи и щом се появяваше, започваше веднага да припка пред него. Макар че не го забелязваха, то припкаше, все едно че го забелязват, отваряше вратите, държеше палтата и шапките, припкаше напред, за да поднесе стол, после излизаше навън и чакаше да се появи друг някой, устремен нанякъде, за да почне да припка подире му. Веднъж го видяхме да припка усърдно с едно нощно гърне, въпреки че човекът пред него вървеше с достойнство и нямаше никаква нужда от туй нощно гърне.

Все по същото време при мен дойдоха селяни и ме попитаха: Видя ли? Какво да видя? Ами че автоматичните шпиони за подслушване и наблюдение! Къде са тия шпиони и кой ги е пратил? Тук са, между нас. Изглежда, че са ги пратили от други светове и планети, за да ни подслушват и наблюдават.

Ние изтърсихме палтата си и от тях се изсипаха автоматични шпиони. Те бяха големи колкото бълхи, имаха формата на бълхи и скачаха, и летяха във всички посоки. Шпионите се втурнаха навън, поединично или групово, и започнаха своите полети. Населението и добитъкът мълчаха един ден и шпионите в тоя ден не можаха да предадат нищо на ония, които ги бяха изпратили. Ние веднага разбрахме, че сме обект за наблюдение на други светове, иначе защо другите светове ще изпращат при нас шпиони за наблюдение?

Помислихме и решихме, че в никакъв случай не трябва да останем назад и да докажем, че също тъй можем да бъдем невероятни — основният ни девиз е: *бъди невероятен!* Още същия ден мъжете стегнаха своите ногавици от пърчови кожи, запретнаха си ръкавите и можеше да се види как всяка глава дими от напрежение и се нажежава, а пространството доби странен оттенък и стихна.

През нощта нашите ме повикаха на платото. На същото туй плато в старите времена са се появили верблюдите и върху скалите още личат следи от техните зъби. На същото туй плато египетският фараон е държал реч пред селяните, после яхнал един крокодил и преминал над селото. От комините на къщите му влязъл пушек в очите и той плакал. На същото туй плато по времето на верблюда нашите са видели две голготи, два божи гроба и Мойсей, който застъпвал слънцето по опашката.

Сега на платото стояха селяните. Цялото плато бе покрито със странно летящи тела. Те бяха вързани със синджирите като кучета и ръмжаха заканащо. По формата си напомняха бълхи и също тъй като бълхи излетяха, когато ги отвързаха от синджирите.

На следващия ден прочетохме във вестниците, че нашите странно летящи тела се появили над океаните, над градовете, над космодромите и евините плажове. Летищата изпращали свои изстребители, за да догонят телата, но се връщали безуспешно. Селяните много се смяха, като научиха, че със самолети са се опитвали да ги догонят.

Сега нашите странно летящи тела се носят вече към други светове, тъй както и странно летящите тела на другите светове се носят към нас.

МИРОН ИВАНОВ

ПОЛЕТ ПРИ ОСОБЕНО МНЕНИЕ

— Ще гледате на моите мисли както например гледам аз.

— Как гледаш ти?

— Гледам на тях като на коне. Някои от тях ритат, други хапят, трети носят безропотно.

— Кажете някаква такава...

— Ето — човек ще се разчекне, ако седне на повече от един кон. Но когато този се изхаби, може да се прехвърли върху седлото на друг...

Тези неоригинални съждения бяха собственост на Поручик-славянин, личност всъщност доста самобитна, която летеше вече незапомнено колко десетилетия из звездния мир и винаги при ОМ — особено мнение и с ред вътрешни задръжки и явни възражения. Другите двама, които участваха в този инспекционен полет, бяха точно от типа, който всяка съпруга препоръчва на своя съпруг за приятели — след като преди това са били деца, които всяка майка препоръчва с радост на своите деца за другарчета. Нека съберем буквите Ч плюс Б плюс К плюс У и да наричаме двамата съответно ЗУКЧБ и БУКЗЧ — това бяха опорните точки на програмата, по която те бяха заченати някъде в джунглите на Ангола. Прочие галено те могат да бъдат наричани инженер Зук и инженер Бук.

— Всичко би било повече от красиво и добре — рече по-навреме Бук, — ако някъде имаше диви коне и можехме да си представим какво представлява един кон, та оттам да го умножим.

Поручик имаше друга биография. Той бе незаконно дете на директора на Тръста за проектиране на нови граждани — в смисъл, че както ще бъде това нещо винаги — за Бога божите закони са невалидни — Поручик бе създаден по частен и ненаучен път, затова си оставаше винаги на особено мнение.

Много е нужно да прекъснем тук това описание и да отбележим, че инспекционната ракета се носеше с надзвездна скорост между

звездите — или поне така сочеше спидометърът — че скоростта е надзвездна — иначе ракетата си висеше като една малка мъждукаща точица между същите тези звезди, които инспектираше. Задачата ѝ бе проста — да проверява дали някъде няма да възникне живот и ако забележи, че някъде възниква живот, да доложи, където трябва. Нищо повече.

Както и трябва да се очаква, дори и по този въпрос славният момък Поручик имаше особено мнение.

— Летейки така, аз се чувствавам нещо като Кирил и Методий в Джунглите. Нося някаква писменост, обаче не виждам достатъчно подготвени хора, за да разберат. От което иде важният извод: Няма хора в джунглите.

— Това не издържа сериозна критика — рече инж. Зук.

— Не бива да се преценяват неговите думи от гледна точка на сериозния разум — посъветва го инж. Бук. — По този пункт отдавна се разбрахме.

— Боя се, че дори и на борда на тази машина аз трябва да играя ролята на Кирил и Методий. Обяснявам ви моята писменост, но вие разговаряте като аборигени — искам да кажа — родени в джунглата на тези машини.

— Това може да е било вярно преди години, господине... сега диапазонът на възприемчивост е практически неограничен. Нека на която и да е звезда да има каквото и да е разумно, насочено движение — ние ще го регистрираме тутакси.

— Казах ли ви вече, че за китайците всички бели и черни са без физиономии?

— Какво следва?

— Следва, че ние ще регистрираме само онова, което ни пасва на уредите... което можем да регистрираме. Не е ли обаче нескромно да отричаме всичко останало и да не го признаваме за живот?

Инженерите Бук и Зук запремятаха дъвките си от една челюст на друга и после от една дъвкателна плоскост в друга, както и обратно. Всъщност те имаха в безупречно подредените чекмеджета на своите прекрасни разсъдъци название и описание за страданието на техния спътник Поручик и знаеха, че то е поне безвредно — иначе момъкът е прекрасен другар и на всичко отгоре няма пилот с по-дълъг стаж между звездите от него: макар и при особено мнение, той летеше

непрекъснато за разлика от много други, които вече се бяха оттеглили между стъклата и похлупаците, за да подтикват останалите към полети.

— А как разсъждаваш ти...

— Ех, моля те...

— Не, нека той каже как мисли все пак върху уникалността на живота върху земята. Той говореше нещо по този въпрос миналата седмица у Беата... Струва ми се, за зайци?... Да?

Поручик се усмихна и вътре в усмивката си рече:

— Щом една мисъл вече съм я яздил веднаж — редно е да се прехвърля на друга, щото иначе ще ѝ се охлузи гърбът...

— Забелязвали сме да повтаряте някои мисли...

— Докато ми е интересно. Докато свикна с тях... Тази за зайците съм я яздил много пъти...

— Повторете я пак — любопитно е.

— Древните са притежавали една течност — забравена течност, която е правела възможно да докосваш с ръце звездите — да обръщаш вселената на момиче и да я милваш по косите...

— Вие намекувате май за алкохол? Етилов май...

— Може да се каже и така... тогава у Беата бях изпаднал в състояние близко до това — и яхнах коня... казах, че с тия машини ние гоним зайци... някъде из хрусталаците на вселената сигурно се крие живот... неминуемо се крие и прескача от галактика на галактика — като пламък, като бъч... а ние сега установяваме къде го няма и къде е минал... иначе се гонят зайци — такава беше мисълта...

— Тогава вие бяхте по-вдъхновен...

— Не е изключено. Но онова, в което не се съмнявам никога, е, че онези уреди там...

Той посочи регистраторите в челната стъклена камера, които бяха предназначени да открият и поведат ракетата към доловения някъде тласък, разумно движение, живот.

— ...няма да се раздвижат никога.

— Знаем това — колкото се може по-малко отегчено рече инж. Бук. — Искам да кажа — знаем, че летите и не вярвате в посоката, в която летите.

— Да, уместно е тогава да се запита човек, защо наистина летите?

— Защо летя ли? Защото ми е тъжно, мъчно ми е за това нещастно човечество, запиляно из вселената, което търси напразно отклик, ответ на самотата си... търси и е прокълнато никога да не може да го възприеме...

— Така ли е със зайците?

— Повече от сигурен съм, че ако човечеството открие някога живот... живот по свое разбиране, в единия край на вселената тутакси ще грабне Земното кълбо и ще отпраши в другия край на вселената. Така си представям аз проклятието на това човечество, осъдено да гони онова, от което бяга, и да достига все онова, от което се крие.

— Такова е мисленето при влошено храносмилане. Случвало ми се е — замислено отбеляза инж. Бук. — Защо не вземете нещо подходящо.

— Момент така... — намеси се инж. Зук, — не виждате ли противоречие между схващането си за Кирил и Методий и за Зайците? Отначало казвахте, че няма живот, а после казвате, че има, но ние ще избягаме от него.

— И още нещо! — прибави в същия тон Поручик. — След като казвам едното и другото, аз пилотирам ракета и търся третото, тоест онова, което би ме опровергало. Нали е много интересно!

Двамата инженери се спогледаха, кимнаха глави и замълчаха.

— Всъщност... може би имате мъничко право... Ако уредите не могат да регистрират всичко... ако преминаването стане например, докато ние спим или спорим...

— Бъдете спокойни за това! — рече Поручик. — Командуването е подчинено изцяло на този самоориентиращ се уред... това е система. И ние ще чуем... ще се чуе музика... при това подходяща музика — както казаха долу на пистата... но подходяща или не — машината ще полети към точката, където има разумно движение и живот... към точката, която не съществува всъщност, де...

И в този именно миг вътрешността на кораба се изпълни със светлината на Одата на Радостта от Бетховеновата Девета.

Дори инженерите престанаха да дъвчат и устата им останаха отворени.

Големият сребрист лост плуваше вътре в кристала, плуваше, не, трептеше като опашката на куче, надушило следа, и макар ракетата по

прежнему да висеше между звездите, също голкова по прежнему летеше и сега вече — летеше към разумния живот, отбелязан някъде.

— Какъв кон ще благоволите да яхнете сега...

— Как може в такъв момент! — прекъсна своя брат инж. Бук. — Ние сега трябва да бъдем шеметно радостни...

— Ние сега трябва да бъдем направо слисани от радост и изненада...

Това бе хубава страна на програмирано създадените хора — те не скачаха от радост, нито се хвърляха шапките, каквито пък не носеха, а просто регистрираха задпределните чувства, декларираха ги и се освобождаваха от тях — като на митница.

— Радостни сме, ах колко много...

— Това е един неописуем възторг, който ме е обзел.

— Всъщност тук по-скоро подхожда трудно описуем възторг.

— Аз бих казал...

— А аз направо ще кажа...

Колкото до простичкия и понятен нам славянин Поручик, той бе вкарал езика си между лявата долна и лявата горна челюст и гримасничеше, както гримасничат например пилот, убеден, че уредите, които сочат приземяване и нула метри от повърхността, може да грешат, щом повърхността не се вижда. Още повече Бетховеновата Ода на Радостта отзвуча някъде назад и изчезна там, откъдето е дошла — тоест в тишината.

Тя летя дълго вътре във времето и вътре в уредите си тази Инспекционна ракета, преди отново да пресече дирята и да се понесе по нея. После пак загуби намереното или намери загубеното — все уред спрямо уред, система към система — сложно колкото всъщност е сложен дъхът от лапичките на заека, измит от съвсем невидимата роса, после разтворен в капките и изпарен от слънцето, за да попадне в ноздрите на кучето — и просто, както само природата може да бъде проста, съумяла от четири измерения да направи един неизмерим свят, станал такъв от хаоса на измеренията.

Още няколко пъти се чуха простичките и тържествени начални „Си си до ре...“ и прекъсваха сякаш гузно, докато най-последно машината изглежда попадна твърдо на следата и Одата зазвуча силно. И продължи да звучи така през всеки три минути с пауза от минута и половина, два дни по-късно това вече принуди екипажа да търси

връзка с Центъра и да пита как все пак може да бъде спрян Лудвиг ван Бетховен, защото и най-великото нещо досажда, когато се повтори много пъти, както става например с хората и човечите в многолюдните градчета. И странно — Центърът мълчеше, изглежда, връзката с Новия живот бе ревнива и затова — нарушила връзката с Центъра — но така или иначе — Инспекционната ракета вървеше подир Одата на Радостта и плуващия сребърен лост, без връзка с онези, които я бяха изпратили.

Като разбраха, че няма къде да се скрият от Радостта и нейната Ода, Бионавтите — нали така трябва да наричаме онези, които не търсят Аргос, а Биос — започнаха да излизат в открития Космос и там си почиваха, протягаха се доколкото могат из ледения мрак и пак се връщаха да слушат Одата на Радостта. Всъщност славният момък Поручик каза на другарите си, че е в състояние или поне би посмял да опита да изключи озвучаването на посоката с някакъв много малък, но все пак риск, за промяна в ориентирането. Все така спокойно, както подобава на разумно програмирани хора, двамата инженери го посъветваха да се въздържа от такива мисли.

Когато вече мислеха, че няма нищо, което мразят повече от Лудвиг ван Бетховен и Одата на Радостта по-специално, те пак бяха накарани за миг да я обикнат, защото при напълно неизменен курс и никаква промяна в бордовите уреди Одата на Радостта секна.

Мигове или часове, години или векове трая ужасът от постигнатата мечта — не можем да кажем, но унинието бе така голямо, че двамата инженери отказваха да разберат и трябваше няколко пъти да им бъде повторено:

— Тя се вижда... Вижда се!

Срещу тях летеше Голямо обло слънце, пълно е живот и светлини и живи светлини и затова Одата на Радостта бе секнала. Дошла бе истинската радост. След няколко опита за установяване връзка Инспекционната ракета изпрати призивите си, изпрати и Съобщението „Кацане“, уверена, че все някой и все някога в гъсталака на времената ще долови изпратеното.

После бяха включени механизмите за меко кацане.

И Голямата Сива инспекционна ракета стъпи на повърхността на тази — трябва да бъдем напълно уверени в нейното съществуване — Планета. Далеч се мерзелееха планините, които бяха зелени, но

можеха да бъдат и алени — това е въпрос на име на цветовете — долу приплискваха вълните — тежки и бавни, замислени — но биха могли да бъдат и бързи и игриви — то е въпрос на Метрономия и чувство за такт. Такава или инаква, тя стоеше вече под Инспекционната ракета и нейното овладяване и абсорбиране предстоеше занапред, а сега предстоеше да се стъпи долу, върху Земята и на тази незнайна Планета.

Люкът се отвори.

Стълбата бавно и свенливо докосна терена, повърхността на Планетата.

Трима Бионавти в скафандри — така че да не може да се разбере кой как се казва — застанаха едновременно на вратата.

Те стояха тук, точно на прага и не слязоха. Но и не отстъпваха назад. Те стояха ни напред, ни назад.

Ние можем да си представим броя на изреченията и всичко, което следва, когато трима мъже в състояние на променена тегловност решат да наложат схващането си, че всеки един от тримата е точно онзи, който трябва пръв да стъпи на тази Планета, към която Животът се стреми, откакто е възникнал. Те се ругаха и стреляха, но нито думите се чуваха под скафандрите, нито куршумите летяха при тази променена тегловност — те се съюзяваха по двама срещу един и по трима срещу трима и по един срещу един и най-голямото приближение до повърхността на Планетата бе онова, което описахме — три глави и три брутални рамена в отворената врата на Инспекционната ракета.

После изведнъж автоматичната стълба се вдигна, люкът се затвори и Инспекционната ракета стартира успешно в Космоса — може би, за да попълни запасите си от гориво, а може би и за да търси онова, от което в момента се отказваше — поради несъвършенството на човешката природа.

Ние не бива да ги виним много, защото те носеха у себе си всичките наши несъвършенства — всичко онова, с което ние щедро товарим бъдещето, възлагайки му надеждата на Космическа Пералня и Голям Магистериум или накрая — чирак, който ще свърши покорно онова, което ние му възлагаме.

Само Славният момък Поручик си бе намерил работа — чоплеше Уреда за ориентиране и се мъчеше да го накара да засвири отново Одата на Радостта. — И когато успя да получи това нещо —

макар и съвсем тихо и несъвършено, — настроението на Бионавтите
някак си се повиши, даже инженер Зук рече:

— Той май бе прав... бягаме от онова, което търсехме.

Но инженер Бук все още бе мрачен:

— Случайна мисъл... колко пъти в деня имаме правилни
случайни мисли...

Някъде долу чезнеше Откритата и Закрита Планета, а
Инспекционната ракета вече се отдалечаваше, но на борда ѝ звучеше
тихо Одата на Радостта.

Споразумяха се да не разказват за този инцидент.

ДОНЧО ЦОНЧЕВ ФАНТАСТЪТ

Той пишеше приведен, зад големите очила — зениците разтворени широко като на сафрид, от хартията почти стърчаха думи, тайни знаци и чертежи. Те дори потръпваха, огъваха се и се олюляваха заедно с него — такова беше творческото напрежение днес.

Жена му беше свикнала, разбира се, да чува вечното: „Не! Остави ме сега!“ — при всяко почукване на вратата, но още не беше свикнала да не почуква, докато той пише приведен.

Децата му бяха запалени, естествено, по фантастиката, играчките им изглеждаха странно (най-простата от тях се казваше „Омега — Андромеда — Хикс“) и черните им зеници се увеличаваха забележимо в тихите ъгли на апартамента, докато другите момчета отвън играеха футбол и чорлави, пред всяка произнесена дума слагаха по едно много важно „ега ти“.

Така вървяха нещата в дома на писателя — имаше хляб, рокли и шестици.

— Добра кариера, но много се мъчиш — каза жена му в красивия неделен следобед, когато той склони да пие кафе на балкона, зазяпан към простолюдието надолу. — Страхувам се, че си малко преуморен.

— Децата къде са? — попита той, както обикновено, без никаква връзка с нейните думи. — Какво правят сега?

— Конструират — каза жената.

— И двамата ли?

— Големият започна в хола модел на кораб-майка, а малкият довършва в кухнята ракета-носител.

— Добре — каза фантастът и рязко стана от стола. — Трябва да се работи сериозно.

Жената каза:

— Аз...

Той я прекъсна с нервни движения на ръцете и поясни:

— Сериозно трябва да се работи и да се знае какво значи „сериозно“. Без откъсване от проблемния кръг. С потъване в самите глъбини на неизвестното. Това значи сериозно.

Тя повтори:

— Аз...

Но и той повтори нервните движения на ръцете (които завършиха с пренебрежителни, отпуснати махове от китките), та в следния миг вече беше потънал навътре, към глъбините на апартамента си.

Жената въздъхна и постоя така на балкона. Пъстър народ долу се нижеше и тя с интерес го разглеждаше. Едни носеха въдици, пушки, ракети за тенис; други — пресните спомени от разкошни балкани, потоци, ливади; трети — нетърпеливо радостни намерения, свързани с чифт обични очи или пък със спокойна чашка ракия. Някои се връщаха от кино, други сега отиваха. Бряг беше този балкон — за кой ли път си помисли жената, — край него течеше простият шарен живот такъв, какъвто се беше развъдил върху Земята. Омега и Андромеда, и Хикс никого не занимаваха толкоз фатално, колкото — да речем — мача на „Левски-Спартак“ срещу „Славия“.

Въздъхна жената отново, погледна кафето на своя съпруг върху малката мраморна масичка и като видя, че е наполовина, допи го. Разклати чашката и я обърна в чинийката. Късмет. Съдбица. Какво да направиш? Човекът не беше женкар или пияница, изкарваше с фантастичните си писания повече от две или три средни заплати — можеш ли да го упрекнеш за нещо?

Телевизорът на съседите със страшен стохияден глас изрева: „Го-ол!“; една котка събори наклонената кофа за боклук и панически избяга от мястото на събитието; две деца на възраст колкото нейните играеха на федербал в градинката; на пет крачки от тях войник и момиче унесено се целуваха прави.

„Човечеството ще направи огромна крачка напред с тази история“ — бе казал преди месец писателят, когато чу жена си тихичко да въздиша в леглото до него.

„С коя история?“ — попита тя и го докосна.

„С моята история. Тази, която пиша в момента.“

„Каж ми нещо за нея.“

„Не — каза той. — Не искам да се обиждаш и да се сърдиш, но не. Това е патент. Направо научно откритие. Невероятно хрумване. Именно невероятно. Обаче напълно възможно. Един ден човекът ще го извърши наистина. Някой ден в далечното бъдеще. Не знам кога, но той ще го извърши. Нима Жул Верн е знаел кога човекът ще извърши първите си космически полети? Но пръв е описал това. Пръв той всъщност е бил в Космоса, със своето гениално въображение. Както сега аз съм пръв в орбиталната станция.“

„В кое?“

Писателят се бе надигнал, седна в леглото и се вторачи напред. Духаше топъл ветрец, листата и големите улични лампи рисуваха по прозореца. От горния етаж се чу нежен слаб вик и после тихичък дует смеене. Изскърца легло, чифт стъпки отиде към банята и утихна под съскането на душа.

„Ето че сам се издадох — каза фантастът с дълбока въздишка. — Орбиталната станция, това е темата, върху която пиша. Това е и самото ми заглавие. Ето как сам се издадох, видя ли?“

„На кого си се издал?“ — жена му се разсъни съвсем.

„На теб, на кого! — каза той й стана от леглото, защото не можеше да търпи съскането на душа отгоре. — А тия тъкмо намериха време за къпане!“

„Кои?“ — с внезапен интерес попита жената.

„Тия отгоре!“ — каза фантастът и отиде да пие вода.

След това той легна отново и дълго намества възглавницата.

„Те са млади“ — каза жената, когато той вече мислеше, че е заспала.

„Кои?“

„Съседите отгоре.“

Писателят фантаст се замисли, припомни си лицата, походките, фигурите, та даже и имената на съседите отгоре (тя все се хилеше, а той беше едно лекомислено инженерче) и с изненада установи, че те всъщност са им връстници.

„Говориш глупости!“ — каза той.

„Аз ли? Защо?“

„Защото ония отгоре са наши връстници. Гледах им данните, като събирах попълнените фишове за единния граждански номер. Тя е колкото тебе. Той е колкото мен.“

„Така си мислех“ — каза жената, като гледаше рисунките от светло и тъмно в прозореца.

„Стига си мислила, спи — каза фантастът. — Тоест ти мисли, ако искаш, но аз няма да мисля за тия отгоре, нито за ония отдолу и... Аз нямам за какво да мисля и трябва да спя!“

„Добре“ — тихо каза жената и му обърна закръглената и топла долна част на гърба си.

Но той тогава се надигна отново, вторачен напред, та остана така до размъване. Заспа облакът в леглото само десет минути преди часа си за ставане и после целия ден бе в отвратително настроение. Тъкмо този ден той беше издал онази паметна заповед за начина на живот вътре в семейството, свързана пряко с последвалите събития.

„На финала съм, всичко е съчинено и конструирано — заяви той, след като беше събрал кротките членове на интимното общество около себе си. — Във връзка с това мене ме няма за никого, докато не завърша това, което пиша. Да ми се осигури абсолютно спокойствие. Никакви вестници, радио, телевизори, телефони. Ясно, нали?“ Децата бяха казали чинно „Да, татко“, майка им бе кимнала предано. И тъй течеше времето вече цял месец: той в кабинета — вторачен напред; тя на балкона — заляпана към прекрасното простолюдие; децата из тихите ъгли на апартамента — унесени над Омега и Андромеда, и Хикс. Творческо и безметежно време настана в дома на фантаста, докато той пишеше „Орбиталната станция“, за да трасира далечното бъдеще на научната и техническа мисъл. Само веднъж едното от децата се беше опитало да му даде новите вестници — както обядваха, — но той тъй тропна с вилицата по масата и тъй го погледна през очилата, че то пребледня и двайсет минути по-късно повърна.

Дълъг финал, мислеше си жената сега на балкона, докато вземаше чашката му от кафето, да види какво има вътре. Ако продължи още малко така, и това лято ще си отиде. Думата „лято“ я натъжи (самата тя беше в горещото лято на своя живот), но фигурките в чашката бяха забавни и интересни. На страната, от която беше пила тя — огънати голи тела и кентаври. На страната, от която беше пил той — бездънната страхотия на Космоса.

Още по-силно от първия път стохиялният глас в телевизора на съседите извика: „Го-ол!“, и веднага след това съдията обяви края на първото полувреме. Жената очакваше музика и телевизионни реклами,

които с голямо удоволствие тайно подслушваше, но гласът на говорителя произнесе:

— Извънредно съобщение на ТАСС. (Мъничка пауза, която сгъсти тишината изведнъж.) Днес в единадесет часа и десет минути московско време бе изстреляна в Космоса първата орбитална станция. Екипажът в състав...

Жената панически изтича от балкона към собствения телевизор и без никакво разрешение го включи. С разтуптяно сърце зачака лъскавият и стъклен сандък да загрее и заговори, но това прекалено дълго не стана. Тя установи, че някой бе издърпал щепсела от контакта, мушна го нервно и отново зачака. Най-сетне се чу:

— ... горните слоеве на атмосферата, с научна програма за мирни цели.

След това се появи и образ. Но той не беше на говорителя, а на две мустакати джуджета в черни костюми, които — сърчно като във всеки трик — простираха своето си пране.

Нарушавайки грубо всичките заповеди на своя съпруг, жената бързо отиде в кабинета и отвори вратата дори без да почука.

Фантастът се обърна облещен.

— Пуснаха я — каза жената.

Той нервно замаха с ръце.

— Сега съобщиха по телевизията, че е изстреляна. Днес, в единайсет и десет.

— Коя е изстреляна? — попита той.

— Орбиталната станция. Казаха го по телевизията у съседите, аз даже пуснах нашия телевизор, ама...

Фантастът скочи чевръсто и с три крачки се появи в хола.

„Ааайде наштее!“ — извика публиката на стадиона и ритмично запляска с ръце. Футболистите излизаха на терена отново.

— Махни ги — каза фантастът и се запъти към телефона.

На шестото избиране някой се обади. Писателят попита:

— Чу ли съобщението? Е?

И след това десет минути мълча, притиснал слушалката до ухото си, кимайки, произнасяйки по едно или две прегракнали „да“. Накрая затвори телефона и остана вторачен напред.

— Какво му е станало? — тихо попита жена му.

Синовете му бяха замръзнали в рамката на вратата — същинска снимка за вечен спомен от незабравимото детство.

— Това — каза той и стана.

Те го видяха как бавно отиде към кабинета си, събра внимателно голяма купчина изписана хартия и я занесе в камината.

— Защо? — съвсем тихичко се обади жената, но той се обърна към нея и тя тутакси млъкна.

— Татко — каза голямото от децата, но очилата на фантаста блеснаха срещу него и то сведе глава, чоплейки пръстите на ръцете си.

Ужасен беше мигът, когато човекът драсна клечка кибрит и клекна пред черната уста на камината. Кротките членове на семейството му остро и едновременно изпитаха чувството, че се изгаря не купчината хартия, а истинска и жива част от живота им.

Всички мълчаха неми и бледи. Пламъчето на клечката изглеждаше като езика на змей.

Тогава фантастът се изправи внезапно, духна горящата клечка и ги изгледа поред.

— Аз съм фантаст, но... — И млъкна.

Те чакаха думата — в оркестъра от думкащите им сърца.

— Но! — извика фантастът. — Аз съм и реалист! Действайте!

Той коленичи отново и започна да вади хартията от камината. Очерни ръцете си, дрехите и лицето. Движенията му станаха все по-сръчни и сигурни. По едно време даже се изсмя. Това не беше се случвало в този дом от години — децата се спогледаха, а майка им за момент си помисли, че съпругът ѝ полудява. Но той продължи да се смее високо, изправи се и извика отново:

— Действайте, казах!

— Какво да действаме? — попита тя.

— Всичко! Излизайте от къщи! Влизайте! Носете ми вестници и списания (намигна на едното от децата), пускайте радио и телевизия! Звъни и ти, телефон!

Фантастът рязко се обърна към телефона и вдигна високо ръка.

— Действайте свободно във възможните направления, защото...

Сега той се обърна към своето домочадие, — очернен, облещен, разперил ръце над купчината хартия по пода. Домочадието очакваше уплашено и бледно важната дума, но ето че писателят фантаст, в когото се бил крил досега реалистът, опитен и корав в пазенето на

парещи тайни, тъй и не я произнесе. Направо изгони тримата навън, при простолюдието, прибра си хартиите в кабинета и като се разположи максимално удобно в своето кътче, зачака непобедим вечерта с новините. Утрото с новите вестници, коментарии и списания.

Те щяха много да му помогнат за превръщането на великото му фантастично писание в малък обикновен репортаж.

ЙОСИФ ПЕРЕЦ

СЪДБА

Трябва да ви кажа, че преди години Кирил не беше такъв, какъвто е в момента — отпуснат и ленив, с пристъпи на заядливост и с прекомерен интерес към заведенията за обществено хранене, които редовно посещава съвсем не заради храната. Старите му познати минават на отсрещния тротоар, щом го видят. Нови приятели завъжда само за месец-два, през което време се мъчи да им вземе акъла с полуизмислените си „спомени из пепелищата“ (това е негов израз — все още не е загубил способността за самоирония, присъща на умните хора); барутът му обаче не стига задълго, скоро става противен най-напред на себе си, а после и на новоизлюпените си приятели. Той се носи из живота като пътник без цел, завързващ случайни познанства в задименото купе — или по-скоро във вагон-ресторанта. И единственият човек, с когото Кирил е приятел от много време, единственият, който носи в себе си частица и от неговото минало, съм аз.

Сам не зная защо му се обаждам толкова често. Неговите „спомени из пепелищата“ са ми омръзнали повече, отколкото на всеки друг — мене не може да ме лъже, защото му познавам и майчиното мляко, а обелени от лъскавия станиол на измислицата, историите му стават сиви и невзрачни. Изглежда се чувствавам виновен пред него. Не казвам, че наистина съм виновен — и без моята помощ Кирил сигурно щеше да стигне там, където е сега. Но така или иначе, аз допринесох нещо за последния му провал, присъствувах лично при сгромолясането на надеждите му и затова чувството за вина, мине не мине седмица, започва да ме гризе. Тогава му позвънявам по телефона, определяме си среща в някой ресторант и там великодушно го оставям да се рови из миналото като обеднял скъперник, който търси в калта изтървана монета.

Още от училище — ние бяхме съученици от първи клас — съм запомнил една странна, бих казал дори съдбоносна черта на характера

му: Кирил искаше във всичко да бъде пръв. И никога не успяваше. При това не беше нито лекомислен, нито непостоянен — поне дотогава, докато не се явеше някой сериозен претендент за първото място. Веднъж си внуши, че може да рисува. Прочете сума книги за изкуството, започна да взима частни уроци при някакъв художник, вечно ходеше омазан с боя. И наистина направи няколко сносни плаката за украсата на училището. Обаче едно момче от съседната паралелка изведнъж, без уроци и книги, взе да рисува по-добре от него. Може би ако Кирил бе продължил уроците си, щеше отново да засенчи съперника си — учението, както е известно, е светлина, — но той веднага се отказа от мисълта да стане художник и се залови с друго. Реши да вземе първото място в математическата олимпиада и се задълба във формулите и теоремите. Отначало всичко тръгна отлично, учителят го даваше за пример, а той скромно се усмихваше. Само че на олимпиадата се класира трети.

След това се изостави дотам, че едва отърва поправителния по математика.

След осми клас аз се записах в техникума по радиотехника, а Кирил — в музикалното училище. Знаех, че техните отдавна го караха да дрънка на пианото, но не предполагах, че амбицията му ще избие в тази посока.

Пътищата ни се разделиха задълго. Аз завърших техникума, една година работих в завод, после следвах физика. С Кирил почти не се виждахме. Редките ни срещи на улицата се ограничаваха с баналните „какво правиш“ или „къде си сега“. „Сега съм в консерваторията“ — каза ми веднъж той. Няколко години по-късно — „в специален клас съм, уча композиция“. Беше станал висок, косите му се виеха на артистични къдри, вече приличаше на истински композитор.

За пръв път чух негова работа случайно. На афиша пишеше К. Станоев, това име не ми говореше нищо; едва когато след дивертиментото — или каквото беше там — на подиума се изкачи моят бивш съученик, разбрах, че Кирил вече прави първите си стъпки към славата. Това ме зарадва, въпреки че произведението му не ми хареса особено. Имах чувството, че слушам нещо познато, някаква бърканица от известни мотиви, донякъде деформирани. Едва ли щях да помня това досега, ако на другия ден не бях прочел рецензия, в която със

свойствените на музикалните критици увъртания се казваше горе-долу същото.

После пак го изгубих от погледа си за няколко години, докато една вечер съвсем неочаквано дойде у нас. Изненадах се, но бях и поласкан — кой знае защо, ние, простосмъртните инженери, физици и химици, умираме от удоволствие, когато някой човек на изкуството благоволи да ни обърне внимание. Отначало Кирил наистина взе да се държи като голям музикант, разказа няколко великосветски клюки из музикалния свят, мимоходом спомена за най-известните ни композитори, наричайки ги Любо, Тони и Васко, сякаш от малък е играл топчета с тях. После изведнъж посърна, помълча и изтърси:

— Не ми върви работата, братче... По цели нощи се мъча, пиша, трия и не излиза това, което искам. Само ти можеш да ми помогнеш.

— Аз?

Чак се облеших от учудване. Какво разбрах аз от музика?

Но Кирил изобщо не се интересуваше от музикалните ми способности. Трябваша му моите познания по физика.

— Разбираш ли — каза той, — никак не ме блазни перспективата да пиша някакви произведения, които от време на време да се свирят за запълване на програмата. Искан ми се да създам нещо наистина значително, нещо...

Той се запъна за миг, но вродената му липса на скромност надделя.

— Нещо велико! Чувствувам, че имам достатъчно талант за това. Но, изглежда, само талантът не е достатъчен. За да се постигне абсолютната музика, необходим е и... — Кирил почука с пръст по челото си, с което искаше да каже, че е нужен и мозък.

После ми обясни какво разбира под думите абсолютна музика.

В началото слушах твърде разсеяно — имах достатъчно основание да очаквам някаква прочувствена тирада за преобразяващата сила на изкуството. Но скоро разбрах, че се лъжа. Кирил говореше съвсем смислени неща и при това излагаше мислите си доста сносно за човек, който никога не се е занимавал с точни науки. Изглежда, мозъкът му наистина работеше добре.

— Защо човек харесва една песен, а друга го оставя равнодушен? Каква е тази секретна брава, към която подхождат определени ключове? Зная, зная — предотврати Кирил моите

възражения, — ти ще кажеш, че индийската музика изобщо не вълнува европейския слушател, а от един необразован шоп едва ли би могло да се иска да проумее Баховите хорали... впрочем това съвсем не е сигурно. И все пак има — не може да няма! — нещо общо, основно свързано с човешката природа, нещо, което действа на всеки, независимо от образованието, от средата, от възрастта, от националните традиции...

Кирил беше прочел някаква популярна статия за биоритмите в организма и тя дълбоко го бе впечатлила. Нещо повече — той беше успял да погледне тази научна проблема с очите на музикант.

— Това е симфония, истинска симфония! Тези ритми се преплитат един с друг, натрупват се, усилват се и се заглушават, преливат се и се отблъскват... Туптенето на пулса и ритъмът на дишането, алфа-вълните в мозъка и трепкането на нервните влакна, колебанията на клетките и неуловимите вибрации на молекулите — всичко това се слива в една висша хармония. И когато някоя музикална фраза съвпадне с част от тази безукорна ритмична постройка, получава се явлението, което вие, физиците, наричате резонанс. Ритмите на музиката усилват биологичните ритми и у слушателя се появява онова необяснимо вълнение, което може да предизвика само музиката.

— А мелодията? — попитах аз. — В музиката има не само ритъм, а и мелодия.

— Мелодията се състои от тонове, а какво е тонът? Трептене с определена честота. Няма ли в организма нещо, което да вибрира с такава честота?

— Клетките — замислих се аз. — Или може би гигантските белтъчни и нуклеинови молекули...

— Абсолютната музика — изрече Кирил формулировката, върху която явно бе мислил дълго — трябва изцяло да се покрие с музиката на биоритмите. Този, който напише такава музика, ще засенчи всички композитори от миналото. И не само това — никога никой няма да създаде нещо по-велико!

С две думи, Кирил ми предложи да конструираме апарат за музика. Уред, който да анализира всички биоритми в човека, да ги превърне в музика и така да сътвори най-гениалната симфония, която, разбира се, да бъде подписана не от машината, а от Кирил.

Идеята ме запали. Не се замислих върху етичната страна на въпроса — има ли право той да обявява за свое създаденото от машината произведение. В края на краищата това си беше негова работа. Аз се интересувах само от научната проблема. Уредът, който за Кирил беше свръхусъвършенствуваща латерна, с чиято помощ той се готвеше да композира гениални творби, за мен бе просто чувствителен изследователски апарат. Нека моят амбициозен съученик се стреми към неувяхваща слава, аз щях да се задоволя с няколко публикации в солидното издание „Байофизикъл джърнъл“.

Още на другия ден се заловихме за работа. Аз съставих план на изследванията, в който фигурираха всички необходими етапи — разработване на методика, експериментална част, теоретична интерпретация, създаване на прототип, конструктивен проект и окончателна направа на апаратурата. По приблизителните ми пресмятания цялата тема щеше да заеме две години. Кирил се ужаси — изглежда бе разчитал само след месец-два да надене лавровия венец. Но после се утеши с поговорката „Хубавите работи бавно стават“ и реши търпеливо да чака великия миг.

Той, разбира се, не чакаше, а работеше наравно с мен. Трябваше човек да го види как запоява тънки проводници, облечен с изгорена от поялника и зацапана с масло дочена престилка, как мъкне бидони с втечен азот, как реже ламарина с ножовката... Не служител на музите, а обикновен монтьор. Според мен това беше най-хубавото му време. Понякога се питам дали всичките му несполуки не идваха от това, че никога не бе насочвал честолюбието си към техниката.

През тези години почти не спяхме нощем, винаги имахме да довършваме нещо и никога не успявахме да го свършим навреме. Кирил беше неуморим. Само веднъж на две-три седмици събличаше омазнената си престилка, възстановяваше с гребенче музикантските си къдрици и отиваше в някое от своите артистични кафенета. Той наричаше това „поддържане на връзките“, но аз подозирам, че просто го сърбеше езикът да приказва за великото произведение, върху което работи.

Изследванията се проточиха не две, а близо четири години. Ние анализирахме хиляди електрокардиограми, пулмограми, енцефалограми, изработихме уреди за записване на клетъчните трептения и на молекулните спектри, успяхме да уловим най-фините,

най-скрити механизми на човешките ритми. После се заловихме със звуците, които долитат до нас. Изучихме пеенето на птиците и скърцането на столовете, рева на бурята и тракането на сметачните машини, свистенето на куршумите и нощното виене на водопроводните тръби, бръмченето на мухите и шума от смачкването на празна цигарена кутия. Без преувеличение мога да кажа, че няма чут от човешкото ухо звук, останал незаписан от нас.

Най-сетне, изтерзани и преуморени, пристъпихме към изработването на машината. След цялата предварителна подготовка монтирането ѝ ни се стори детска играчка — свършихме го само за две седмици. Програмирането ѝ ни отне три месеца. И тогава дойде дългоочакваният миг.

Никога няма да забравя тази нощ. Аз настройвах междинните кръгове и свързвах говорителите. Кирил едва сдържаше нетърпението си. Облечен с черен официален костюм, с тясна елегантна папионка — съвсем като на истински концерт, — той развълнувано се разхождаше из тясната ми стая, която от години вече имаше вид на нещо средно между лаборатория и склад за стари вещи, и говореше:

— Ти си най-щастливият човек на земята, защото пръв ще чуеш най-великото произведение, което някога е било създавано. Моята музика е толкова силна и дълбока, толкова отблизо засяга душевните струни на всеки човек и същевременно е толкова абстрактно-възвишена, че цялото човечество, потресено, ще се поклони в краката ми. Аз успях да изразя това, което никой...

Помня, че честото повтаряне на израза „моята музика“ ме дразнеше. Кирил сигурно беше забравил, че произведението, което очаквахме да чуем, беше толкова негово, колкото и мое, или пък просто ме смяташе за някакво спомагателно приспособление, предназначено да изяви неговия гений — нещо като нашата машина.

Когато последната спойка беше направена, изключих поялника, изправих се и обявих:

— Готово!

Кирил прекъсна изречението си по средата, преглътна и задавено попита:

— Всичко?

— Всичко — потвърдих аз. — Да включвам ли?

Той кимна мълчаливо — от напрежение бе изгубил дар слово.

Натиснах копчето, отдръпнах се и заставах до Кирил. Двамата стояхме с лице към апарата, тържествени и строги като на поклонение.

В говорителите нещо зашумя, засъска и изведнъж...

И изведнъж прозвучаха с цялата си мощ четирите прочути акорда от Петата симфония на Бетховен. Четирите безмилостни удара на съдбата.

Погледнах към Кирил. Лицето му имаше сивопепеляв цвят.

От този миг той стана такъв, какъвто го знаете сега.

ВЕЛИЧКА НАСТРАДИНОВА ЗАВРЪЩАНЕТО НА ОДИСЕЙ

В един хубав ден... Впрочем денят беше хубав около Средиземно море, където щеше да стане това, което стана, а в Англия валеше обичайният дъжд, да не говорим за Гренландия, където бушуваха невероятни ледени бури.

И тъй, в този хубав ден хората, на които това им беше работата, забелязаха да се приближава към Земята странно тяло. За минути бяха проведени междуконтинентални съвещания как да се постъпи с неизвестното тяло, но докато се вземе решение да бъде ли то унищожено или не, нищо неподозиращото тяло спокойно кацна на края на Баалбекската тераса. Държането му беше явно миролюбиво.

Начаса хеликоптери от всички страни се устремиха към Баалбекската тераса. Когато първият закръжи над огромните каменни блокове, гласът на пилота заекна от изумление:

— Коменданте, там долу това яйце се отваря и от него се люпи някакъв тип. Човек? Но да! Човек. Протяга се, като че ли дълго време е стоял неподвижно. Облекло? Дявол знае! Според мен той просто... е гол. Да слеза ли? Е, сигурно е опасно, но най-накрая нали все някой трябва да го свърши? Кацам. Ще опитам да вляза във връзка с него. Други нареждания? Да, ще предам всичко. След мен са момчетата. Фотокамерата ми е в ред.

И така пилотът, нехайно до безстрашие момче (забележете — не „безстрашен до нехайство“), се приближи на двајсетина метра от космическия гост, който с удоволствие се протягаше под слънцето, и викна:

— Ей, кой сте вие?

Онзи засмяно и лениво отговори нещо, което за най-голямо свое учудване пилотът разбра. А след като разбра, още повече се учуди. Защото „онзи“ говореше на старогръцки език, а нашият любезен познайник пилотът — бе изучавал четири години тоя труден и неприятен предмет в частния лицей на Хектор Икономиди, където го

бяха пратили по желание на баба му — гъркиня. И тъй пилотът успя да чуе:

— Ти кой си?

Половин минута след като се съвзе, забравеният старогръцки, примесен с порядъчна доза новогръцки (дар от бабата и Хектор Икономиди), изплува в съзнанието му и той отвърна:

— Аз съм пилот. А ти?

— Аз съм Одисей от Итака. Елада.

— Моля без шеги. Гърция не пуца космически кораби.

— А защо?

— Как защо? Защото няма възможности.

— Говориш някакви неразбираеми думи. Кой те е учил? Или може би си роб? От коя страна те купиха?

— Отникъде не са ме купили и не съм роб.

— А какъв си? И кой ти даде да яздиш това великанско водно конче?

— Какво, какво!?

— Май че трудно ще се разберем. Изглежда, не си достатъчно развит. Много трябва да ти се обяснява. И затова да започнем отначало.

— Момент, момчетата да включат и резервните магнетофони. Готово. Почвай.

— Родих се в Итака от царя Лаерт и царица Антиклея и се наричам Одисей.

— Извинявай, но без литературни отклонения, ако може.

— Момко, ще позволиш ли да говоря или не?

— Добре де, казвай!

— Извърших много подвизи и слепият старец ги възпя. А когато дойде краят на земните ми дни, боговете не ме отпратиха в Елисейските полета, както другите герои, а ме дадоха отново на Цирцея, за да ме възкреси и направи безсмъртен. Всичко това е описано подробно в поемата „Телегония“. Дотук хорските писания свършват и започват най-великите ми и от никого незнайни подвизи...

— Момент. Коменданте, слушате ли? А, не разбирате. А аз разбирам що-годе. Позволявам си един съвет — изкопайте по някакъв начин някой, който знае старогръцки, за да се оправи по-добре от мен в тая галимация... Този тук говори, че е Одисей. Онзи, онзи — от

„Илиадата“. Не ми изглежда луд, по-скоро... се подиграва... Да, ще продължа... Господин Одисей, по-нататък, моля.

— Как ме нарекохте?

— Господин.

— Какво е това?

— Хм, хм, любезност... хм... значи нещо като „господарю“.

Общоприето е.

— Значи сега всички са господари? Забавно. А ти с кого говореше? С някого от боговете?

— Ха, това оставаше! Бог! Шкембестото старче с червения нос! Ах, простете, коменданте, забравих, че слушате... Господин Одисей, аз говорих със своя началник, схващате ли, нещо като вашия Агамемнон, ако, разбира се, не ме мамиш и разиграваш.

— Да мамиш и разиграваш е нещо добро, умно. А да измамиш враг е добродетел и голямо изкуство. Аз съм хитър и неуморим в измамите. Известен ти е Троянският кон, нали? Е, боговете оцениха хитростта ми и умението ми да се справям с всяко положение. В същност цялата „Одисея“ е била едно изпитание, за да се уверят боговете в изключителните ми способности, преди да ми поверят най-славния подвиг, предопределен за човек — странствуването из небето. Когато ме възнесоха на Олимп, в двореца на боговете цареше униние. Гръмовежецът предчувствуваше края си. „Само ти, многоопитни Одисее, можеш да ни спасиш“ — каза. И ми обясни божественото битие. Разбира се, че боговете, и още бабата и дядото на Мълниеносеца — Уран и Тита, която после нарекли Гея, заедно с Басилея, Хиперион, Рея, Кронос, Порфирион, Агрий и още доста в незапомнени времена се били преселили на Земята отнякъде. И дълго мъдрият Уран властвувал мирно над достойните атланти, но когато разбрал, че Кронос се готви да го детронира, изпратил към прародината на боговете атлантската царица... ех, как ѝ беше името... в едно димящо и гърмящо гърне да съобщи за предстоящия преврат, но царицата не се върнала. Уран бил детронирани, на прах и пепел станала могъщата Атлантида и океанът я залял. Кронос станал цар, но и той не избягнал съдбата си и бил съборен от своите деца, родили се тук, на Земята, провождани от Зевс. А сега самият Гръмовежец чакал рождението на този, който щял да го низвергне. Идела гибелта на всички богове и аз трябвало да търся помощ, за да не се стигне до

такъв печален край. За тази цел Хефес вече бил изковал димящо яйце. Атина надарила яйцето със способността да лети. Оставало само аз да вляза в него, да отпътувам натам, отдето дошли някога боговете, и да предам една неголяма, излята от неизвестен метал тръба. Щял съм да пътувам около хиляда и петстотин години нататък и още толкова — обратно. И Зевс се надяваше, че ще получи помощ не по-късно от хиляда години след това. Та, моля, кажете на главния олимпийски жрец да съобщи на Зевс, че съм се върнал.

— Момент, коменданте, този тук приказва дявол знае какво. За богове, космически пътешествия отпреди три хиляди години, бил ходил някъде по дяволите и се връщал. Изпратил го Зевс. Оня, да, същият, от Илиадата, дето гърми на Олимп, дявол го взел... Извинете, коменданте, наистина ругая, но поставете се на мое място... Да, добре. Да, да. Слушайте, господин Одисей, моят началник ще ви свърже с вашия Зевс, само че трябва да изчакате карантинния период. Сега ще дойдат да ви вземат. Всичко ще се уреди, само малко търпение! Може да поспите час-два...

— А, изчаквате благоприятно разположение на звездите? Или жертвоприношението не е готово? Добре. Ех, че ще е чудесно да си поспя под нашето старо добро слънце! Дано Хермес ми доведе красиви сънища. Заслужавам си ги.

И Одисей се излегна на един напечен камък и заспа като новороден.

В това време целият учен свят на планетата едва не изпадна в умопомрачение.

Шест професора по класическа филология бяха изтръгнати от класическото си спокойствие и заедно с щаб от всякакви специалисти и електронни устройства заумуваха над магнетофонните откровения на тъй наречения Одисей. Установи се, че старогръцкият му език е безупречен, логичният строеж на изреченията не предизвикваше съмнение.

Междувременно учените космолози (те в същност бяха единствените, които по-спокойно гледаха на тая тревога) пушеха пури и разменяха мнения.

Със светкавична бързина бяха подготвени карантинни помещения. Свръхзвукови самолети и тромави хеликоптери се насочиха към местопроизшествието, натъпкани с всевъзможни учени.

Ревът им не смути блажения сън на скитника между звездите, стана нужда внимателно да го събудят и отведат, все още сънен. Той спа и в самолета.

Край „яйцето“ останаха няколко дузини делови люде, за да го фотографират, филмират и накрая да приберат и него в търбуха на един въздушен гигант, за да го отправят със съответния ескорт там, където му бяха определили място.

Благодарение на господата журналистите събитието не можа да бъде скрито до пълното му изясняване. Статиите за летящите дискове бяха заместени с новата сензация и на Одисей се наложи да разговаря с учените посредством телевизията още на другия ден. Той се прозяваше, настояваше да го оставят да се наспи и от време на време употребяваше думи, които не бяха записани в паметниците на старогръцката литература, вероятно по естетически съображения. Специалистите езиковеди обогатяваха старогръцкия речник, химиците — познанията си относно неизвестни сплави (изследваха металическия корпус на „яйцето“), а астрономите усилено търсиха някаква невзрачна звезда от нищожна величина, наречена от Одисей Слънцето на Мойра, която според него била целта на пътуването му.

На следващия ден царят на Итака се оживи видимо, когато стана дума за пътешествията му. Изглежда, доставяше му удоволствие да гледа смаяни физиономии на видеофонен екран.

Говореше за оранжеви двойни слънца, понесли вихрени гриви на милиони стадии след себе си, за техните опалени спътници, за комети като разперени паунови опашки, за тихи зъзнеци планети, които напразно обикалят немощни звезди, просейки малко топлинка, за ята метеори, коварно дебнещи пътника, за кервани от астероиди.

Но тези, които му задаваха въпроси, се интересуваха само от едно: има ли „там някъде“ живот.

— Ами да! — отвърна Одисей. — Но да не ви дават боговете да се срещнете с такъв живот! Какви ли не изчадия се намират по небето. Например на около шестстотин години път оттука има една отвратителна жалка планета, закачена за някакво хилаво слънце, която ми се стори безобидна — по повърхността ѝ сякаш се люлееше безбрежен океан, но щом я доближих, забелязах, че там се блъскат някакви огромни мехури. Внезапно един от тях подскочи и се опита да глътне моя кораб, но когато Атина и Хефес правят нещо, те знаят как

да го построят. Корабът проби мехура. Той се пръсна на трептящи парцали. Тези парцали тутакси бяха глътнати от други мехури, които се вдигнаха вкупом и хукнаха да ме гонят, за щастие бяха безкрайно бавни. Та не ви съветвам, ако ви се случи път натам, да спирате на тая проклета топка. Аз я кръстих Хидра, защото боговете не ми казаха името ѝ. А между другото, кога ще говоря със Зевс? Добре, ще почакам. Друг път ми се случи да мина край колосални фунии, разселени на колосално кълбо. Те изпускаха някакви невероятно красиви зигзаговидни стълбове пушек, които насмалко не ме погубиха. Това кътче се намира на около 780 години път оттук. Не ви съветвам да се отбивате и в тоя оазис. А впрочем веднъж срещнах една истинска красавица, с бели планини, но движение по нея не забелязах, със зелени морета и жълто-багрени равнини. Възможно е обитателите ѝ да са твърде дребни. В повечето случаи планетите са скучни сиви и черни кълба, а слънцата — това е вече красота, да не говорим за кометите...

— А Мойра? Как изглеждаше Мойра?

Одисей съжалително поклати глава:

— За мое прискърбие Мойра я нямаше.

— Как тъй я нямаше? Сигурен ли сте? Как определихте местонахождението ѝ?

— Атина ми беше изтъкала златна паяжина. Ако ахатовият паяк на нея се отклоняваше от центъра, значи отклонил се бях и аз. Това ставаше, когато изкривявах пътя, за да видя нещо по-отблизо. Щом вземах вярната посока, паякът изпълзяваше в средата. Когато достигнех Мойра, паякът щеше да запее благозвучна песен. И ето, паякът запя, а пред мен нямаше никаква Мойра. Имаше само облаци прах, през които прозираше едно самотно слънце. А паякът пееше благозвучен пеан и аз помислих, че след като боговете понякога са невидими, то не е изключено да се реят из тези облаци, и изхвърлих тръбата през предназначенията за това отверстие. Но никой не я пое и тя последва яйцето като изоставено кученце. След като се повъртях и се наслушах на паяшкото пеене, реших да се връщам. Обърнах кораба към Земята, паякът млъкна и зае мястото си в центъра. А тръбата ме следваше и затова си я прибрах. (Тръбата отпосле създаде голяма работа на учените.) Явно боговете бяха напуснали Мойра и я бяха разрушили.

— А как виждахте всичко това, за което разказвате, вашето „яйце“ е непрозрачно.

— Във вълшебния кристал на Атина. Трябва да разгледате добре яйцето. Кристалът е свързан чрез тънък лъч с повърхността. Лъчът вижда, кристалът уголемява.

— Не страдахте ли от скука по дългия път?

— Какво е това „скука“?

На въпроса дадох друга модификация:

— Какво правехте в космическия кораб?

— Разглеждах звездите, а когато нямаше такива наблизо, спях. За един безсмъртен не е нищо да проспие петдесет-шестдесет години и да се събуди без главоболие.

— С какво се хранехте из пътя?

— С нектар и амброзия.

— Храна за три хиляди години? Къде беше струпана?

— В яйцето. Вижте там има два сребърни съда. Май че е останало малко амброзия в единия.

(Химиците се развълнуваха. Предвкусваха нови открития.)

— А как живеехте с такова нищожно количество храна?

— Когато боговете нахранят някой смъртен с нектар и амброзия, той става безсмъртен и не огладнява със столетия. На мен ми се случи да ям не повече от седем-осем пъти.

— И вие сега сте безсмъртен?

— За съжаление истинско безсмъртие няма. Всичко е относително. Щом даже боговете се бояха от края си, то значи, че безсмъртието е в същност една дължина на живота, необхватна за краткотрайните човешки умове. Ако някой живее седем хиляди години, то той ще се стори безсмъртен на онзи, който живее седемдесет години.

— Господин Одисей, ние отлаграхме, но след като се уверихме в безмерната ви схватливост, време е да ви кажем, че вашите богове не съществуват.

— Подозирах го. Но се преструвах, за да не ги обидя, ако случайно са живи. Жалко за Атина. За Гръмовержеца не жала, не понасям тирани, но Атина беше най-умното и красиво същество, обитавало Земята.

— Вие твърдите, че наистина боговете са съществували?

— Ха! Че нали съм ги виждал! Или мислите, че сам бих могъл да си построя изригващо дим яйце и да полетя за собствено удоволствие.

— А защо никой от боговете не тръгна към Мойра!

— Бяха твърде тежки и едри. За тях би било нужно огромно яйце и цял океан от пламтящ дим, а боговете вече бяха загубили част от силата си и не можеха да ги сътворят. И по какъв начин ли е настъпил краят им? Дали ги е споходила старост, раздор, или се е родил по-силният от Зевс и го е свалил? Кой царува сега на Олимп?

Последва смях. На Одисей съобщиха, че богове въобще няма. Това страшно го развесели:

— Ха-ха-ха! Значи боговете се самоизтребиха, а хората останаха! Тъй им се пада! Бяха дошли кой знае откъде, играеха си с нас като с дървени фигурки, разпореждаха се със Земята, като че ли е тяхна! Ехей! Боговете измряха, а Одисей остана! Струваше си да блуждая три хиляди години, за да науча такава новина.

Но поискаха да го убедят, че боговете са измислица, че изобщо не са съществували. Одисей се нацупи:

— Да не се надлъгваме! Нали не сме врагове?! Богове имаше. Или поне такива ни изглеждаха. Ако вие сега с всичката си мощ, с летателните машини, които ми показахте, с гръмовете, с които можете да поразите която и да е част на земята, с хилядите други чудеса, които владееете, се появите пред някои варвари (вие твърдите, че по земята още има такива), то те няма ли да ви сметнат за богове? Или ако изчезнете, няма ли да съществуват векове след това легенди за вас? Боговете се погубиха благодарение на своите разногласия. И по-добре. — И изведнъж разтревожен, Одисей запита: — А вие, вие, хората, които сега сте могъщи като богове, вие живеете ли в съгласие, в мир?

Казаха му, че за съжаление хората не живеят чак дотам в съгласие.

Одисей помръкна:

— А аз мислех, че като нямате богове, сте поумнели. Та вие можете да се самоизтребите, както се изтребиха боговете!

Разпитвачите някак виновенно потвърдиха и добавиха, че изследванията върху неговия космически кораб дават основание да се смятат облаците прах за останки от Мойра, разрушена от собствените си обитатели.

— Мойра ковеше съдбините на Земята, а стана на прах. Ако смятате и вие да постъпите като боговете, предупредете ме. Имам дим за още около двеста години. Ще излетя и ще си потърся някоя спокойна планета, макар че до болка ми е мила Земята. Нямам намерение да умирам, защото не съм бог. Аз съм Одисей!

Увериха го, че поне за сега тая опасност е ограничена и го попитаха какво желае да прави, след като свърши карантинният му период и след като разкаже всичко, което знае, на учените.

— Аз съм цар на Итака. Ще си царувам.

Обясниха му деликатно, че това едва ли е възможно.

— Е, не държа чак толкова да съм цар — отвърна Одисей. — Достатъчно ми е, че съм жив и свободен. Защото когато разговарях със сянката на Ахил, той ми призна, че е по-добре да си орач на земята, отколкото скръбно да властвуваш над мъртви. Ще попътувам, ще си харесам някой хубав кът, а някъде там, по далечните брегове, може би още ме чака моята вярна Пенелопа и... какво повече е нужно на Одисей?

И Одисей поиска хора, сечива и дървен материал, за да си построи кораб за нови пътешествия. Бяха го осведомили, че освен Европа, Азия и Африка, съществуват и други континенти.

НИКОЛА КЕСАРОВСКИ

ЕЛИПАН

ФАНТАСТИЧНА ШЕГА

Какво да ви кажа... Работите ми вървяха много добре. На излизане от Института дори си тананиках мотиви от джобното издание „Най-хубавото от рок-оперите през последните три века“. При входа на метрото срещнах непознато, но толкова хубаво момиче, че ме ужаси възможността да се размина с него само ей тъй, веднъж завинаги. Насрещният ескалатор я носеше към мен. Аз я гледах. И изведнъж лицето ѝ изчезна! Да! Изчезна зад ей такъв голям балон от дъвка, изскочил измежду устните ѝ! Тя усети слисването ми и с много женски глас каза „пардон“, когато се разминавахме. Ще се видим пак, отвърнах и продължих да си тананикам още по-отбрани парчета. Можете да си представите в какво приповдигнато настроение бях, след като дори този внезапен балон не ме извади от релси! И чак тогава, в метрото, осъзнах, че настроението ми е вече тревожно високо, а много добре не е на добре, казват. Системата „Умееш ли да владееш себе си?“ е категорична за подобни случаи. И затова, още като се прибрах, преди дори да превключа видеофона на „Тук съм!“, грабнах една от книгите на онзи древен мъдрец Станислав Лем — изпитано средство за мен, действа като леден душ на самочувствието ми. Когато е разпалено, както тогава, то зацвърчава сред облаци от преклонение, свива се до неузнаваемост и се потулва, където свари.

Но в онзи ден работите ми вървяха така неописуемо добре, че когато отворих наслуки книгата и прочетох: „Между символа и денотата^[1] няма причинна връзка...“, вместо обичайния ефект се чух да възкликвам:

— Бре! Как пък не! Чак никаква...

А самочувствието ми не само че не се омърлуши като екипаж на космолет на една педя от границата на Шварцшилд^[2], ами още по-високо вирна глава! Самият аз извадих от куфарчето си ампулата с

мистериозната течност, която бях синтезирал този ден и която в същност беше причината за еуфоричното ми състояние, вдигнах я с жест и казах:

— Ами това?!

Всъщност и самият аз не знаех все още какво точно е това. Няколкото теста, на които успях да го подложя, дадоха такива пикантни резултати, че веднага нарекох странната течност „елипан“, от еликсир и панацея, защото наистина се очертаваше като нещо такова дори само с една никаква част от свойствата си.

— А?! А това? — повторих.

И с вида на Цезар пред Рубикон седнах до бюрото си. Отворих ампулата. Измъкнах от чекмеджето един от онези листи с биообогатена повърхност, на които може да се пише само с електро флумастер, взех пачето перо (нали пак е на мода), топнах го в ампулата и написах с едри знаци:

H_2O

Очите ми още не бяха се отлепили от „О“-то, когато формулата внезапно, цялата изведнъж, изчезна!

— Ха! — казах, без да искам.

На мястото на изчезналата формула, както много скоро разбрах, се беше появила... една молекула вода! Да! Имате ли сили да го повярвате?! Появи се една молекула H_2O ! Появи се денотатът на символа H_2O ...

— ... Та това е, другари! — Той виновно се опита да погледне обливащите го с укор очи на колегите. — Останалото... последвалия ми резил... го знаете... Просто не мога да си обясня как... как можах да сторя тази глупост! Не мога...

И той беше искрен. Наистина не можеше да си обясни как можа да напише толкова много нули в степента пред формулата на молекулата на етиловия спирт:

$10^{100^{100^{100}}} \cdot C_2H_5OH$

Наистина не можеше да си обясни!

А за последвалия алкохолен потоп и евакуирането на района не може да не сте чули...

[1] Денотат — предметът на името. „Дунав“ е името (символа) на еди-коя си река в Европа, а самата тази река е денотат на името „Дунав“ — Б.а. ↑

[2] Граница (сфера) на Шварцшилд — сфера около колапсираща звезда, която сфера поради чудовищната гравитация не може да бъде напусната от никакво тяло или сигнал. — Б.а. ↑

АГОП МЕЛКОНЯН НАЙ-ДЪЛГИЯТ СМЯХ

Човеците от племето Халмалаха бяха уловили огромен мамут и вече седмица, покорни и гладни, чакаха той да умре от раните си. Кроманьонският човек Хам-Хум Дългозъбия беше до гняв сърдит на този мамут, на неговия пронизителен реквием, защото днес му предстоеше да избере майка за своите деца. Искаше тя да бъде Ира-Маха, дълго се беше възхищавал на яките ѝ зъби, когато гризеше бамбук за десерт. При това Ира-Маха беше най-неокосмената в цялото селище.

Като дар за своята избраница Хам-Хум беше приготвил глинено гърне, магарешки череп, дървена статуетка на жена и плочка с причудливи надписи. Читателят едва ли помни, че тогава тези неща имаха свои чисто култови функции. Глиненото гърне беше символ на красотата, магарешкият череп — на трудолюбието, статуетката — на майчинството, а плочката символизираше неугасимия стремеж към познание. Писменост, разбира се, не съществуваше, но Хам-Хум бе овладян от някаква предисторическа графомания.

Когато Ира-Маха се показва, водена от върховния жрец и племенния оркестър, влюбеният кроманьонец изкрещя:

— О! (Това на техния език означава: Ти, най-зъбата измежду зъбатите!)[¹]

Ира — Маха поруменя и засрамено наведе очи.

— Върх! (Не бъди толкова нападателен!) — смърри го Жреца.

— Пъш, пъш! — изпъшка раненият мамут. Това на старомамутски е нещо като: „Жрецо, не се туткай, карай по късата процедура.“

— Юз? (Какво да направи за теб?) — погледна я изпитателно Жреца.

— Хе! (Да ми сваля звезди!) — неуверено промърмори Ира-Маха.

— Ууу! (Ах, колко си глупава! Нали ти казах, че ще се роди един Коперник, който ще докаже, че звездите са големи и горещи.)

— Алмаха? (А поне едно украшение от изсъхнали котешки опашки?)

— Е, писна ми! (Е, писна ми! — тези думи имат халмалахски произход.)

Раненият мамут продължаваше да реве и Хам-Хум усещаше как се изостря от гняв. А беше пролет. Цъфтяха парадокси и отротодокси, по клоните припяваха гласовити триглави славеи, по ливадите кротко пасяха гигантозаври. Огромни игуани дъвчеха замислено. Четирикраки циклопи летяха по спирали, а старците от племето се препичаха блажено по дърветата и се оплакваха от хрема. Жените събираха мушкато и традисканции за салата (тогава Земята беше още плоска и халмалахските земеделци впрягаха костенурки).

— Лъм! (Сетих се! Нека аз заровя тези въшливи негови подаръци в планината „Докъдето Ти Стига Погледа“, а той да си ги открие!)

Жреца се съгласи и Хам-Хум остана ерген. Защото колкото и да се отдалечаваше от селището, планината „Докъдето Ти Стига Погледа“ все оставаше пред него. И ровеше ли, ровеше. А Ира-Маха обикаляше селото и се смееше злорадо:

— Ха-ха! (Търси, търси!! Ще намериш опинците на времето! Всичко тече!)

— Panta rhei, както е казал още Хераклит. Граждани на Великия Рим, аз, Домициан, син на мъжествения Кантакулиан, който победи варварите от Север, както знаете, се занимавам с науките. В благородните си стремежи съм подкрепян от щедрата десница на патриция Кантон.

Така говореше мъдрият Домициан пред събралото се множество на площад „Великия триумвират“. О, вие не знаете колко много жителите на този град обичаха науката и пищните приказки!

— Ала да започнем от яйцето. Мъдрите атиняни чрез книгите — умовете на човечеството — ни завещаха: „Всичко, което е в земята, е от хората и за хората.“ Бедняците от селцето Рафаентин, което се намира под ръката на пресилния Септимий, ми предадоха една глинена ваза, която хилядолетия е усещала край себе си студената прегръдка на земята.

Вълна от възхищение пролази по гърба на тълпата.

— Но в нея нямаше нито папирус, нито златни монети!

Вълна от негодувание пролази по гърба на тълпата.

— А може би мислите, че прехваленият философ Тоскадот знае нещо за този къс глина? Нищо, граждани на Рим, нищо!

Вълна от насмешка пролази по гърба на тълпата.

— Тоскадот се старае да ни убеди, че всички предмети падали на земята с еднаква скорост. О, жалкий Тоскадот, ти не можеш да се похвалиш с мъдрост. А още по-малко с вярна жена — Септимий сам се е убедил в това.

— Чуйте ме, триумфи на разсъдъка! — изкрещя от тълпата Тоскадот. — Веднъж този, един от многото велики Домициани, ме попита: „Знаеш ли, Тоскадот, защо живееш и защо ще умреш?“ И какво му отговорих? Казах му: „Живея, защото трябва да умра и ще умра, защото съм живял.“

Две вълни в противоположни посоки пролазиха по гърба на тълпата.

— И знаете ли откъде научих това? От един подобен глинен съд. Защото някога хората ще изровят от земята чашата, с която обичаш да пиеш вино, Домициане, но от теб какво ще намерят? А жена ми действително изневерява, но питам ви, граждани, коя жена обича да прегръща мъдростта?

Вълна от възторг пролази по гърба на тълпата.

— Dixi! (лат. — Казах!)

Нищо не пролази по гърба на тълпата.

— Dixi.

Отец Климентин от светата обител „Сан Марко ди Джироламо“ беше разгневен.

— На свята обиколка по женските манастири ще мина аз! Снощи сънувах преблаг сън. Свети Доминик ми каза, че тази обиколка е богоугодна. Нещо друго из суетния мирски свят?

— Снощи поклонници донесоха магарешки череп.

— Господи, що за глупост!

— И аз сънувах преблаг сън снощи. Свети Доминик ми каза истината за този череп.

— Първо, свети Доминик снощи беше при мен и значи не е могъл да бъде едновременно и при теб. И второ, защо ще го казва направо на теб — аз съм игумен!

— Каза го!

— Лъжеш, отец Томазо. После иди да се причестиш. Свети Доминик ми каза, че нищо такова не ти е казвал. И какъв е този череп?

— На магарето, с което Христос е влязъл в Ерусалим.

— А! — отец Климентин си плюна в пазвата. — А четиридесет и два сантиметра ли е дълъг?

— Точно четиридесет и два.

— С високо и умно чело?

— С високо и умно чело.

— С дълбоки, изразителни очи?

— Няма очи.

— А защо е умряло толкова далеч от Ерусалим?

— Тръгнало е на поклонение при папата и от старост.

— Видно — то е. Свети Доминик ми каза снощи, че това магаре е умряло вече. Пък и старичко беше. Даже вечният ни баща го направил светец. Значи продаваме блажените и лечебни магарешки мощи на манастира „Сан Джулиан ди Марино“ срещу мед и вино. Ясно? Всемъдър и прещедър е бог, защото всичко на този свят е неговооооо...

— И черепът ли?

— Не богохулствай! За награда, че призна истината, ще те взема при новичките от „Санта Мария Новелла“. Да прочетем молитвите си и да спим. Колко пъстър е този свят. *Sol lucet omnibus.* (лат. Слънцето свети за всички.)

— *Sol lucet omnibus.* Колко пъстър е този свят! Той непрекъснато потвърждава теорията на моя учител Фройд.

Младият философ Моргенщайн беше възбуден. Днес той защитаваше докторската си дисертация на тема: „Полът като диктатор в психиката на кроманьонския човек.“

— Научните списания съобщиха, че е открита при разкопки в Италия фигурка на жена с подчертани полови белези. Какво значи това? В онази епоха, когато религията и моралът не са изиграли още

фаталната си роля на властелини в психиката на човека, целият негов вътрешен свят е бил една развихрена стихия на първичните животински нагони. Разкъсваната от противоречиви тенденции психика на кроманьонския човек се разделя на два самостоятелни пласта: „то“, в който пласт господствуват кръвосмесителните и агресивни подбуди, и „аз“, който става носител на общественения морал. В „то“ тържествуват инфантилните канибалистични, нарцистични и едипови комплекси. „Изтласкването“ е все още слабо и всеки акт приема посока към Ерос или Танатос. Всичко е подсъзнание!

— А под какво се намира това подсъзнание, щом няма съзнание?
— обади се някакво припряно старче от публиката.

Моргенщайн ставаше все по-развълнуван.

— Представете си: зима, студена пещера, глад. Кроманьонецът току-що е оглозгал с хото баща си. Той копнее за своята майка, мозъкът му е завладян от страстта да я притежава. Към нея той има сексуални стремежи от кърмаче...

— Не! — подскочи опонентът Нахтщайн. — Представете си пролет, лалета, тънкогласи синигери. Човекът е сит, не мислил за мамути и корени. Тишина. Световна тишина. Той съзерцава небето, търси вечната хармония на Красотата и Доброто и излива своята душа в този възхитителен химн на човешкия стремеж към идеала...О, Моргенщайн, нека така да е било. Той е знаел, че времето е безпощадно, и затова е въплътил себе си в жалката глина. *Verba volant, scripta manent.* (лат. — Думите отлитат, написаното остава.)

Женева. Двадесет и четвърти международен симпозиум по машинно разчитане на стари надписи. Хотел „Империал“, 17.47 часа по средноевропейско време.

— Ние мислим, че откриването на тази плочка е голям успех за археологията. Защото древните са казали: *Verba volant, scripta manent.* Но смеем да твърдим, че плочката не носи онази информация, за която докладва колегата Дюбоа. Ние разчетохме този странен надпис с IBM. На плочката пише: „Днес ще бъде утре. Колко си хубава, Шане.“

— Обърнете внимание, Джойман, че според Шенън, ролята на статистическите връзки в езика се оценява от излишъка на информация, равна на единица минус отношението...Аз приложих

съвършен логико-лингвистичен анализ и разчетох: „Улових два заека и килограм гасена вар.“

— Увличате се, Пиридис — поде Сойото. — Игрек на алфа е по-малко от минус ку минус единица минус ку в затворената област от ку до минус ку върху ку. И не следите научната информация. Преди четиринадесет минути и половина нашите списания отпечатаха превода на разчетения надпис: „Земята е много стара и всичко е трап.“ Надписът е отпреди 40 055 години.

— Преди 40 056!

— Преди 40 057!

Сякаш още чувам как Ира-Маха обикаля селото и се смее злорадо:

— Ха-ха! (Търси, търси!! Ще намериш опинците на времето! Всичко тече!)

[1] Преводите не са дословни. — Б.а. ↑

ЙОРДАН ПОПОВ ТРЕЛИ В БЕТОНА

В железобетонното здание на Института по невропаралитични бойни газове по време на почивките радиоуредбата излъчваше записи с чуруликане на пойни птици и свирене на щурчета. Това дотолкова унесе учения 17–22, че той полегна на свитата си дясна ръка и заспа.

Напоследък му се налагаше често да работи по четиринайсет, а по време на изпитанията — и по петнайсет, шестнайсет часа на денонощие. Новият боен газ „лехней“ с право бе наричан от военните в института „хуманен газ“. Той имаше за цел не толкова да поразии живата сила на противника, колкото да нанесе психологически шок. Пораженията, които предизвикваше, бяха съвсем невинни: от неговото въздействие устните на човека се напукваха, ноктите на ръцете и краката окапваха, а клепачите на очите се възпаляваха и при разтриване с ръка гноясваха.

Преди да заспи, 17–22 прочете отново писмото на жена си. В писмото имаше нова снимка на сина му. Жена му пращаше такива снимки веднъж в месеца. Снимките съхраняваше в едно от чекмеджетата на бюрото си. Рядко можеше да види семейството си поради естеството на работа, но когато разгърнеше пред себе си номерираните по реда на получаването снимки на сина си, момчето сякаш растеше пред очите му. С жена си говореше често по телефона, понякога два пъти в една и съща седмица. Тя го уведомяваше за новите покупки в домакинството. Разказваше му за модела на роклята, която си шие в момента. Гласът ѝ бе равен, апатичен. Само понякога се оживяваше, и то бе в случаите, когато тя бе срещнала в предния или същия ден бивши колеги от университета. На чашка кафе те всички си спомняли разни младежки своеволия, романтичните събирания в мансардите, както и някои забележителни излети до близки и далечни места.

Спомените за ония години, така далечни от действителността, го угнетяваха и той бързаше да промени темата на разговора:

— Признай, че са остарели! Ако ги видя на улицата, сигурно няма да ги позная, нали? Особено жените...

Тя възразяваше. Не, напротив, изглеждали чудесно. Особено жените. Не пропускали концерт. Продължавали да ходят по разни живописни кътчета на екскурзии. Правели разкошни пикници. Повечето играели тенис и поддържали добра фигура. Сузан (Коя Сузан? — Русата, по която беше лапнал по едно време! — Не си спомням никаква руса Сузан, но както и да е, продължавай!), та същата Сузан, която е раждала вече четири пъти, е толкова младолика, че голобради момчурляци от игрището я закачат...

— Доволна ли си от новите мебели? — прекъсваше я той. Насоката на разговора съвсем не му харесваше.

— Да — казваше тя и млъкваше.

Понякога разговорите по телефона съвсем не вървяха.

— Защо ми се обаждаш с такъв отпаднал и отпуснат глас — питаше той. — Да не си болна?

— Не съм — отговаряше тя. — На мен ми се струва, че твоят глас е отпуснат, дори унил.

— Глупости — казваше той с усилие да вмъкне няколко бодри нотки.

— При мен нещата са наред и няма причини гласът ми да е унил. При теб нещата в ред ли са?

— В ред са — отвръщаше тя.

— Тогава защо ми говориш с такъв отпаднал и отпуснат глас?

— Не е отпаднал — казваше отегчено тя. — Просто така ти се струва. И без друго не се виждаме, нека поне не се караме.

— Да се караме? Боже, опази! Констатирам, че гласът ти е вял и отпуснат, това е всичко... Доволна ли си от новите мебели?

След такива разговори по телефона той изпаднаше в мрачно настроение, ден-два не проронваше дума и избягваше колегите си. С обслужващия персонал се държеше остро, почти грубо, дори привлекателните млади сервитьорки в ресторанта на осмия етаж, безшумно подвижни и винаги усмихнати, го дразнеха с идиотско стандартните си усмивки. После го обхващаха скрупули, той съжаляваше за това, че не е способен да се овладее, и уединен горе в кабинета си, изваждаше последната снимка на сина си и я гледаше с тревожни очи. Следващия път, когато жена му се обаждаше, той

правеше всичко по силите си, за да заличи неприятния спомен от последния телефонен разговор. За да придаде някаква интимност на тона, наричаше я „сладка“. След това се мъчеше да я развесели, с тягостното вътрешно чувство, че това никога няма да му се удаде.

— Сладка, знаеш ли вица за аквариума?

— Не помня вицове. Ако ти прави удоволствие, кажи го.

— Снощи умряхме от смях. Имаме един шегаджия, все ги пуска едни, да се спукаш. Един попитал приятеля си: „Харесваш ли ми аквариума?“ Приятелят му кимнал утвърдително и на свой ред попитал: „Да, само че къде са рибките?“ А оня: „Как, не виждаш ли хайвера на дъното!“ Приятелят отвърнал: „Че това хайвер ли е?“ „А какво — вика оня, — според тебе да не са рибки?“ Ха-ха-ха... Ало, ало?

— Да.

— А, стори ми се, че ни прекъснаха.

— Никой не ни е прекъсвал.

— Ами като не ни е прекъсвал, защо не чух да се смееш?

— Не беше смешно.

— Напротив, ужасно смешно е и в момента едва се сдържам.

Друг е въпросът, ако аз не мога да го разкажа както трябва или ти, сладка, нямаш настроение... Доволна ли си от новите мебели?

Да, от мебелите била страшно доволна. Просто не можела да им се нарадва. По цял ден ги гледала и не била в състояние да откъсне очи от тях. За да бъде радостта ѝ пълна, навивала часовника да звъни посред нощ, ставала и пак разглеждала мебелите, с надеждата да ѝ се присънят, след като си легне отново...

Не, нещо не върви в живота им, както по-рано. Може би е време да сменят колата. Промените в живота го правят по-ведър, по-приемлив. Един нов модел, защо не? Биха могли да излизат с него в околностите на града и по-далече, да дишат аромата на тревите с пълни гърди, да изкачват стръмни пътеки и хванати за ръка, да слушат песента на птиците и свиренето на щурците...

Радиоуредбата излъчваше записи с чуруликане на пойни птици и свирене на щурци. Ученият 17–22 спеше на бюрото си. Събуди го внимателно, но настойчиво побутване по рамото. Беше неговият приятел — полковникът. Ученият разтърка очите си, потисна една прозявка, но се протегна доста свободно и рече:

— Унесъл съм се и съм заспал. Сънувах необикновен сън.

Какво ли необикновено може да сънува един цивилен! Военният го гледаше снизходително. Ученият продължи:

— Сънувах действително необикновен сън. Представи си — в току-що избухнала война ние изпробваме върху живата сила на противника нов газ...

Военният го изгледа с интерес.

— Новият газ имаше странно въздействие — той просто разкихваше неприятелските войници. Ние пуснахме контейнери с този газ и неприятелските части се разкихаха. Тогава от нашите предни позиции се чу многогласов възглас: „Наздраве!“

Противникът продължаваше да киха ожесточено, но нашите храбреци заглушаваха кихането с викове „на здраве“. После двете войски се срещнаха и войниците започнаха да се тупат с длани по гърбовете. От тупането по гърба на противника му мина кихането, той се успокои и взе да вади от раниците провизии. Наоколо бе пролет, дърветата бяха обкичени с цвят, пееха птици. Нашите бойци извадиха манерки с вино и всички като по дадена команда насядаха на зелената трева. На общата трапеза нашите изпяха три песни, противникът изпя също три свои, след което всеки се върна на първоначалните си позиции... Ето такъв сън сънувах.

Ученият млъкна.

Военният поклати глава замислено и рече:

— Направо кошмар!

ЛЮБОМИР НИКОЛОВ

ПИРШЕСТВОТО НА ХУНИТЕ

— Не, Дик — каза Дейзи, — това не може да продължава повече.

Аз се свих в креслото и се постарах да закрия лицето си с вестника. Този глас не предвещаваше нищо хубаво. За последен път го бях чул миналата седмица, когато стана дума за това, че всички имат флайъри, само ние се мъкнем с допотопен автомобил. Разбира се, това означаваше крах за семейния ни бюджет, защото още същия ден флайърът зае мястото в гаража, а моят старичък „Форд“ остана навън, на произвола на стихииите. И какво? Лично аз предпочитам и сега да пътувам до редакцията с автомобила. Небето е така задръстено с флайъри, че по пустите улици човек може да се движи два пъти по-бързо. Що се отнася до Дейзи, тя изобщо не може да управлява такава машина. Но можеш ли да спреш прогреса?

— Не се прави на глух, Дик — каза Дейзи откъм другата страна на вестника. — Всички наши познати си имат хронокар, само ние живеем като диваци.

Изтръпнах, макар отдавна да очаквах това. За един скромен коректор такава покупка предвещава сигурна финансова катастрофа.

— Но ние не можем да си позволим... — опитах се да възразя.

— Можем! — категорично заяви Дейзи. — Фреди ми каза...

Значи това беше! Разбира се, Фреди. Това трябваше да се очаква отдавна, още от деня, когато доведох Дейзи при чегото.

Не знам как започна тази мода, но в наше време всички са побъркани на тема история. Хвърлят луди пари, само и само да присъствуват на някое интересно събитие. И сега в историята не е останало нито едно тихо кътче. Всичко е посетено: обезглавяването на Мария-Антоанета, убийството на Марат, пресичането на Рубикон... Стогодишната война е пълна с туристи. Един съсед се хвали, че е откраднал яйцето на Колумб, дори ни канеше на омет от ценната реликва. Разясни се дори защо Великата китайска стена не е цяла — в местата за посещения любителите на сувенири са я отмъкнали камъче

по камъче още по време на строежа. Накратко казано, днес никой не се интересува от настоящето. Хората на тълпи тичат из историята и се мъчат да открият нещо интересно... Но къде ти! Изгледани са дори всички изгаряния на вещици.

Фреди работи в една от фирмите, които използват това положение на нещата — „Тайм ейджънси“. Грабват туристите, натъпкват ги в хронобуса, дават им някакви окъсани костюми и ги свалят в съответната епоха. След това ги прибират обратно.

Та един ден заведох Дейзи във фирмата и я запознах с Фреди. Той, негодникът, любезно ни предложи една малка разходка със собствения си хронокар и Дейзи веднага прие. По-нататък събитията се развиваха лавинообразно. Оказа се, че Фреди е и агент на някаква компания за продажба на хронокари. С няколко разходки той успя да замае жена ми и така се стигна до фаталния час.

Има ли смисъл да казвам, че хронокарът бе купен по-малко от два часа след нашия разговор. За да събера необходимата сума, трябваше да продам автомобила си на безценица и да затъна до уши в дългове, но това още не беше всичко. Тепърва се поставяше въпросът за костюмите.

Както е известно, пътуването във времето налага най-строго инкогнито. А за да не го познаят, човек трябва да бъде облечен в подходящ костюм. За да превъзмогна разходите за облеклото, трябваше освен работата в редакцията да заема и поста на нощен пазач. А в неделните дни, вместо да си отспивам, аз се мъкнех заедно с Дейзи из някакви древни епохи и опулено гледах как брадати варвари се колят с тъпи мечове, а отстрани други варвари, облечени в старателно дезинфекцирани дрипи, наблюдават с наслаждение тази гледка. За Атлантида пък не искам и да си спомня. В деня, за който се предсказваше гибелта на острова, пристигнаха толкова туристи, че в тълпата ми изпотъпкаха всичките мазоли. Не видях нищо. Само по едно време земята започна да се олюлява и всички се развикаха: „Потъваме!“ . Ще потънем я! Според мен Атлантида потъна от тежестта на туристите.

Ех, ако се бях отървал само с мазолите... Пет хиляди години преди новата ера някакви диваци едва не ме пребиха с камъни. В храма на Артемида малко остана да ме хванат вместо подпалвача Херострат. Слугите на кардинал Ришельо ме биха с тояги, задето не съм отстъпил

пред каляската на господаря им. А през време на войната между Севера и Юга един заблуден куршум ме улучи... е, разбирате къде.

Но един ден отмъщението се появи в облика на нашия репортер Сам Барстоу. Той изскочи от кабинета на главния редактор и тържествено обяви:

— Сензация, момчета!

Накратко казано, сензацията беше следната: преди половин час Сам бил при Фреди и узнал, че е открит неизвестен досега документ за някакво огромно хунско сорище. Пиршество или нещо подобно. Ново, ненаблюдавано още събитие! Това наистина беше сензация.

Още никой не знаеше за това. Докато извънредният брой на вестника се въртеше из машините, аз хукнах към къщи, седнах в хронокара и се отправих към точно посочената дата. Не открих никого. Пуста степ.

Нека ми простят колегите от вестника, но аз трябваше да си отмъстя на Фреди. Веднага отидох в конкурентното издание и направих там сензационни разкрития. Невероятна измама! Историческа фалшификация!

Но колелото вече беше се завъртяло. Навсякъде се шиеха хунски костюми и туристите на тумби се запътваха към мястото на пиршеството. Със злорад смях и аз се облякох в някакви парцаливи дрехи, взех Дейзи, която си беше обула някакви невероятни шалвари, и двамата пристигнахме в степта, където трябваше да стане провалът на Фреди.

Вместо това се провалих аз.

Огромна тълпа хуни палеха огньове, печаха месо, пиеха вино от кожени мехове и крещяха нечленоразделни песни.

Какво да правя? Разрових се из редките храсти, изтичах до близката горичка... Всяко по-закътано местенце беше натъпкано със скрити хронокари.

Разходих се сред пиршеството и малко по малко осъзнах истината. Тук нямаше нито един истински хун.

Това е цялата история. Днес ме уволниха. Още една-две седмици ще мога да скърпявам финансите на семейството. Господи, само дано Дейзи не каже отново:

— Не, Дик, това не може да продължава повече.

ВАЛЕНТИН РОБОВ

ВРАТА КЪМ ЗЕМЯТА

Тъкмо мислех да слизам от трамвая, когато изневиделица някакъв досадник ме настъпи по обувката.

— Ало, другарче — казах му сдържано. — Не чувствуваш ли, че си кацнал не където трябва?

— А къде? — погледна ме оня ужасено, правеше се на паднал от небето.

— На обувката ми — отвърнах и леко го сръгах в ребрата да се опомни.

— Това е страшно!... Аз мислех, че съм на Земята.

Тук вече нервите ми не издържаха, макар че обувката беше с един номер по-голяма, за да мога да я нося в студовете с вълнен чорап. Този нагъл тип спокойно стоеше на мястото, определено за чорапа.

— Като ти друсна един и веднага ще се намериш на земята — просъсках в ухото му.

— Много ще ви бъда благодарен — усмихна се подкупващо оня.

И характерът, и юмруците ми са доста ръбати, но успях да се овладея.

— Искате ли да слезем заедно на тази спирка? — любезно попитах, не беше възпитано да го бия в трамвая.

— С удоволствие.

Наглият тип най-после слезе от обувката ми, а после и от трамвая.

— Ето вече сме на земята — казах му.

— Благодаря.

— Вие къде живеете? — попитах го деликатно.

— Аз съм от друга цивилизация — отвърна той.

— Веднага се досетих.

— Как?

— Познах по римския ви нос. Вие сте от римската цивилизация, нали?

— Не, от извънземна.

Най-много мразя някой нахалник да ми оригиналничи.

— Като сте от извънземна цивилизация, можете ли да се дематериализирате? — процедих.

— Разбира се — отговори той и изчезна. Само костюмът и обувките му продължиха да крачат редом с мене.

— И вие ли отивате на фестивала на илюзионистите? — попита ме един минувач.

— Да — излъгах, за да не се впускаме в излишни разговори.

— Няма смисъл да ходите — каза минувачът, свали си главата, сложи я в найлонова пазарска мрежичка и оттам с презрителна гримаса тя ми подхвърли: — Много ви е елементарен номерът!

Повървахме още малко с костюма и аз с досада му заявих:

— Чу ли?... Много си елементарен. Покажи нещо по-свежо. Излагаш ме пред хората.

Досадникът отново се появи в костюма, сбърчил угрижено римския си нос.

— Мога да летя — колебливо каза той и се издигна нагоре.

В този момент мина самолет, „извънземният“ навреме изчезна, та самолетът отнесе само костюма му, беше чисто нов, от скъп плат и моя номер, та ме заболя сърцето от мъка.

Зарадвах се, че съм се отървал, но след малко досадникът пак беше до мене, облечен в друг костюм.

— Богат гардероб имаш — подхвърлих.

— Два костюма и един скафандър за всеки случай — отвърна той.

— Времето на майстор Манол мина, всеки не може да хвърка безнаказано. Я в самолет ще се удариш, я в делтапланерист! И чинии започнаха да шарят...

— Не са от нашите, от друга планета са — рече си оня.

— Братовчедът Петър също е телепат — казах му. — Но не може да си контролира мислите. Мине му нещо през ума, я началникът, я жена му го разбере, после върви се оправяй!... Уж се лекуваше от тази телепатия, та да може да си мисли каквото ще, и билки пи, но не му помогнаха. Остана си телепат!... И то особен, като тебе — предава, но не приема...

Оня се умълча — разбра ми намека.

— Притежавам огромни научни знания — опита се да се измъкне от деликатното положение „извънземният“.

— А титла някаква?

— Не.

— За какво са ти тогава знанията?

Съвсем посърна човекът, ако можем така да го наречем.

— Аз... аз... — запелтечи, на глас ли, наум ли, не обърнах внимание. — Аз съм много етичен. Достигнал съм върховно морално съвършенство.

— Защо досаждаш тогава? — викнах. — Канил ли те е някой? Как можа да кацнеш точно на моята обувка?!

И демонстративно завих в първата уличка, дори не му казах „довиждане“, току-виж взел думите ми буквално и някои ден кацне на главата ми, нахалникът му с нахалник.

„Лошо, много лошо — мислех си. — Мъкнат се всякакви — дематериализирани фукльовци, хвъркати телепати, досадни многознайковци, етични нахалници... Врата си нямаме, врата към Земята, и които му скимне, може да влиза!“

Щом се прибрах, веднага заключих. Наистина Земята още няма врата, но моят апартамент има.

ЛЮБОМИР ПЕНКОВ

ИДЕЯ ОТ КОТЕШКА ОПАШКА

ИЛИ ДРУГИЯТ КРАЙ НА КОТЕШКАТА

ОПАШКА

Всъщност всичко започна съвсем обикновено, ако се изключи фактът, че Джеремайа Тикс не се поряза, докато се бръснеше. Това собствено не обяснява нищо, но би трябвало да се има предвид, тъй като се случваше твърде рядко. Професорът каза едно неопределено „хм“ и се взря късогледо в огледалото. Просто да не повярваш — никаква дракотина! За всеки случай Джеремайа Тикс добави още едно „хм“ и вероятно не би имал нищо против да се полюбува още малко на гладко избръснатата си физиономия, ако в този миг последната рожба на професорската страст към саморъчно конструирана битова техника, или по-точно кафеварката „Неси“, не бе оповестила с мощен рев, че достойно е изпълнила задълженията си. Джеремайа Тикс подскочи уплашено и се втурна към кухнята, сподирен от котарака Елмър.

Някъде по средата на пътя професорът с изненада установи, че продължава да държи самобръсначката, каза за трети път „хм“ и преизпълнен с най-добри намерения, внезапно смени посоката. Точно в този момент котаракът Елмър пък установи, че пътят към добрите намерения е покрит с ад — Джеремайа Тикс прелетя не повече от два метра и се приземи пред прага на банята, а Елмър, гневно размахвайки опашка, с вой се оттегли някъде към спалнята.

В името на истината трябва да се каже, че подобно конфликтно пресичане на намеренията на двамата стари ергени не се случваше за първи път и даже в никакъв случай за втори или трети. Но може би поради особения ракурс, с който разполагаше Джеремайа Тикс след приземяването, или кой знае защо, това сега няма никакво значение, професорът за първи път забеляза колко много емоционална енергия

излъчва опашката на иначе мързеливото, а сега разгневено пухкаво кълбо.

Джеремайа Тикс седна на пода, опипа внимателно ожуленото си чело и без да разчита на разбиране от страна на котарака, съвсем механично каза „пис, пис“. Сякаш за да докаже колко мизерни са човешките познания в областта на котешката психология, иззад вратата веднага се подаде Елмър и като отърка охранения си гръб в рамката ѝ, спокойно погледна професора в очите. „Странно...“, каза Джеремайа Тикс и се изправи, а пред вратата на банята се спря и погледна още веднъж към Елмър. На излизане оттам той внимателно прекрачи преливащия от най-добри чувства котарак и след като повтори още веднъж „Странно как не съм го забелязал досега...“, влезе в кухнята.

Скритият смисъл на думите му без малко не се нареди до загадката на Бермудския триъгълник и проблема за НЛЮ, защото още щом прекрачи прага на лабораторията си, професорът забрави блестящата догадка, която беше минала през ума му. Наистина никой не може да потвърди, че малко особената гледна точка изигра някаква роля в това отношение, но нима Нютон не беше полегнал под ябълката, а Архимед — във ваната, когато откриха знаменитите си закони?

Че Джеремайа Тикс толкова бързо забрави, че каза „Странно...“, не бива да учудва никого. Той беше психофармаколог и работеше по договор за една частна фондация с гръмкото наименование „Долу стреса!“. Сега вече, както и ще проличи от края на този почти документален разказ, се знае, че задачата му, макар и еднозначна, съвсем не е била лека. Половината от срока на договора му беше изтекъл, а поредният експеримент навлезе в задънена улица. Накратко казано: след поемане на определено количество етанол, примесен с някои ароматични вещества, подопитните рязко повишаваха еуфоричния си потенциал и в началото изглеждаше, че проблемът със стреса е решен. За съжаление полученият ефект беше твърде краткотраен и няколко часа по-късно доброволците изпадаха в мрачно настроение и свадливост, а не липсваха и странични явления от санитарно-битов характер. Трябваше да се мисли за принципно нова постановка на по-нататъшните експерименти и с влизането си в лабораторията Джеремайа Тикс почти мигновено забрави за злополучния си полет в хола пред банята.

Всъщност нищо особено нямаше да се случи и може би човечеството щеше да осъмне една сутрин с антистресов препарат, ако вратата на професорския апартамент не беше снабдена с новите за онова време дактилоскопични ключалки, които идентифицират палеца на собственика.

И така, след работа Джеремайа Тикс докосна малкото кръгче и вратата сама безшумно се разтвори. Професорът по навик се огледа за Елмър, но входното антре беше празно, а от хола идваха някакви странни, приглушени звуци, каквито Джеремайа Тикс никога не беше чувал. Той свали тихо обувките си, прекоси на пръсти преддверието и надникна в хола.

Вън на верандата спокойно се разхождаше гълъб, а вътре зад стъклото като негово огледално отражение нервно пристъпваше Елмър. Никога професорът не би могъл да си представи, че кроткият и мързелив котарак може да се държи по такъв начин! Козината му беше настръхнала, опашката бясно се мяташе встрани, а долната челюст ситно-ситно дробеше звуци, които напомняха котешко мяукане, но на бързи обороти.

Джеремайа Тикс погледа няколко секунди, после внимателно притвори вратата на хола и тихо каза „Елмър!“ Последното и като че ли най-енергично размахване на опашката по магически начин смъкна нервното напрежение и котаракът спадна като пробит балон.

Гениалната догадка отново блесна като мълния и професорът отмалял се отпусна в близкия фотьойл. Ето я истината! Единствената!!! Елмър скочи в скута му, намести се удобно и замърка...

Мина много време. В стаята притъмня, а Джеремайа Тикс с механично движение продължаваше да гали пухкавото кълбо върху коленете си и да мисли...

Рано на другата сутрин служителите в зоопарка бяха приятно изненадани от нарасналия интерес към техните питомци. Веднага след отварянето там се появи Джеремайа Тикс и като не обърна никакво внимание на папагалите, жирафите и птицата Ему, дълго се застоя пред клетката на лъвовете. На все още редките посетители направи впечатление начина, по който високият, на средна възраст мъж се опитва да установи контакт с огромните котки. Той казваше „бау!“, а царят на джунглата, ужасно отегчен, размахваше опашка и не му

обръщаше никакво внимание. На края професорът посегна да мушне с пръст най-старото животно в хълбока, но се оказа, че въпреки преклонната си възраст то има отлично запазени рефлексии. Джеремайа Тикс шеговито му се закани и като промърмори: „Ах ти, палавнико...“, се насочи към обширното, но гъсто населено обиталище на съвсем обикновените сиви домашни зайци.

Там, според наблюденията на един от служителите, той се държал още по-странно. Нещо повече, хората, които добре го познават, твърдят, че е просто невъзможно професорът да приклеква притворно, да прави рупор с дланите си и щом зайците се успокоят, да скача в цял ръст и с едно смразяващо кръвта „бау, бау“, да кара бедните животни да се вцепеняват от страх.

След странното си поведение при зайците Джеремайа Тикс се задържа за малко пред клетките на таралежите и шимпанзетата и някъде около обяд напусна зоопарка и хукна към лабораторията.

На следващия ден оттам изчезнаха епруветките, центрофугите и изобщо цялата ненужна вече химическа апаратура. Когато всички помещения бяха вече опразнени, професорът се разплати с досегашните си сътрудници, взе телефона и се обади в рекламния отдел на един голям ежедневник. Там той поръча обявление, в което се казваше, че отлично обзаведена лаборатория търси специалисти по ветеринарна трансплантация, а също така и работници за вивариум при отлично възнаграждение.

След още два дни в лабораторията се появиха едри, мрачни мъже, облечени в яркооранжеви работни комбинезони, които свалиха от един още по-едър камион клетки с най-различни размери. Джеремайа Тикс сам ръководеше подреждането им и когато всичко беше готово, той заключи външната врата и отиде на конфиденциален разговор с един дресьор на диви животни, чийто адрес откри в телефонния указател.

В края на този тежък ден професорът нае и един човек, който не можеше да различи бизон от кенгуру, но за сметка на това пък беше психоаналитик.

За седмица лабораторията се изпълни с всевъзможни животни. Между клетките сновяха новоназначените работници от вивариума, а двамата ветеринари, специалисти по трансплантации, пробваха остриетата на съвсем новите скалпели върху ноктите на палците си.

Последна пристигна една много компактна, но с огромни възможности ЕИМ, след което вратите на Лабораторията за психопрактични изследвания на Националната асоциация „Долу стреса!“ се затвори и работата ѝ потъна в дълбока тайна.

Половин година по-късно, малко преди откриването на конгреса на психиатрите, плъзнаха слухове, че професор Джеремайа Тикс ще направи там сензационно научно съобщение. Един булеварден вестник свенливо публикува малък репортаж за нов препарат, произведен в лабораторията. В репортажа се разказваше как болен с тежка форма на неврастения след еднократно поемане на новото лекарство се излекувал, след три дни кандидатствувал в Академията за командири на космически кораби и което е най-важното, бил веднага приет. Разбира се, репортажът беше измислен от начало до край, защото никой не знаеше върху какво работи професор Джеремайа Тикс.

Два дни преди конгреса професорът се качи в колата си и тръгна да обикаля предградията. На преследващите го журналисти направи впечатление интересът, който той прояви към реномираните квартални пияници. След дълго и уморително обикаляне по кръчмите професорът се спря на един действително великолепен екземпляр с пурпурен нос и неотразимо мътни очи. Разговорът между тях явно се затегна, защото червеният нос беше свел речника си до възможния минимум или по-точно до няколко междуметия, а останалото компенсираше с не твърде изразителни гримаси. Въпреки неочакваните трудности на края двамата стигнаха до споразумение и Джеремайа Тикс, след като качи червения нос и закупения преди това по негово указание кашон уиски в колата си, потегли към лабораторията. Разочарованите журналисти, които не чуха нито дума от разговора, унило тръгнаха към редакциите си.

През следващите два дни не се случи нищо особено, а на третия конгресът на психиатрите с деликатна скука изслуша първите няколко реферата.

После на трибуната се изкачи професор Джеремайа Тикс. Очите му блестяха така трескаво, че залата притаи дъх, а председателят, който все още обясняваше сложното заглавие на научното му съобщение, с професионален навик отбеляза за себе си, че многоуважаемият колега е нервно преуморен.

— Когато канадецът Ханс Селие — започна Джеремайа Тикс — обозначи с думата „стрес“ комплекса от промени, които настъпват в живия организъм под въздействието на външни дразнители, той все още не знаеше, че главозамайващият ритъм на съвременния живот ще изведе на преден план емоционалния стрес като основна причина на много болести! Какво лежи в основата на този претревожен факт?

В залата се чу лек шепот, защото професорът говореше неща, уточнени едва ли не на първата страница на учебника по психиатрия.

— Адреналинът! — повиши глас професор Тикс и огледа победоносно залата, — именно адреналинът!

В залата се спогледаха с недоумение и зачакаха какво ще каже професорът по-нататък, а председателят тихо се изкашля и сподели няколко думи със седящия до него организационен секретар.

— Нашата лаборатория се нае с трудната, но високо благородна задача да отърве човечеството от излишното количество адреналин! — професорът овлажни пресъхналите си от напрежение устни. — В началото ние тръгнахме по най-баналния, а както установихме покъсно, и погрешен път. Оказа се, че успехите на съвременната психофармакология не могат да гарантират един траен резултат в борбата със стреса!

Залата слушаше потресена и не вярваше на ушите си как видният психофармаколог се справя на бърза ръка с психофармакологията. Председателят отново сподели някаква своя мисъл с организационния секретар и се вгледа по-внимателно в излъчващата някаква особена енергия фигура на трибуната.

— И точно тогава — продължи възторжено Джеремайа Тикс, — когато нашите експерименти бяха вече попаднали в задънена улица, една нещастна или по-скоро щастлива случайност ни показва верния път! Природата, този най-велик учител, се е погрижила за една потънка, съвсем естествена и чисто физиологична регулация на нервните процеси във върховите моменти на емоционалния стрес!

Професорът се опита да преглътне възбудата, но не успя и отпи малко вода от чашата върху катедрата.

— Какво според вас, уважаеми дами и господа, прави лъва едно смело, спокойно и уверено в силата си животно? Или да кажем котката. Нима не ви е направил впечатление фактът, че тя е в състояние часове да дебне една нищца и никаква мишка? При това без да мръдне! Коя е

тази сила, кой е този мощен регулатор, който блокира тотално фаталните последици на емоционалния стрес?

Професорът направи ефектна пауза и с погледа на триумфатор обхвана притихналата зала.

— Опашката!!! Това на пръв поглед излишно продължение на гръбнака! Ето го отдушника — гласът на професора премина в кресчендо, — бих казал стресоотвода, който природата е предоставила на някои привилегировани! Нашите експерименти показаха, че след първото размахване на опашката нивото на адреналина в кръвта на подопитното животно рязко спада и опасните последици от стресовата ситуация вече не съществуват!

За миг залата мълча потресена, после настъпи невъобразима бъркотия. Председателят поклати глава и отново пошепна нещо на организационния секретар, който бързо стана и излезе от залата.

— А на другия край на спектъра са най-онеправданите! Тези, които нямат или почти нямат опашка!

Заекът, таралежът, шимпанзето, човекът! Няма да се впускам в подробности, само ще насоча вашето внимание върху заека. Какво собствено е той? Едно страхливо, вечно уплашено и треперещо животно, едно перпетуум-мобиле на страха!

Гласът на професора вече едва се чуваше в настъпилата суматоха, но той не обърна внимание на това и продължи:

— И така, нашите експерименти навлязоха в заключителния си стадий. Утре върху операционната маса ще легне доброволец и когато измине възстановителният период...

Професор Джеремайа Тикс така и не можа да съобщи на конгреса какво ще се случи, когато измине възстановителният период. В залата влязоха двама отлично сложени мъже в бели престилки и навлякоха на професора една също така бяла, но с по-особена кройка престилка. Двамата мъжаги вързаха дългите ѝ ръкави на гърба на професора и го изведоха от залата.

В препълненото помещение се възцари тишина и всички, кой знае защо, се почувствуваха малко гузни. Само от първия ред стана и напусна залата, без да погледне към някого, мъж на средна възраст с множество лентички на военни отличия върху цивилния си костюм.

... над насипа първо се подаде каската, а след това и лицето на един от участниците в летните маневри на Корпуса за бързо реагиране. Той погледна часовника си, оставаха броени минути до началото на акцията в тила на „врага“.

— Проклетата муха — помисли каската и понеже ръцете му бяха заети с тежко оръжие, напрегна гръбните си мускули и над насипа се показа елегантна опашка с метличка на края.

Досадното насекомо се запиля на някъде...

Издание:

Перпендикулярно време
Българска, I издание

Съставител: Агоп Мелконян

Рецензенти: Георги Величков, Димитър Пеев

Редактор: Гергана Калчева-Донева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисушка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Дадена за набор на 30.III.1981 г.

Подписана за печат на 25.VI.1981 г.

Излязла от печат на 13.VII.1981 г.

Формат 32/70×100 Изд. № 1458

Печ. коли 11,50 Изд. коли 7,75 УИК 7,28

Тираж 75200 ЕКП 95362 5611–9–81 08

Цена 1 лв.

Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна
Държавна печатница „Балкан“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.